

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Lucie Křížková

Role státního zástupce v přípravném řízení trestním

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Rudolf Vokoun, CSc.

Katedra: Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 28. srpen 2023

Čestné prohlášení

Čestně prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou prací vypracovala samostatně, že všechny zdroje využité při jejím zpracování jsem řádně uvedla a že jsem text této práce nevyužila k získání stejného ani jiného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text práce – včetně poznámek pod čarou – má 203 888 znaků včetně mezer.

V Praze dne 28. srpna 2023

Lucie Křížková

Poděkování

Ráda bych touto cestou co nejsrdečněji poděkovala svému vedoucímu diplomové práce, JUDr. Rudolfu Vokounovi, CSc., za jeho ochotu ujmout se vedení mé práce, za vstřícnost vůči výběru vlastního tématu, a především za jeho velkou trpělivost, velmi cenné rady, erudované postřehy i odborné připomínky k samotnému textu předkládané práce a za podnětnou inspiraci k tomu, jakou cestou by se má práce měla ubírat.

Současně bych své velké díky chtěla vyjádřit i celé katedře trestního práva, jmenovitě pak prof. JUDr. Jiřímu Jelínkovi, CSc., jehož poutavé přednášky nemalou měrou podnítily můj zájem o oblast trestního práva.

Samozřejmě nesmím zapomenout poděkovat ani bývalému státnímu zástupci JUDr. Leo Foltýnovi, Ph.D., jenž mi s velkou ochotou a erudovaností sobě vlastní odpověděl na všechny mnou položené otázky vážící se k výkonu jeho funkce a současně tématu mé práce.

Na závěr bych ještě ráda ze srdce poděkovala mým rodičům, bez jejichž psychické podpory, trpělivosti a v neposlední řadě i finanční pomoci bych si svůj sen o studiu práv na Karlově univerzitě jen těžko mohla splnit. Poslední velké díky patří mému příteli Robertovi – za podporu, motivaci, dodávání odvahy a odhodlání i za víru ve mě samotnou.

OBSAH

ÚVOD.....	1
1 HISTORICKÝ VÝVOJ INSTITUTU VEŘEJNÉ ŽALOBY V ČESKÝCH ZEMÍCH	4
1.1 POČÁTKY INSTITUTU VEŘEJNÉ ŽALOBY A JEHO VÝVOJ DO ROKU 1918	4
1.2 VEŘEJNÁ ŽALOBA V LETECH 1918 AŽ 1948.....	8
1.3 VEŘEJNÁ ŽALOBA V LETECH 1948 AŽ 1989.....	10
1.4 KONCEPCE PROKURATURY PO ROCE 1989	12
2 STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ V ČESKÉ REPUBLICE	17
2.1 ÚSTAVNÍ ZAKOTVENÍ STÁTNÍHO ZASTUPITELSTVÍ A JEHO ZAŘAZENÍ V SYSTÉMU DĚLBY MOCI	17
2.2 (NE)ZÁVISLOST STÁTNÍHO ZASTUPITELSTVÍ A STÁTNÍHO ZÁSTUPCE	20
2.3 PŮSOBNOST STÁTNÍHO ZASTUPITELSTVÍ (ČL. 80 ODS. 1 ÚSTAVY, § 4 A § 5 ZSZ)	24
2.4 SOUSTAVA STÁTNÍHO ZASTUPITELSTVÍ A ZÁKLADY VZTAHŮ MEZI JEDNOTLIVÝMI STUPNI	26
3 PŘÍPRAVNÉ ŘÍZENÍ TRESTNÍ.....	30
3.1 FÁZE TRESTNÍHO ŘÍZENÍ (§ 12 ODS. 10 TŘ).....	31
3.2 POJEM, ÚČEL A FUNKCE PŘÍPRAVNÉHO ŘÍZENÍ.....	32
3.3 FORMY PŘÍPRAVNÉHO ŘÍZENÍ	34
3.3.1 Rozšířené přípravné řízení (§ 168 odst. 1 TŘ, § 17 TŘ).....	35
3.3.2 Zkrácené přípravné řízení (§ 179a-179f TŘ).....	36
3.4 FÁZE PŘÍPRAVNÉHO ŘÍZENÍ	39
3.4.1 Zahájení přípravného řízení.....	40
3.5 ORGÁNY ČINNÉ V PŘÍPRAVNÉM ŘÍZENÍ.....	42
4 ROLE STÁTNÍHO ZÁSTUPCE V PŘÍPRAVNÉM ŘÍZENÍ TRESTNÍM	44
4.1 DOMINANTNÍ POSTAVENÍ STÁTNÍHO ZÁSTUPCE V PŘÍPRAVNÉM ŘÍZENÍ (STÁTNÍ ZÁSTUPCE JAKO <i>DOMINUS LITIS</i>)	44
4.2 ČINNOST STÁTNÍHO ZÁSTUPCE PŘED ZAHÁJENÍM TRESTNÍHO STÍHÁNÍ (FÁZE PROVĚŘOVÁNÍ – § 158 ODS. 1 A 3 TŘ).....	46
4.2.1 Dozor státního zástupce nad zachováváním zákonnosti ve fázi prověřování	46
4.2.2 Operativně pátrací prostředky	49
4.3 SKONČENÍ PROVĚŘOVÁNÍ.....	51
4.4 FÁZE VYŠETŘOVÁNÍ	53
4.4.1 Usnesení o zahájení trestního stíhání (§ 160 TŘ).....	54
4.4.2 Dozor státního zástupce nad zachováváním zákonnosti ve fázi vyšetřování (dozorová oprávnění podle § 174 odst. 2 TŘ)	56
4.4.3 Skončení vyšetřování	62
ZÁVĚR.....	76
SEZNAM ZKRATEK.....	79
SEZNAM VYUŽITÝCH ZDROJŮ	80
SEZNAM LITERATURY	80
SEZNAM ODBORNÝCH ČLÁNKŮ.....	81
SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ	82
SEZNAM PŘÁVNÍCH PŘEDPISŮ	84
SEZNAM JUDIKATURY	85
SEZNAM OSTATNÍCH ZDROJŮ	87
ABSTRAKT.....	88
ABSTRACT.....	90
NÁZEV PRÁCE V ANGLICKÉM JAZYCE.....	92
KLÍČOVÁ SLOVA.....	92
KEYWORDS.....	92

ÚVOD

Svou práci bych ráda – trochu netradičně – uvedla slovy římského stoického filozofa, básníka, dramatika, spisovatele, státníka a politika Luciuse Annaea Senecy (* 4 před n. l., † 65 n. l.): „*Je třeba, abys byl spravedlivý zadarmo a aby pro tebe žádná odměna za spravedlnost nebyla větší, než že jsi spravedlivý.*“¹ Proč volím úvodem právě tato slova? Citovaný výrok jsem poprvé slyšela z úst nynější vrchní státní zástupkyně Lenky Bradáčové v rámci jednoho z četných rozhovorů, které během svého působení ve funkci státní zástupkyně poskytla. Byť jde na první pohled o v podstatě samozřejmou věc, tak mne osobně tato slova velmi zasáhla a přiměla mě hlouběji se zamyslet nad tím, čemu a hlavně proč bych se chtěla v rámci své profesní kariéry věnovat. Jsem skálopevně přesvědčená o tom, že právě toto heslo by mělo viset na zdech kanceláří a soudních síní všech státních zastupitelství i soudů.

Trestní právo bylo předmětem mého zájmu již před samotným nástupem na Právnickou fakultu Univerzity Karlovy; během doby mého studia tento zájem už jen nabíral na intenzitě a dostával konkrétnější podobu. Zlomovým momentem, který významně ovlivnil moji mnou zamýšlenou profesní profilaci, bylo absolvování stáže na Krajském státním zastupitelství v Brně – konkrétně tedy na jeho zlínské pobočce. Na vlastní kůži jsem tehdy měla možnost pocítit, jak funguje princip zámku a klíče, o kterém velmi často hovoří Svetozár Droba – slovenský soudní znalec z oblasti psychiatrie; zásluhou této praxe jsem nabyla přesvědčení, že právě tohle je ta cesta, kterou bych se v budoucnu chtěla vydat – ten směr, jímž bych si přála, aby se má budoucí profesní kariéra ubírala. Bylo neskutečně přínosné na vlastní oči vidět práci státních zástupců v praxi a moci si tak plně uvědomit význam a důležitost jejich profese i to, co všechno předchází jejich hájení veřejného zájmu v trestním řízení.

A proto, už když se blížil termín volby tématu diplomové práce, byla jsem si tím, jakým směrem se při výběru budu orientovat, zcela jistá. Jaké konkrétní téma u mě zvítězilo? Role státního zástupce v přípravném řízení trestním.

A proč právě tohle téma? Domnívám se, že role státního zástupce v přípravném řízení trestním je osobami z řad laické veřejnosti – zvláště pak těmi, které se nikdy neocitly v postavení účastníka trestního řízení – značně podceňovaná. A přitom si – za účinnosti současné právní úpravy – lze jen stěží představit, že by se předsoudní stádium trestního řízení

¹ WIKIQUOTE. *Lucius Annaeus Seneca*. In Wikiquote.org [online]. Dostupné z: https://cs.wikiquote.org/wiki/Lucius_Annaeus_Seneca.

mohlo odehrát bez jeho participace – stačí jen vypíchnout fakt, že je to právě státní zástupce, kdo je označován latinským výrazem *dominus litis*, tedy pán přípravného řízení.

Nepostradatelná úloha státního zástupce v rámci předsoudního stádia trestního řízení tkví především ve výkonu dozoru nad zachováváním zákonnosti ze strany policejního orgánu; a není to nikdo jiný než právě státní zástupce, kdo na svých bedrech nese odpovědnost za výsledky přípravného řízení.

Ještě předtím, než se pustím do samotného psaní své práce, je zapotřebí si vytyčit, čeho bych jejím obsahem ráda dosáhla. Nepocházím z rodiny, v níž by se právnické řemeslo dědilo z generace na generaci a ani v okruhu svých nejbližších přátel nemám nikoho, kdo by měl jakoukoliv osobní zkušenost s trestním řízením. A když pak prostřednictvím jejich úst padne otázka, jakou cestou bych se v budoucnu ráda ubírala, mé nadšené vyprávění o kariéře státního zástupce bývá následováno většinou jen nechápavým tázavým pohledem. Byť se pochopitelně pohybuji v určité sociální bublině a nelze proto tento postoj generalizovat, musím uznat, že jsem vždy velmi nemile zaskočena nepovědomím svého okolí o samotné podstatě profese státního zástupce a o jeho úloze v trestním řízení. Proto bych ráda svou práci odborné veřejnosti připomenula a té laické více osvětlila důležitost a význam státního zástupce s akcentem na jeho roli v přípravném řízení trestním. Jeho neoddiskutovatelný přínos a rozhodující vliv na výsledek celého předsoudního stádia trestního řízení se pokusím demonstrovat rozbořením činností a oprávnění, jež platná právní úprava státnímu zástupci vkládá do rukou. K tomu, aby se mi stanoveného cíle podařilo dosáhnout, využívám především metodu deskriptivní, již se snažím doplňovat analýzou předmětné problematiky v kombinaci s doktrinárním výkladem.

Text mé práce je rozčleněn do celkem čtyř větších celků, vyjma úvodu a závěru, jež na sebe systematicky navazují. V části první bylo mou snahou popsat, alespoň stručně, více než půl tisíciletí trávající historický vývoj institutu veřejné žaloby v českých zemích a vypíchnout milníky, jež významně ovlivnily a formovaly veřejnou žalobu do podoby, v jaké ji známe dnes.

Část druhá je pak věnována státnímu zastupitelství jako takovému. Mým cílem bylo předesítnout problematiku ústavní zakotvení státního zastupitelství a jeho diskutabilní zařazení v systému dělby moci. Následně se v rámci této kapitoly zabývám otázkou nezávislosti státního zastupitelství jako takového i samotných státních zástupců a nemohu opominout ani jeho působnost. Závěrem se pak ve stručnosti dotýkám i aktuální soustavy státního zastupitelství a základů vztahů mezi jejími jednotlivými stupni.

Úvod třetí části, kterou jsem nazvala přípravné řízení, se neobejde bez zmínky o jednotlivých fázích trestního řízení. Poté však již svou pozornost zaměřuji výlučně na předsoudní stádium trestního řízení, jeho pojem, účel, funkce i jednotlivé formy a pochopitelně nemohu opomenout ani orgány v přípravném řízení činné, jejich význam a obsah jejich činnosti.

Z hlediska systematiky poslední, byť svým rozsahem a významem nejpodstatnější, je část čtvrtá, jejíž název – role státního zástupce v přípravném řízení trestním – mnohé vypovídá o jejím obsahu. V rámci této části jsem se primárně věnovala státnímu zástupci, jakožto osobě s dominantním postavením v rámci přípravného řízení. Svou pozornost jsem zaměřila na oprávnění a činnost státního zástupce v jednotlivých fázích předsoudního stádia trestního řízení; zmiňuji rovněž jeho rozhodovací pravomoc vážící se ke skončení jak fáze prověřování, tak především fáze vyšetřování.

1 HISTORICKÝ VÝVOJ INSTITUTU VEŘEJNÉ ŽALOBY V ČESKÝCH ZEMÍCH

Institut veřejné žaloby prošel v průběhu staletí četnými více či méně významnými změnami, než se zformoval do podoby, v jaké jej známe dnes.

1.1 POČÁTKY INSTITUTU VEŘEJNÉ ŽALOBY A JEHO VÝVOJ DO ROKU 1918

Prvotní náznaky snahy zřídit úřad osoby, jejíž pravomoci by svou povahou alespoň vzdáleně evokovaly práva a povinnosti soudobých veřejných žalobců můžeme spatřovat v úřadu královského prokurátora – ten nechal v českých zemích zřídit, s vidinou opětovného zisku královského majetku odcizeného v důsledku husitských válek, syn Karla IV. Zikmund Lucemburský (* 14. únor 1368, † 9. prosinec 1437), a to roku 1437. Prvním královským prokurátorem se ještě onoho roku stal Vilém ze Žlutic – šlechtic, k němuž panovník pojal důvěru, jelikož to byl právě on, kdo mu v průběhu nedávno proběhnuvších husitských válek bez váhání nabídl své vojenské služby. Vilém ze Žlutic však tento úřad zastával poměrně krátce, a to v letech 1437 až 1439, jelikož po smrti Albrechta II. Habsburského (* 10. srpen 1397, † 27. říjen 1439), Zikmundova zete, ztratila funkce královského prokurátora vlivem v zemi nastanuvšího faktického bezvládí svůj smysl. Dalším, kdo byl jmenován do funkce královského prokurátora, byl Jan (mladší) z Rabštejna (* 1437, † 19. listopad 1473); stalo se tak ovšem až roku 1453. Jeho primárním úkolem – v počátcích výkonu jeho úřadu – bylo zastupovat krále v soudním řízení.²

Působnost úřadu královského prokurátora se však velmi rychle rozšířila a záhy začal panovníka zastupovat ve všech záležitostech, v nichž byl skryt potenciál naplnění královské pokladny v případě úspěchu v rámci proběhnuvšího soudního řízení. V 16. století pak kromě ochrany zájmů fisku a zastupování veřejné žaloby udílel královský prokurátor právní rady panovníkovi, podílel se na zákonodárných pracích a u některých soudů dokonce zasedal. Po nástupu Habsburků na český trůn, k němuž došlo roku 1526 zvolením Ferdinanda I. Habsburského (*10. březen 1503, † 25. červenec 1564), se královský prokurátor postupně vyprofiloval do role ochránce veřejného zájmu. Jednou z jeho ústředních úloh bylo zastupování poddaných v rámci sporů vyvolaných útlakem ze strany vrchnosti, jenž často zabraňoval poddaným v plnění jejich povinností vůči zeměpánovi. Obnoveným zřízením

² SCHELLE, Karel. *Vývoj veřejné žaloby do roku 1989*. Ostrava: Key Publishing, 2012. ISBN: 978-80-7418-170-2. s. 4.

zemským, které v Čechách platilo od 10. května 1627, na Moravě pak od 10. května 1628, bylo definitivně stvrzeno postavení královského prokurátora jako veřejného žalobce a byla mu přiřknuta povinnost stíhat všechny trestné činy. V době pobělohorské však význam tohoto orgánu začal pozvolna ustupovat do pozadí. Důvodem byla skutečnost, že od 17. století se v českých zemích začalo postupně uplatňovat řízení inkviziční (*processus inquisitorius*), tedy řízení, v němž soud, a to pouze on sám, provádí vyšetřování, rozhoduje o vině a následně pak i o trestu. Jak je již z předešlé věty zřejmé, v rámci inkvizičního řízení osoba žalobce nikterak nefiguruje – role žalobce, soudce i obhájce je soustředěna výlučně do rukou soudu.³

V roce 1707 byl vydán Hrdelní řád Josefa I. [* 26. červenec 1678, † 17. duben 1711 (*Constitutio Criminalis Josephina*)], jehož přijetím bylo fakticky zavedeno inkviziční řízení, byť tehdy ještě vedle řízení obžalovacího. Za vlády Marie Terezie (* 13. květen 1717, † 29. listopad 1780), konkrétně tedy roku 1768, byl vydán Hrdelní řád Marie Terezie (*Constitutio Criminalis Theresiana*), v němž byl – nyní již jako základní forma trestního řízení – přijat právě proces inkviziční založený na zásadě písemnosti a tajnosti, a to včetně tortury; zavedená tortura však byla ještě za vlády Marie Terezie odstraněna, stalo se tak konkrétně roku 1776. Na týchž zásadách jako tzv. Theresiana spočíval i o dvacet let později přijatý Obecný soudní řád kriminální Josefa II. (* 13. březen 1741, † 20. únor 1790). Byl to právě Josef II. – prvorozený syn Marie Terezie, od dob jehož vlády se začaly v trestním řízení uplatňovat některé ze zásad, na nichž stojí trestní proces dodnes. Za zmínku bezesporu stojí inkorporace zásady *nullum crimen sine lege* a *nulla poena sine lege*, zásady týkající se promlčení, ale došlo též například k posílení zásady vyšetřovací a zásady oficiality. Obecný soudní řád kriminální tak představoval velmi významný posun v rámci historického vývoje veřejné žaloby, resp. trestního řízení jako takového, oproti tzv. Theresianě, která byla svým obsahem relativně zastaralá, a to již v době svého přijetí.⁴

Koncem 18. a počátkem 19. století proběhla v rakouských zemích rozsáhlá právní reforma, která si kladla za cíl jediné – změnit torturou poznamenaný a doposud se uplatňující inkviziční proces v řízení stojící na zásadě obžalovací. Nastíněný přerod však nebyl procesem okamžitým, a už vůbec ne jednoduchým. První fáze reformy se nesla v duchu odstraňování doznívajících znaků tortury následované rozdělením trestního řízení na dvě části – přípravné, a stále ještě inkviziční, řízení vedené vyšetřujícím soudcem a řízení před soudem. Mezi tyto

³ SCHELLE, Karel. *Vývoj veřejné žaloby do roku 1989*. Ostrava: Key Publishing, 2012. ISBN: 978-80-7418-170-2. s. 5-6.

⁴ FENYK, Jaroslav. *Veřejná žaloba. Díl 1: Historie, současnost a možný vývoj veřejné žaloby*. Praha: Institut Ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2001. Příručky Ministerstva spravedlnosti České republiky. s. 15.

dvě etapy byl v rámci reformy vklíněn – byť zpočátku poměrně kýčovitě – státní orgán v podobě veřejného žalobce. Jak již sám název nově zavedeného orgánu napovídá, žalobní právo mu sice náleželo, avšak zpočátku byla jeho oprávnění v rámci přípravného řízení značně eliminována; byl to i nadále vyšetřující soudce, kdo se mohl pyšnit označením pán sporu a fungoval na veřejném žalobci prakticky nezávisle. Naproti tomu veřejný žalobce byl v podstatě pouze odkázán na výsledky svého zjištění a neměl v rukou faktickou možnost vyšetřování ovlivnit.⁵

Revoluční rok 1848, který se nesl ve znamení porážky feudálního režimu, poskytl prostor pro odstranění posledních známek inkvizičního procesu a umožnil jeho plné nahrazení procesem obžalovacím. Na troskách starých institucí postupně začaly vznikat instituce nové. Právní základ úřadu státních zástupců v českých zemích položil František Josef I. (* 18. srpen 1830, † 21. listopad 1916) v § 103 Stadionovy (březnové) ústavy z roku 1849 (císařský patent ze dne 4. března 1849, č. 150 ř. z.), jež hovoří o uplatňování obžalovací zásady v trestním procesu. Samotná existence státních zastupitelství byla následně ukotvena dvěma nařízeními – pro Čechy se tak stalo nařízením č. 290/1849 ř. z. a pro Moravu a Slezsko nařízením č. 291/1849 ř. z. Jejich organizaci pak podrobněji upravoval tzv. organický zákon pro státní zastupitelství (císařský patent č. 266/1850 ř. z. z 10. července 1850).⁶

Dne 17. ledna 1850 došlo k přijetí trestního řádu č. 25/1850 ř. z., text jehož paragrafů se nesl ve znamení zásadní reformy celého trestního řízení – kromě zavedení obžalovacího procesu a vzniku státního zastupitelství nelze nezmínit uplatňování obhajoby, veřejné a ústní hlavní líčení, volné hodnocení důkazů, a nejen to. Co se týče úlohy státních zastupitelství, trestní řád stanovil, že jejich hlavním úkolem je *ex officio* stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví, s výjimkou těch, jež jsou stíhány pouze na žádost postiženého, tedy trestné činy soukromožalobní; státní zástupce se tak stal tím, kdo podával veřejnou trestní obžalobu a zastupoval stát v trestním řízení.⁷

Poslední den roku 1851 vydal František Josef I. tzv. silvestrovské patenty, jimiž si začal dláždít chodník k přechodu k absolutistické formě vlády. Březnová ústava byla odvolána a 29. července 1853 došlo k přijetí nového trestního řádu č. 151/1853 ř. z., který se v zásadě opět vrátil k zásadám inkvizičního řízení v podobě, v jaké se uplatňovaly v roce 1803. Trestní

⁵ FENYK, Jaroslav. *Veřejná žaloba. Díl 1: Historie, současnost a možný vývoj veřejné žaloby*. Praha: Institut Ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2001. Příručky Ministerstva spravedlnosti České republiky. s. 11.

⁶ SCHELLE, Karel. *Vývoj veřejné žaloby do roku 1989*. Ostrava: Key Publishing, 2012. ISBN: 978-80-7418-170-2. s. 6.

⁷ SCHELLE, Karel. *Vývoj veřejné žaloby do roku 1989*. Ostrava: Key Publishing, 2012. ISBN: 978-80-7418-170-2. s. 13.

zákoník, přijatý v roce předešlém, tedy v roce 1852, platil – na rozdíl od trestního řádu – po celou dobu dalšího trvání monarchie a převzalo jej následně i prvorepublikové Československo.⁸ Je více než pochopitelné, že novým poměrům, neodmyslitelně se vážícím k absolutistické formě vlády, musela být přizpůsobena i organizace státního zastupitelství.⁹ Změny, které se odehrály, se nesly nejen ve znamení redukce pravomoci úřadů veřejné žaloby, nýbrž měly za následek i personální eliminaci v řadách jejich zaměstnanců.¹⁰

Zásadním mezníkem v rámci vývoje celé monarchie se stal rok 1867. V tomto roce přijaté rakousko-uherské vyrovnání přetvořilo dosavadní monarchii v unii složenou z Předlitavska, jehož součástí se staly i Země Koruny české, a Zalitavska. Oba tyto svébytné politické celky se od tohoto momentu začaly vyvíjet relativně samostatně.¹¹

Opětovná liberalizace trestního řízení byla odstartována ústavními zákony přijatými v 60. letech 19. století. Dne 21. prosince 1867 byl vydán zákon o moci soudcovské č. 144 ř. z. představující návrat k obžalovacímu procesu. Trestní řád č. 119 ř. z., přijatý 23. května 1873, pak uvedl zásady zakotvené ve zmíněném zákoně o moci soudcovské v život – představoval tak v podstatě návrat k trestnímu řádu z roku 1850.¹²

Faktem ovšem zůstává, že to byl až zákon ze dne 10. prosince 1897, který přinesl veřejnému žalobci nová a významná oprávnění, jimiž mohl průběh přípravného řízení fakticky ovlivnit.¹³ Oprávnění svěřená do rukou veřejného žalobce se postupem času rozrůstala – až mu nakonec byla přenechána úloha strážce zákona a ochránce obžalovaného.¹⁴

⁸ FENYK, Jaroslav. *Veřejná žaloba. Díl 1: Historie, současnost a možný vývoj veřejné žaloby*. Praha: Institut Ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2001. Příručky Ministerstva spravedlnosti České republiky. s. 15.

⁹ SCHELLE, Karel. *Vývoj veřejné žaloby do roku 1989*. Ostrava: Key Publishing, 2012. ISBN: 978-80-7418-170-2. s. 13.

¹⁰ SCHELLE, Karel. *Vývoj veřejné žaloby do roku 1989*. Ostrava: Key Publishing, 2012. ISBN: 978-80-7418-170-2. s. 16.

¹¹ SCHELLE, Karel. *Vývoj veřejné žaloby do roku 1989*. Ostrava: Key Publishing, 2012. ISBN: 978-80-7418-170-2. s. 19.

¹² FENYK, Jaroslav. *Veřejná žaloba. Díl 1: Historie, současnost a možný vývoj veřejné žaloby*. Praha: Institut Ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2001. Příručky Ministerstva spravedlnosti České republiky. s. 15-16.

¹³ FENYK, Jaroslav. *Veřejná žaloba. Díl 1: Historie, současnost a možný vývoj veřejné žaloby*. Praha: Institut Ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2001. Příručky Ministerstva spravedlnosti České republiky. s. 11.

¹⁴ FENYK, Jaroslav. *Veřejná žaloba. Díl 1: Historie, současnost a možný vývoj veřejné žaloby*. Praha: Institut Ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2001. Příručky Ministerstva spravedlnosti České republiky. s. 12.

1.2 VEŘEJNÁ ŽALOBA V LETECH 1918 AŽ 1948

Dne 28. října 1918 byl prostřednictvím zástupců Národního výboru vyhlášen samostatný československý stát. Ještě téhož dne – ve večerních hodinách – došlo k přijetí tzv. recepční normy, zákona č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého, která vzešla z pera JUDr. Aloise Rašína (* 18. říjen 1867, † 18. únor 1923) – jednoho z celkem pěti tzv. mužů října. Text zákona proklamoval ve svém čl. 2, že: „*Veškeré dosavadní zemské a říšské zákony a nařízení zůstávají prozatím v platnosti.*“ V návaznosti na tuto formulaci bylo v článku následujícím, v čl. 3, stanoveno, že: „*Všechny úřady [...] prozatím úřadují a jednají dle dosavadních platných zákonů a nařízení.*“ Účelem recepční normy bylo zajistit kontinuitu právního řádu nově vzniknuvšího státu s právním řádem rakouským a uherským. Nutno však neopomenout, že v důsledku odlišného – nejen právního – vývoje v Předlitavsku a v Uhrách došlo k nastolení tzv. právního dualismu, kdy se jiný právní systém uplatňoval v zemích českých, jež se řídily právními normami rakouskými, a jiným právním normám podléhalo Slovensko, kde v platnosti zůstal právní systém uherský. Naznačený právní dualismus byl odstraněn až pět let po skončení druhé světové války, konkrétně tedy v roce 1950.¹⁵

Co se týče trestního řízení, na něž se práce zaměřuje primárně, vedla zmíněná recepce – velmi zjednodušeně řečeno, ve svém důsledku k tomu, že v Čechách, na Moravě a ve Slezsku zůstal v platnosti rakouský trestní řád z 23. května 1873; Slovensko a Podkarpatská Rus se i nadále řídily trestním řádem uherským ze 4. prosince 1896. Nově vzniklý československý stát rovněž převzal jak soustavu soudní, tak i soustavu úřadů státního zastupitelství konstituovanou ještě v dobách Habsburské monarchie.¹⁶ Recipovaný rakouský model veřejné žaloby u nás platil – byť pochopitelně s nemalou řadou změn – až do konce roku 1951.¹⁷

Dne 29. února 1920 Národním shromážděním přijatá ústava Československé republiky, vyhlášená pod č. 121/1920 Sb., zakotvila ve své čtvrté hlavě, pojednávající o moci soudcovské, důležité principy demokratickému právnímu státu vlastní, a to včetně na tu dobu relativně pokrokových zásad trestního řízení – nezávislost soudců, princip zákonného soudce,

¹⁵ SCHELLE, Karel. *Vývoj veřejné žaloby do roku 1989*. Ostrava: Key Publishing, 2012. ISBN: 978-80-7418-170-2. s. 22-23.

¹⁶ SCHELLE, Karel. *Vývoj trestního řízení*. Ostrava: Key Publishing, 2012. ISBN: 978-80-7418-139-9. s. 43-44.

¹⁷ FENYK, Jaroslav. *Veřejná žaloba. Díl 1: Historie, současnost a možný vývoj veřejné žaloby*. Praha: Institut Ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2001. Příručky Ministerstva spravedlnosti České republiky. s. 16.

ústnost a veřejnost řízení, zásadu obžalovací, oddělení soudnictví od správy¹⁸ a nechyběla ani zásada odpovědnosti státu za škodu způsobenou nezákonným rozhodnutím.¹⁹

Není překvapením, že ona skutečnost, že recepčním zákonem byly převzaty dva zcela odlišné právní řády, brzy začala způsobovat nemalé problémy v aplikační praxi – komplikace vyvstávaly nejen na poli samotné znalosti obou právních řádů, leč problém činila i jejich následná aplikace, a to jak předpisů hmotněprávních, tak procesních. Brzy se proto začalo vážně uvažovat o sjednocení této značně nekompatibilní právní úpravy. V rámci oblasti trestního řízení byl v roce 1929 předložen návrh unifikovaného trestního řádu. Ten byl v následujících letech nesčetněkrát přepracováván, nakonec se však až do konce první republiky, k němuž došlo 30. září 1938 zabráním Sudet na základě mnichovské dohody, svého projednání a schválení nedočkal.²⁰

Necelého půl roku po podpisu mnichovské dohody, k němuž došlo v noci z 29. na 30. září 1938, konkrétně tedy 15. března 1939, byl vyhlášen Protektorát Čechy a Morava, který se stal nedílnou součástí Hitlerovy Třetí říše. Pro období, které následovalo, byla signifikantní snaha zlikvidovat vše demokratické – vše, co jakkoliv připomínalo předchozí vývoj. Z celé řady v Protektorátu se uskutečnivších změn nelze – vzhledem k zaměření práce – nezmínit zřízení říšskoněmeckých soudů, přičemž u každého z nich bylo současně zřízeno i německé státní zastupitelství. Období nacistické okupace, druhé světové války nevyjímaje, se neslo v duchu omezené trestní pravomoci orgánů veřejné žaloby tzv. protektorátních soudů, a to právě ve prospěch oněch Němci nově zřízených soudů říšskoněmeckých a jejich orgánů veřejné žaloby.²¹

Pro léta poválečná byl zcela nepřekvapivě charakteristický projev snahy o návrat k právní úpravě předmnichovské. Dne 3. srpna 1944 vydal úřadující prezident Edvard Beneš (* 28. květen 1884, † 3. září 1948) ústavní dekret č. 11/1944 Úř. věst. čsl., o obnovení právního pořádku zajišťující kontinuitu s prvorepublikovou právní úpravou. Přijatý dekret dále vyřadil z užívání předpisy z doby nesvobody, kterou se podle druhého odstavce článku 1 rozumělo období od 30. listopadu 1938 do 4. května 1945. Dotčené předpisy byly z užívání vyloučeny dnem 5. dubna 1945. Článek 6 citovaného dekretu umožňoval změnit rozhodnutí soudu vynesené na podkladě předpisů příčících se v ústavě zakotveným zásadám, přičemž návrh v tomto smyslu mohl učinit rovněž veřejný žalobce, a to jak v neprospěch, tak

¹⁸ SCHELLE, Karel. *Vývoj trestního řízení*. Ostrava: Key Publishing, 2012. ISBN: 978-80-7418-139-9. s. 43.

¹⁹ SCHELLE, Karel. *Vývoj veřejné žaloby do roku 1989*. Ostrava: Key Publishing, 2012. ISBN: 978-80-7418-170-2. s. 24.

²⁰ SCHELLE, Karel. *Vývoj trestního řízení*. Ostrava: Key Publishing, 2012. ISBN: 978-80-7418-139-9. s. 46.

²¹ SCHELLE, Karel. *Vývoj veřejné žaloby do roku 1989*. Ostrava: Key Publishing, 2012. ISBN: 978-80-7418-170-2. s. 28-30.

ve prospěch odsouzeného.²² Dekret prezidenta republiky č. 79/1945 Sb., o zatímní úpravě soudnictví v České a Moravskoslezské zemi definitivně zlikvidoval německé soudnictví a obnovil organizaci soudů a orgánů veřejné žaloby v podobě nám známé ještě z doby Rakouska-Uherska a první republiky.²³

1.3 VEŘEJNÁ ŽALOBA V LETECH 1948 AŽ 1989

V poválečném Československu se, stejně jako v ostatních státech tzv. socialistického bloku uplatňujících model a systém sovětské prokuratury, prokuratura postupem času etablovala do pozice všeobecného kontrolního orgánu, který kontroloval nejen moc výkonnou, nýbrž i moc soudní, přičemž zákonný podklad tohoto počínání byl zakotven dokonce přímo v zákoně o prokuratuře. Dnes jsme již spolehlivě obeznámeni s tím, že využívány, resp. spíše zneužívány, k prosazování tlaků nejrůznějšího charakteru v zájmu vládnoucí mocenské stranické špičky byly i jiné orgány státní moci jako například soudy či parlament, je však potřeba mít na paměti onu skutečnost, že u obou uvedených orgánů k tomu mohlo dojít výlučně porušením právních předpisů, které jim, a to i v totalitním uspořádání, garantovaly – byť pouze formálně – nezávislost.²⁴

V případě prokuratury byla však situace poněkud odlišná. Během nekrátké socialistické éry tak prokuratura plnila funkci jakési pojistky pro případ, že by ostatní orgány v rámci svých přesně vymezených pravomocí nerespektovaly zájem vládnoucí politické garnitury, či se dokonce zcela vymkly její kontrole.²⁵

Prvním krokem k nastolení výše nastíněného režimu bylo přijetí zákona o zlidovění soudnictví č. 319/1948 Sb. dne 22. prosince 1948, který – mimo jiné – pro orgány veřejné žaloby oficiálně zavedl název prokuratura. Další změnou, kterou tento zákon přinesl, byla změna v územní organizaci prokuratur; „...*ta začala důsledně navazovat na organizaci soudů – v sídlech okresních soudů byly zřízeny okresní prokuratury jako orgány veřejné žaloby prvního stupně, jež byly podřízeny krajským prokuraturám u krajských soudů. V čele soustavy*

²² SCHELLE, Karel. *Vývoj veřejné žaloby do roku 1989*. Ostrava: Key Publishing, 2012. ISBN: 978-80-7418-170-2. s. 37.

²³ SCHELLE, Karel. *Vývoj veřejné žaloby do roku 1989*. Ostrava: Key Publishing, 2012. ISBN: 978-80-7418-170-2. s. 35.

²⁴ SCHELLE, Karel. *Vývoj trestního řízení*. Ostrava: Key Publishing, 2012. ISBN: 978-80-7418-139-9. s. 93.

²⁵ SCHELLE, Karel. *Vývoj trestního řízení*. Ostrava: Key Publishing, 2012. ISBN: 978-80-7418-139-9. s. 93.

prokuratur stál ministr spravedlnosti...“²⁶, jemuž byli generální prokurátor, krajší prokurátoři i prokurátoři okresní podřízeni.

Nepokrytě se třídní charakter projevil v zákoně č. 231/1948 Sb., na ochranu lidově demokratické republiky a v zákoně č. 232/1948 Sb., o státním soudu. Přijetí obou zmíněných právních předpisů spustilo lavinu nezákonností a politických procesů, ať už se skutečnými či jen domnělymi odpůrci nově nastoleného komunistického režimu. Soudcovský talár oblékaly osoby „...*bez právního vzdělání, jejichž jedinou kvalifikací byla příslušnost k určité společenské třídě a poslušnost či alespoň indiferentnost k ideologii komunistického režimu.*“²⁷

Proběhnuvší změny však byly převážně organizačního charakteru, a proto byla již na podzim roku 1948 vyhlášena tzv. právní dvouletka kladoucí si za cíl přípravu návrhů komplexních – nejen trestněprávních – norem. Legislativní práce byly zdárně ukončeny roku 1950. Trestní řád byl, stejně jako trestní zákon, přijat dne 12. července 1950 a byl vyhlášen pod č. 87/1950 Sb. Účinnosti pak oba zmíněné trestněprávní kodexy nabyly již 1. srpna 1950. K charakteristickým prvkům nového trestního řádu neodmyslitelně patřilo výrazné posílení oprávnění prokurátora, a to na úkor soudu. Zákon rovněž akcentoval význam přípravného řízení pro účely provádění důkazů. Samotný soud se v podstatě omezoval jen na rozhodování v meritě věci v rámci hlavního líčení; byl to prokurátor, kdo vedl přípravné řízení, a dokonce uskutečňoval i samotný výkon rozhodnutí.²⁸

Rok 1952 lze bez nadsázky označit za vrchol probíhajícího procesu sovětizace orgánů veřejné žaloby u nás. V tomto roce došlo k přijetí ústavního zákona č. 64/1952 Sb., o soudech a prokuratuře a prováděcího zákona č. 65/1952 Sb., jež dotvořily prokuraturu do podoby samostatného, jednotného, centralizovaného a monokratického orgánu nejvyššího dozoru.²⁹

Zcela bez nadsázky zde můžeme hovořit o transformaci dosavadní prokuratury z pouhého úřadu veřejné žaloby v trestních věcech na orgán střežící socialistickou zákonnost, a to napříč nejrůznějšími oblastmi – prokuratura se tak stala velmi silným nástrojem v rukou vládnoucí komunistické strany, který měl tu moc zasahovat prakticky do všech sfér výkonu státní moci.

³⁰ Citovaná právní úprava prokuratury z roku 1952 však v platnosti dlouho nevydržela a již roku 1956 byl vydán nový zákon o prokuratuře, publikovaný pod č. 65/1956 Sb. K jakým změnám v důsledku této nové právní úpravy došlo? Ještě dále byly „...*rozšířeny prostředky*

²⁶ SCHELLE, Karel. *Vývoj trestního řízení*. Ostrava: Key Publishing, 2012. ISBN: 978-80-7418-139-9. s. 91.

²⁷ SCHELLE, Karel. *Vývoj trestního řízení*. Ostrava: Key Publishing, 2012. ISBN: 978-80-7418-139-9. s. 63.

²⁸ SCHELLE, Karel. *Vývoj trestního řízení*. Ostrava: Key Publishing, 2012. ISBN: 978-80-7418-139-9. s. 63-64.

²⁹ SCHELLE, Karel. *Vývoj veřejné žaloby do roku 1989*. Ostrava: Key Publishing, 2012. ISBN: 978-80-7418-170-2. s. 40.

³⁰ SCHELLE, Karel. *Vývoj trestního řízení*. Ostrava: Key Publishing, 2012. ISBN: 978-80-7418-139-9. s. 92.

a metody všeobecného dozoru i působnost prokuratury v oblasti dozoru nad zachováváním zákonnosti v místech, v nichž se vykonávala vazba, trest odnětí svobody, ochranné léčení a ochranná výchova.“³¹

Skutečnost, že se veřejná žaloba nacházela v bezpochyby recesním období svého vývoje, dokládá i fakt, že nezákonnosti a výstřelky trestní represe, k nimž docházelo zejména v první polovině 50. let, vyvolaly mohutnou vlnu kritiky, která vyústila až v přijetí nového trestního řádu č. 64/1956 Sb., jenž ve svých paragrafech zakotvil alespoň základní záruky zákonnosti v trestním řízení. Nový trestní řád však neměl příliš dlouhého trvání, neboť jeho text bylo třeba přizpůsobit změnám, které přinesla nová ústava (ústavní zákon č. 100/1960 Sb.). Dne 1. ledna 1962 tak nabyl účinnosti trestní řád nový – zákon č. 141/1961 Sb., platný a účinný – ve znění více než sta novel – až do současné doby.³² Zásadní změna, kterou měla nová právní úprava přinést, spočívala v podřízení generální prokuratury Národnímu shromáždění, což byl projev snahy demonstrovat navenek její nezávislost. Ovšem i přes oficiálně proklamovanou nezávislost se i zde, v rámci řízení prokuratury, uplatňovala zásada vedoucí úlohy komunistické strany, kterou hrdě hlásal čtvrtý článek nově přijaté ústavy. Reorganizace prokuratury byla ukotvena v novém zákoně o prokuratuře publikovaném pod č. 60/1965 Sb. – ten pozbyl účinnosti až koncem roku 1993.³³

1.4 KONCEPCE PROKURATURY PO ROCE 1989

Do polistopadové éry vstoupila prokuratura se značně pošramocenou pověstí a podstatnou částí veřejnosti byla i nadále vnímána jako jeden ze stěžejních pilířů padnuvšího komunistického režimu.³⁴ Troufám si tvrdit, že samotný termín prokuratura má u nás, v České republice – mezi laickou veřejností – ještě i dnes, po více než třiceti letech uplynulých od sametové revoluce, lehce pejorativní nádech spojený především s účastí prokuratury na zmanipulovaných trestních, či možná přesněji politických, procesech vedených s cílem odstranit vládnoucí garnituře nepohodlné osoby. Nejen tato skutečnost bezpochyby nemalou měrou přispěla k tomu, že po listopadových událostech roku 1989, v důsledku proběhnuvších společenských změn, začal býti dosavadní rozsah působnosti

³¹ SCHELLE, Karel. *Vývoj veřejné žaloby do roku 1989*. Ostrava: Key Publishing, 2012. ISBN: 978-80-7418-170-2. s. 41-42.

³² SCHELLE, Karel. *Vývoj trestního řízení*. Ostrava: Key Publishing, 2012. ISBN: 978-80-7418-139-9. s. 64-65.

³³ SCHELLE, Karel. *Vývoj veřejné žaloby do roku 1989*. Ostrava: Key Publishing, 2012. ISBN: 978-80-7418-170-2. s. 42-46.

³⁴ LATA, Jan. *Státní zastupitelství ve světle proměn: drama o čtyřech dějstvích*. Praha: Auditorium, 2016. ISBN: 978-80-87284-58-2. s. 16.

prokuratury postupně oklešťován a celá řada oprávnění přešla z prokurátorů na soud.³⁵ „Novým pohledům společnosti především vadila značná síla prokuratury zvláště pak tzv. všeobecný dozor prokurátora, který tak byl za socialismu jakýmsi generálním arbitrem nad činností státních orgánů i fyzických osob, přičemž se počítalo, že se stane pouze veřejným žalobcem zastupujícím stát ve věcech trestních.“³⁶ Dalším aspektem, který významně přispěl ke změnám v působnosti prokuratury, byl mezinárodní tlak na zvýšení úrovně ochrany lidských práv a základních svobod.³⁷

V porevolučním období zůstával i nadále v platnosti zákon č. 60/1965 Sb., o prokuratuře. Novela publikovaná pod č. 168/1990 Sb., účinná od 1. června 1990, se nesla v duchu spíše kosmetických změn samotného textu zákona reagujících na zrušení čl. 4 Ústavy ČSSR o vedoucí úloze komunistické strany. K zásadnímu průlomů s diskontinuálními prvky došlo až přijetím nové ústavy a nového zákona o státním zastupitelství.³⁸

Zejména s ohledem na dosavadní vývoj vyvstala otázka, kam do připravované ústavy – tedy do jaké části v rámci systému dělby moci – státní zastupitelství jako takové zařadit. V úvahu přicházely tři varianty – do moci výkonné, do moci soudní, nebo zcela samostatně. A byť bylo státní zastupitelství v původním návrhu zakomponováno do hlavy věnované moci soudní – konkrétně se tedy jednalo o čl. 96 Ústavy, nakonec – v důsledku parlamentní debaty – zvítězilo přesvědčení, že bude nejvhodnější přesunout jej do hlavy třetí upravující moc výkonnou, a to konkrétně do čl. 80. V tomto znění nabyla Ústava účinnosti 1. ledna 1993, a to jako zákon č. 1/1993 Sb. Dle Foltýnových slov: „...současné ústavní zakotvení státního zastupitelství, resp. jeho postavení plně odpovídá společenskému požadavku, justiční praxi i historické zkušenosti při výkonu odborné činnosti této instituce.“ Na druhé straně však Foltýn dodává zajímavou poznámku: „Už od samého počátku činnosti státního zastupitelství se hledala možnost tzv. odborné prostupitelnosti mezi soudy a státním zastupitelstvím. V praxi by tato skutečnost znamenala možnost jednoduchého přechodu konkrétních osob v rámci justice, a to z funkce státního zástupce na pozici soudce a naopak. Byť tento systém se v některých zemích osvědčil, tak v Česku není politická vůle tuto změnu učinit. [...]“

³⁵ FENYK, Jaroslav. *Veřejná žaloba. Díl 1: Historie, současnost a možný vývoj veřejné žaloby*. Praha: Institut Ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2001. Příručky Ministerstva spravedlnosti České republiky. s. 24.

³⁶ Osobní konzultace s bývalým státním zástupcem JUDr. Leo Foltýnem, Ph.D. [datum konzultace 14. února 2023]

³⁷ FENYK, Jaroslav. *Veřejná žaloba. Díl 1: Historie, současnost a možný vývoj veřejné žaloby*. Praha: Institut Ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2001. Příručky Ministerstva spravedlnosti České republiky. s. 24.

³⁸ SCHELLE, Karel. *Vývoj veřejné žaloby do roku 1989*. Ostrava: Key Publishing, 2012. ISBN: 978-80-7418-170-2. s. 47.

...po nějakém čase se u každého člověka, a to ve většině zastávaných funkcí projeví určité vyhoření a provozní slepota. Právě tato změna by byla přínosem jak pro osobu, která by chtěla dále v justici přenášet své odborné zkušenosti, tak i pro rozšíření právního názoru povšechně. Hlavně by mohlo dojít i k sjednocení právních názorů na mnohé kauzy, kdy by případnou změnou funkcí došlo k umožnění rozšíření úhlů pohledu na konkrétní věc.“³⁹

Já osobně se i přes vše výše uvedené domnívám, že zakomponování státního zastupitelství do hlavy pojednávající o moci výkonné není příliš šťastné, byť jej nepokládám za chybné. Přikláním se však k názoru, že by státnímu zastupitelství – jakožto orgánu *sui generis* stojícímu na pomezí mezi mocí výkonnou a soudní – v rámci naší ústavy svědčilo více zcela samostatné postavení – stejně jako jej má Nejvyšší kontrolní úřad, jemuž je věnována celá hlava pátá, a Česká národní banka, o níž pojednává hlava následující, tedy hlava šestá.

Co se týče již výše zmíněného nového zákona o státním zastupitelství, ten byl schválen dne 9. listopadu 1993 a byl vyhlášen dne 29. listopadu 1993 ve Sbírce zákonů pod č. 283/1993 Sb. Polistopadoví prokurátoři se tak po silvestrovské noci konce roku 1993 probudili do novoročního rána roku 1994, kdy tento zákon nabyl účinnosti, už jako státní zástupci.⁴⁰ Proběhnuvší změna názvu považuji vzhledem k tehdy panující společenské náladě za přínosnou, ne-li nutnou. Ze strany zákonodárce ji vnímám jako určitou snahu o vyjádření diskontinuity s doposud panujícím režimem, jakož i snahu o zbavení veřejné žaloby jistého puncu zásadního podílu na uskutečnivších se totalitních křivdách.

Není zcela nemístné zmínit, byť spíše pro zajímavost, že i v současné době účinná ústava obsahuje zmínku o prokuratuře. Nalezneme ji v přechodných a závěrečných ustanoveních, konkrétně se tedy jedná o čl. 109, kterým byla tehdejší prokuratura pověřena výkonem funkce státního zastupitelství, a to až do doby jeho zřízení, k němuž došlo – jak již bylo výše uvedeno – o rok později, tedy 1. ledna 1994 účinností nového ZSZ. Není to však pouze Ústava, v níž se ještě i dnes můžeme setkat s pojmy prokuratura a prokurátor, byť je třeba jedním dechem dodat, že se v současnosti vyskytují v právním řádu zcela raritně; za nejvýznamnější relikv tohoto typu lze považovat čl. 27 odst. 4 LZPS, který prokurátorům odepírá právo na stávku.

„Zásadní změna se [...] projevila v osamostatnění výkonu funkce státního zástupce, který se stal dominus litis trestního řízení se samostatnou odpovědností za výsledek trestního řízení ve věci, kterou zastupoval jako veřejný žalobce. Náplň práce státního zástupce zůstala de facto stejná, neboť jak např. krádež tak i vražda je trestná v každé normální společnosti,

³⁹ Osobní konzultace s bývalým státním zástupcem JUDr. Leo Foltýnem, Ph.D. [datum konzultace 14. února 2023]

⁴⁰ LATA, Jan. *Státní zastupitelství ve světle proměn: drama o čtyřech dějstvích*. Praha: Auditorium, 2016. ISBN: 978-80-87284-58-2. s. 56.

kdy však došlo k tzv. odpolitizování přístupu veřejné žaloby k potřebám společnosti. Např. došlo k nahrazení pojmu společenské nebezpečnosti pojmem společenská škodlivost a další.“⁴¹

Nastanuvší změny se však netýkaly pouze samotného textu paragrafů, ale vcelku logicky i personálního obsazení prokuratur, a to na všech jejích stupních. S talárem s červeným pruhem se museli rozloučit všichni ti, kteří se větší či menší měrou podíleli na nezákonnostech pod taktovkou padnuvšího režimu. Prokurátorský úřad však opustila i značná část těch, kteří se na nezákonnostech nepodíleli, ale nevydrželi psychologický nátlak ze strany do jisté míry předpojaté veřejnosti.⁴²

Dosavadní prokurátoři byli k 1. lednu 1994 přiděleni ke státním zastupitelstvím stejného stupně a sídla jako byla prokuratura, u které dříve svou funkci vykonávali (§ 35 odst. 2 ZSZ). Jisté specifikum v tomto ohledu představovala Generální prokuratura sídlící až do této doby v Praze. Podle § 35 odst. 2 písm. a) ZSZ měli být tamní prokurátoři přiděleni k Nejvyššímu státnímu zastupitelství České republiky, což pro ně ovšem ve svém důsledku znamenalo přesunout své působíště do Brna. Naproti tomu Vrchní státní zastupitelství v Praze svého institucionálního předchůdce z doby existence prokuratury nemělo; s nabytím účinnosti nového ZSZ totiž došlo k transformaci dosavadní třístupňové prokuratury v celkem čtyřstupňový systém státního zastupitelství, jenž byl nově doplněn právě o článek v podobě vrchních státních zastupitelství, a státní zástupci tak k němu museli být přiděleni rozhodnutím ministra spravedlnosti. Nastalou situaci se nakonec podařilo vyřešit tak, že drtivá většina prokurátorů Generální prokuratury byla se svým souhlasem přidělena k Vrchnímu státnímu zastupitelství v Praze (§ 35 odst. 3 ZSZ). Navzdory znění zákona se tak Generální prokuratura fakticky transformovala spíše na Vrchní státní zastupitelství v Praze, zatímco Nejvyšší státní zastupitelství vzniklo tzv. na „zelené louce“.⁴³

Tzv. velká novela TŘ účinná od 1. ledna 2002 (zákon č. 265/2001 Sb.) přinesla mimo jiné významné posílení postavení státního zástupce v trestním řízení, a to zejména v řízení přípravném, na úkor policejní složky. S tím však, ruku v ruce, došlo též k posílení odpovědnosti státního zástupce za průběh přípravného řízení a za jeho výsledek.⁴⁴ Své novelizace se dočkal i ZSZ (zákon č. 14/2002 Sb.). Přijatá novela přesněji vymezila nejen

⁴¹ Osobní konzultace s bývalým státním zástupcem JUDr. Leo Foltýnem, Ph.D. [datum konzultace 14. února 2023]

⁴² SCHELLE, Karel. *Vývoj veřejné žaloby do roku 1989*. Ostrava: Key Publishing, 2012. ISBN: 978-80-7418-170-2. s. 48.

⁴³ LATA, Jan. *Zákon o státním zastupitelství: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. ISBN: 978-80-7598-800-3. s. 363.

⁴⁴ LATA, Jan. *Státní zastupitelství ve světle proměn: drama o čtyřech dějstvích*. Praha: Auditorium, 2016. ISBN: 978-80-87284-58-2. s. 117-118.

úlohu státního zastupitelství jako celku, ale i vztahy mezi jeho jednotlivými stupni. Dále byl precizně vydefinován institut dohledu, a to jak toho vnějšího, tak vnitřního. Za zmínku jistě stojí i detailnější vymezení povinností státního zástupce, jakož i omezení, jimž byl podroben.⁴⁵

⁴⁵ LATA, Jan. *Státní zastupitelství ve světle proměn: drama o čtyřech dějstvích*. Praha: Auditorium, 2016. ISBN: 978-80-87284-58-2. s. 122-125.

2 STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ V ČESKÉ REPUBLICE

2.1 ÚSTAVNÍ ZAKOTVENÍ STÁTNÍHO ZASTUPITELSTVÍ A JEHO ZAŘAZENÍ V SYSTÉMU DĚLBY MOCI

Francouzský filozof Charles Louis Montesquieu (* 18. leden 1689, † 10. únor 1755), inspirován myšlenkami anglického filozofa Johna Locka (* 29. srpen 1632, † 28. říjen 1704), rozeznává tři druhy státní moci – moc zákonodárnou, výkonnou a moc soudní, které – nejen dle jeho přesvědčení – mají být od sebe odděleny. V případě státních orgánů je nutností, aby se tyto navzájem brzdily a jeden druhého zdržoval.⁴⁶ Co je obsahem moci zákonodárné a soudní lze bez větších problémů dovodit již ze samotného pojmenování zmíněných složek státní moci; obecně lze říci, že zbývající činnost je činností výkonnou.⁴⁷

Ještě než přistoupím k detailnějšímu vymezení postavení státního zastupitelství v rámci systému dělby státní moci u nás, ráda bych se úvodem této kapitoly alespoň v krátkosti zaměřila na dva hlavní systémy veřejné žaloby, s nimiž se můžeme setkat ve státech s kontinentálním typem právní kultury.

Prvním z nich je systém prokuratury, u něhož si neodpustím vytknout před závorku krátkou poznámku, možná trochu osobnějšího charakteru. Dle mého názoru má totiž česká společnost stále ještě tendenci promítat do pojmu prokuratura negativní vjemy z doby dnes již dávno minulé. V žádném případě však nelze *ipso facto* směšovat prokuraturu v tom pojmání, v jakém nám byla představena minulým, nedemokratickým režimem, s tím, jak je již po staletí pojmána v rámci mnoha demokratických států Evropy. Nebo se snad někdo domnívá, že například francouzská prokuratura je nekompatibilní s demokratickým právním státem?

Systém prokuratury se vyznačuje relativně samostatným postavením v rámci systému dělby moci. Je pro něj signifikantní silné postavení generálního prokurátora jakožto osoby stojící v čele soustavy, která je nadána poměrně širokými pravomocemi ve vztahu k celé soustavě prokuratury.⁴⁸ Generálnímu prokurátorovi je do rukou zpravidla vložena pravomoc udílet závazné pokyny v konkrétní věci, a to kterémukoliv prokurátorovi na jakémkoliv stupni v rámci organizační struktury. Typicky bývá nadán rovněž právem odejmout kteroukoliv věc a vyřídít ji sám – hovoříme o tzv. právu atrakce – nebo ji předat jinému prokurátorovi – zde se

⁴⁶ FENYK, Jaroslav. *Veřejná žaloba. Díl 1: Historie, současnost a možný vývoj veřejné žaloby*. Praha: Institut Ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2001. Příručky Ministerstva spravedlnosti České republiky. s. 155.

⁴⁷ FENYK, Jaroslav. *Vademecum státního zástupce*. Praha: ASPI Publishing, 2003. ISBN: 80-86395-80-4. s. 14.

⁴⁸ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN: 978-80-7502-550-0. s. 233.

jedná o právo tzv. delegace.⁴⁹ Generální prokurátor rovněž disponuje celou řadou personálních pravomocí (např. oprávněním přemísťovat jednotlivé prokurátory) a zpravidla má i o něco širší obecnou pravomoc – může tedy nejen zastupovat veřejnou žalobu v trestním řízení, ale nezřídka vykonává i „...obecný dozor nad zachováváním zákonnosti ve veřejné správě a bdí nad veřejným zájmem v jiných oblastech.“⁵⁰

Druhý systém, tedy systém státního zastupitelství, se naopak vyznačuje podřízením moci výkonné.⁵¹ Pro tento model je charakteristické, že nejvyšší státní zástupce nemá – na rozdíl od generálního prokurátora ve výše popsaném modelovém systému prokuratury – možnost libovolně zasahovat do konkrétní věci, což je dáno tím, že jeho dozorové pravomoci jsou omezeny toliko na bezprostředně podřízený článek soustavy, byť z tohoto pravidla můžeme, a to i v aktuálně platné české právní úpravě, nalézt výjimky. Model státního zastupitelství se rovněž vyznačuje tím, že obecná pravomoc nejvyššího státního zástupce je typicky omezena pouze na zastupování veřejné žaloby v trestním řízení – do jiných oblastí práva je rozšiřována jen tehdy, stanoví-li tak zvláštní zákon (např. § 8 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, který upravuje možnost vstupu a v některých z těchto případů dokonce i možnost zahájení řízení ve věcech občanskoprávních).⁵² V pořadí, nikoliv však svým významem, poslední odlišnost uvedených systémů, kterou je bezpochyby relevantní na tomto místě uvést, spočívá v tom, že státní zastupitelství není rozpočtově samostatné, nýbrž správou veřejných prostředků podléhá Ministerstvu spravedlnosti. Naproti tomu pro systém prokuratury je charakteristická rozpočtová samostatnost.

V současné době se v rámci Evropy můžeme setkat převážně s modely smíšenými – křišťálově čistý model prokuratury, stejně jako model státního zastupitelství v jeho ideální podobě, kdy by ani náznakem nedocházelo k mísení signifikantních prvků obou, bychom dnes hledali asi marně. V naprosté většině aktuálně se uplatňujících modelů státního zastupitelství nalezneme centrální prvky ve prospěch hlavy celé soustavy a stejně tak, na straně druhé, se u většiny modelů dnešních prokuratur setkáváme s prvky obrany proti centralismu.

Co se týče aktuální situace u nás, Ústava zařadila – v rámci systému dělby moci – státní zastupitelství do hlavy třetí mezi orgány moci výkonné, přesněji tedy do posledního ustanovení části pojednávající o vládě. Na státní zastupitelství je však potřeba nazírat optikou

⁴⁹ FENYK, Jaroslav a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 7. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN: 978-80-7598-306-0. s. 175-176.

⁵⁰ FENYK, Jaroslav a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 7. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN: 978-80-7598-306-0. s. 176.

⁵¹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN: 978-80-7502-550-0. s. 233.

⁵² FENYK, Jaroslav a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 7. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN: 978-80-7598-306-0. s. 175-176.

toho, že je od moci výkonné pouze odvozené a nikoliv jí podřízené. To se v praxi projevuje například tak, že jak do pozic státních zástupců, tak do pozic funkcionářů státního zastupitelství jmenuje konkrétní osoby moc výkonná – moc výkonná tedy hraje prim v rámci rozhodování o tom, kdo bude působit v této zemi jako státní zástupce i o tom, kdo se stane funkcionářem uvnitř státního zastupitelství, jelikož je to právě ona, kdo kreuje všechny pozice uvnitř státního zastupitelství.

Čl. 80 odst. 1 Ústavy charakterizuje státní zastupitelství jako orgán zastupující v trestním řízení veřejnou žalobu; další úkoly vykonává, stanoví-li tak zákon. Citovaný čl. 80 – celkem tvořený pouhými dvěma odstavci – je poměrně dosti stručný a čtenáře odkazuje na prováděcí zákon. O organizačních, institucionálních i personálních aspektech státního zastupitelství naše ústava mlčí.⁵³ Podrobnější právní úpravu státního zastupitelství pak můžeme nalézt hned v několika právních předpisech různé právní síly. Primárně je to pochopitelně ZSZ, který upravuje postavení, působnost, vnitřní vztahy, organizaci a správu státního zastupitelství. Organizaci státního zastupitelství a činnosti státních zástupců v trestním řízení se věnuje vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 23/1994 Sb., o jednacím řádu státního zastupitelství, zřízení poboček některých státních zastupitelství a podrobnostech o úkonech prováděných právními čekateli. Řízení o kárné odpovědnosti státních zástupců je předmětem zákona č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů. Uvedený výčet nejrelevantnějších právních předpisů věnujících zvýšenou pozornost státnímu zastupitelství by postrádal komplexnost bez zmínění pokynů obecné povahy, jež vydává nejvyšší státní zástupce a které mají sloužit ke sjednocování a usměrňování postupu státních zástupců při výkonu působnosti státního zastupitelství.⁵⁴

Vůbec první nesmělý pokus podrobněji vymezit postavení státního zastupitelství učinil Vrchní soud v Olomouci, a to v rámci svého usnesení ze dne 10. září 1996, sp. zn. 2 A 425/96, které se primárně zabývalo postavením Nejvyššího státního zastupitelství v řízení o popření otcovství, v němž olomoucký Vrchní soud konstatoval, že: „*Nejvyšší státní zastupitelství není správním orgánem ve smyslu § 244 odst. 1 a 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů.*“ Učiněný závěr byl později Nejvyšším správním soudem České republiky v rozsudku ze dne 27. října 2005, sp. zn. 6 As 58/2004, rozšířen na všechna státní zastupitelství; Nejvyšší správní soud tehdy argumentoval tím, že: „*...se jedná o zvláštní druh státního orgánu, který se od správních*

⁵³ FENYK, Jaroslav a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 7. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN: 978-80-7598-306-0. s. 176.

⁵⁴ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN: 978-80-7502-550-0. s. 234-235.

úřadů odlišuje druhem činnosti, tj. zastupováním veřejné žaloby, odlišnost je možno dále odvodit z jeho nezávislosti.“⁵⁵

Ústavní soud České republiky se postavení státních zástupců poprvé, a to ještě nepřímo, dotkl až o celé tři roky později, konkrétně tedy v roce 1999. Ve svém usnesení ze dne 8. dubna 1999, sp. zn. I. ÚS 84/99, jež se primárně týkalo neexistence práva na trestní stíhání jiné osoby, uvedl: „*Ústavně zaručené subjektivní právo fyzické nebo právnické osoby na to, aby jiná osoba byla trestně stíhaná [...] neexistuje.*“ Učiněným závěrem Ústavní soud zdůraznil roli státního zástupce jakožto výlučného žalobce v trestních věcech.⁵⁶

Jak tedy státní zastupitelství – s ohledem na vše výše uvedené – co nejjednodušeji vymezit? Pravděpodobně nejsnazší bude půjčit si doslovnou citaci ZSZ, který ve svém § 1 odst. 1 věcně konstatuje, že státní zastupitelství je třeba chápat jako: „*...soustavu úřadů státu určených k zastupování státu při ochraně veřejného zájmu ve věcech svěřených zákonem do působnosti státního zastupitelství.*“ Ovšem pozor, z citovaného ustanovení nelze vyvozovat, že by zastupování státu státním zastupitelstvím mělo determinovat preferenci zájmu státu nad zájmy jinými. Státnímu zastupitelství zákon svěřuje úkol zastupovat stát toliko při ochraně veřejného zájmu, jež nelze se zájmem státu bez dalšího ztotožňovat.⁵⁷ „*Veřejný zájem je neurčitým právním pojmem, jehož konkrétní obsah je závislý na aktuálních potřebách a zájmech společnosti. Vyznačuje se vysokou mírou obecnosti, která svědčí zpravidla společnosti jako celku: veřejný zájem přesahuje partikulární zájmy jednotlivců, skupin či dokonce většiny, naopak může být s individuálními zájmy v konfliktu...*“⁵⁸

2.2 (NE)ZÁVISLOST STÁTNÍHO ZASTUPITELSTVÍ A STÁTNÍHO ZÁSTUPCE

Má-li být v následující kapitole věnována pozornost otázce vymezení postavení státních zástupců, nelze se vyhnout jménu Jaroslava Fenyka – současného místopředsedy Ústavního soudu, jenž se tomuto tématu opakovaně věnuje v celé řadě svých článků a odborných publikací. Jedním z takových článků, který bezesporu stojí v této souvislosti za zmínku, je článek nazvaný *Nezávislý státní zástupce?*, v němž Fenyk uvádí, že: „*...státní zástupce je*

⁵⁵ LATA, Jan, PAVLÍK, Jiří. *Přehled judikatury ve věcech státního zastupitelství a státních zástupců*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN: 978- 80-7478-779-9. s. 139-141.

⁵⁶ LATA, Jan. *Státní zastupitelství ve světle proměn: drama o čtyřech dějstvích*. Praha: Auditorium, 2016. ISBN: 978-80-87284-58-2. s. 76.

⁵⁷ LATA, Jan. *Zákon o státním zastupitelství: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. ISBN: 978-80-7598-800-3. s. 2.

⁵⁸ RYCHETSKÝ, Pavel a kolektiv. *Ústava České republiky, ústavní zákon o bezpečnosti České republiky: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN: 978-80-7478-809-3. s. 759.

vybaven některými mechanismy, které mají poskytovat ochranu před nežádoucím ovlivňováním jeho rozhodování.“ Autor zde vyslovuje přesvědčení, že: „...státní zástupce má na své povolání hledět jako na výkon soudní pravomoci zabývající se nestranným hodnocením výsledků trestního řízení obdobně jako soudce. [...] Podmínky pro výkon funkce soudce a státního zástupce jsou [...] srovnatelné.“ Z výše uvedeného lze dle Fenyka dovodit, že: „...stát oběma povoláním přikládá stejný význam.“⁵⁹

O několik let později – konkrétně tedy v roce 2002 – pak Fenyk svůj výše formulovaný názor mírně upřesnil, a to v jedné ze svých publikací, v níž se můžeme dočíst, že: „...nezávislost veřejného žalobce sice patrně nikdy nedosáhne nezávislosti soudce, ale v mnoha směrech se jí může blížit tak, aby žalobce mohl prostřednictvím veřejného zájmu spolupůsobit při spravedlivém rozhodnutí soudu v konkrétní věci.“⁶⁰

V rámci věnování se tématu (ne)závislosti státního zastupitelství a státního zástupce stojí za zmínku i Doporučení Rady Evropy REC (2000) 19 k úloze veřejné žaloby v trestním řízení v demokratické společnosti – schválené Výborem ministrů Rady Evropy dne 6. října 2000, podle něhož mají členské státy „...přijmout účinná opatření, aby bylo zaručeno, že veřejní žalobci budou plnit své profesionální povinnosti a odpovědnost bez neoprávněných zásahů, bez protiprávního donucení či hrozby jim nebo jejich rodině nebo neoprávněného vystavení občanskoprávní, trestní nebo jiné odpovědnosti.“⁶¹ Ve smyslu uvedeného Doporučení lze nezávislost státních zástupců chápat jako jakýsi souhrn garancí, které veřejnému žalobci umožňují úspěšně čelit neoprávněným zásahům do jeho rozhodovací činnosti.

K problematice nestrannosti a nezávislosti státního zástupce – s důrazem na jeho postavení v trestním řízení – se velmi erudovaně vyjadřuje i Bradáčová, která ve svém článku z roku 2010 uvádí, že: „Zásada nestrannosti je velmi úzce spjata se zásadou nezávislosti a pro státního zástupce představuje povinnost neustálého hledání rovnováhy mezi veřejným zájmem a zájmem jednotlivce. Právě tato zásada v sobě skrývá ono složité, dalo by se říci snad až schizofrenní, postavení státního zástupce. V části trestního řízení (řízení přípravné) působí státní zástupce v roli ochránce veřejného zájmu, který pečuje jak o práva státu ve smyslu hledání a prosazování trestní spravedlnosti, tak o zákonná práva obviněného a dalších osob zúčastněných na trestním řízení a musí být osobou přísně nestrannou. V části

⁵⁹ LATA, Jan. *Státní zastupitelství ve světle proměn: drama o čtyřech dějstvích*. Praha: Auditorium, 2016. ISBN: 978-80-87284-58-2. s. 191.

⁶⁰ FENYK, Jaroslav. *Veřejná žaloba. Díl 1: Historie, současnost a možný vývoj veřejné žaloby*. Praha: Institut Ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2001. Příručky Ministerstva spravedlnosti České republiky. s. 150.

⁶¹ FENYK, Jaroslav. *Vademecum státního zástupce*. Praha: ASPI Publishing, 2003. ISBN: 80-86395-80-4. s. 13-14.

trestního řízení (kontradiktorní řízení před soudem) působí jako strana trestního procesu prosazující však stále veřejný zájem, který lze spatřovat v řádném projednání obžaloby a spolupůsobení při nalézání trestní spravedlnosti soudem.“⁶²

Nejen z výše citovaného článku Bradáčové vyplývá, že je zde celá řada ustanovení trestního řádu, která zavazují státního zástupce k tomu, aby nepůsobil jednostranně, pouze za účelem odsouzení obviněného. Naopak – v duchu zásady vyhledávací (§ 2 odst. 5 TŘ), je státní zástupce dokonce povinen opatřovat důkazy svědčící jak ve prospěch, tak v neprospěch obviněného, v důsledku čehož nelze účinně vyloučit situaci, která by ve svém důsledku vedla ke ztotožnění zájmu státního zástupce se zájmem obviněného na zproštění jeho obvinění. A právě toto je onen důvod, proč na státního zástupce nelze nazírat jako na typickou stranu trestního řízení; jedním dechem je zde ovšem potřeba dodat, že ve snaze respektovat v TŘ zakotvenou obžalovací zásadu (§ 2 odst. 8 TŘ), je státní zástupce vybaven postavením strany.⁶³

Budeme-li chtít v rámci tématu (ne)závislosti státního zastupitelství a státního zástupce a pohledu na tuto problematiku zůstat na půdě naší fakulty, lze si vypůjčit slova Jiřího Jelínka, který ve své zatím poslední publikaci, aktualizované k 1. lednu 2022, uvádí, že: „...*třebaže je státní zastupitelství součástí moci výkonné, je budováno na zásadě nezávislosti na vnějších vlivech jiných orgánů (srov. § 3 odst. 1 ZSZ: ‚Nestanoví-li zákon jinak, věci svěřené do působnosti státního zastupitelství vykonávají státní zástupci; jiné orgány nebo osoby nesmí do jejich činnosti zasahovat nebo je při jejím výkonu nahrazovat anebo zastupovat.‘), proto je vyloučeno, aby vláda do jeho činnosti zasahovala.“⁶⁴*

Zcela pochopitelně se k otázce povahy státního zastupitelství opakovaně a prakticky stále ve stejném duchu vyjadřuje rovněž Ústavní soud – viz například náleží pléna Ústavního soudu ze dne 19. dubna 2016, sp. zn. Pl. ÚS 4/14, náleží Ústavního soudu ze dne 3. července 2003, sp. zn. III ÚS 511/02, či náleží pléna Ústavního soudu ze dne 28. června 2011, sp. zn. Pl. ÚS 17/10. V posledním ze zmiňovaných nálezů Ústavní soud konstatuje, že: „...*nezpochybňuje význam nezávislosti státního zástupce při posuzování jednotlivých případů. [...] Nicméně potencialita možného zásahu do výkonu funkce ať již vedoucího státního zástupce či řadových státních zástupců neumožňuje pohlížet na výkon funkce státního zástupce z hlediska nezávislosti výkonu funkce jako na výkon soudní moci...“* V rámci

⁶² NADACE OSF. *Česká justice – otázky správy a nezávislosti*. In Osf.cz [online]. Dostupné z: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgleclefindmkaj/https://www.osf.cz/wp-content/uploads/2015/08/justice_TIC.pdf. s. 130.

⁶³ FENYK, Jaroslav. *Vademecum státního zástupce*. Praha: ASPI Publishing, 2003. ISBN: 80-86395-80-4. s. 12.

⁶⁴ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN: 978-80-7502-550-0. s. 234.

odůvodnění tohoto nálezu Ústavní soud k samotnému charakteru nezávislosti státních zástupců uvádí, že: „...postavení státních zástupců není co do rámce vymezeného principem soudcovské nezávislosti srovnatelné s postavením soudců, jejichž nezávislost je garantována přímo čl. 81 a zejména čl. 82 odst. 1 Ústavy.“ O několik řádků níže se pak můžeme dočíst, že Ústavní soud: „...nezpochybňuje, že z hlediska subjektivního, tedy v nárocích na schopnost státního zástupce ‚být odolným vůči jakýmkoliv (politickým, mediálním, občanským) tlakům‘ (nález sp. zn. Pl. ÚS 12/10, bod 23), lze dovodit obdobné rysy jako u subjektivně nezávislého soudce. Tato vnitřní nezávislost však může být vykonávána pouze v omezeném rámci nezávislosti vnější, respektive administrativní.“ Ona Ústavním soudem zmíněná administrativní závislost je – dle jeho vyjádření – dána: „...objektivně existující potencialitou, která z hlediska zákonodárcem zvoleného funkčního uspořádání institucionálně nebrání možným ingerencím exekutivy do rozhodování státních zástupců. [...] ...(a) právě potencialita možného účinného nátlaku brání považovat státního zástupce za orgán nezávislý.“

V témže odůvodnění Ústavní soud dále uvádí, že: „Nelze opomíjet skutečnost, že státní zástupci plní v kontradiktorním řízení funkce orgánu veřejné žaloby a jsou zákonem, jakož i slibem osobně zavázáni k ochraně veřejného zájmu (§ 18 odst. 3 zákona o státním zastupitelství). V přípravném řízení, kde mají zcela dominantní postavení, jsou povinni organizovat svou činnost tak, aby účinně přispívali k včasnosti a důvodnosti trestního stíhání (§ 157 odst. 1 TrŘ). To vše může vést k legitimním pochybám stran o jejich nestrannosti (resp. jejího zdání) při posuzování střetu základních práv a svobod s veřejným zájmem na stíhání trestné činnosti.“ V závěru citovaného odůvodnění Ústavní soud dle mého názoru velmi výstižně shrnuje, že: „Pro fungující státní zastupitelství je nutno zajistit výběr těch nejlepších právníků, kteří jsou v dané oblasti a čase k dispozici. Obsahem slova nejlepší není pouze formální kvalifikace a odborné zkušenosti, ale zejména osobní integrita a její jednotlivé projevy, jako je neúplatnost, zodpovědnost, slušnost, čestnost, svědomitost, uměřenost, statečnost, pracovitost a přístup k chápání svěřené moci jako služby společnosti. Státní zástupce by neměl být při nástupu do funkce tzv. tabula rasa, o které se nic neví, ale naopak listem hojně popsaným, o němž se dá usuzovat, že moc, kterou se svojí funkcí přebírá, nezneužije.“⁶⁵

V návaznosti na citovaný dodatek odůvodnění Ústavního soudu mi nedalo nepoložit bývalému státnímu zástupci Foltýnovi otázku: „Bez jakých vlastností se podle Vás kvalitní státní zástupce neobejde?“ Podle Foltýnových slov jsou jimi – mimo jiné: „...zásadovost,

⁶⁵ LATA, Jan, PAVLÍK, Jiří. *Přehled judikatury ve věcech státního zastupitelství a státních zástupců*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN: 978- 80-7478-779-9. s. 15-23.

[...] čestnost, [...] zdravý logický úsudek – umělé právo nemůže nahradit zdravý selský rozum, [...] empatie, resp. schopnost vstoupit do situace a emoční polohy jiného člověka a tímto způsobem jej chápat citově i kognitivně, kdy se prakticky jedná o emocionální ztotožnění se s viděním, slyšením i chápáním jednání jiných osob, [...] vysoká odbornost s neustálým vzděláváním se a trvalý kontakt s odbornou praxí, [...] uvědomění si, že jméno každého z nás je jeho osobní značka, která ho prezentuje po celý život, tudíž není záhodno si tuto reklamu, jakkoliv znehodnotit.“⁶⁶

Jsem přesvědčena, že komplexnější a více všeobjímající pohled na v této kapitole rozebíranou problematiku, než jaký nabízí výše odcitovaný nálezný Ústavního soudu a především jeho odůvodnění, nemohu čtenáři nabídnout. Přesto bych však ráda tuto kapitolu uzavřela ještě nepatrně jinak, a to parafrází slov Bradáčové vyřčených v rámci diskuze pořádané týdeníkem Respekt na půdě Knihovny Václava Havla dne 21. května 2015 nazvané *Máme se bát státního zastupitelství?*. V rámci této debaty totiž z úst Bradáčové zazněla myšlenka, s níž se plně ztotožňuji, a to, že onu institucionální nezávislost státního zastupitelství i samotného státního zástupce, kterou zakládá ZSZ, jež spočívá v nemožnosti ovlivnění činnosti státního zástupce jakýmikoliv nedovolenými vnějšími vlivy, je vždy třeba doplnit o nezávislost osobní a nezávislost odbornou – pouze jejich propojením lze dosáhnout svobody v rozhodování státního zástupce.

2.3 PŮSOBNOST STÁTNÍHO ZASTUPITELSTVÍ (ČL. 80 ODS. 1 ÚSTAVY, § 4 A § 5 ZSZ)

Klíčovou normou z hlediska vymezení působnosti státního zastupitelství je čl. 80 odst. 1 Ústavy, dle něhož státní zastupitelství zastupuje veřejnou žalobu v trestním řízení, přičemž jeho další úkoly může stanovit zákon. V druhém odstavci citovaného článku se dočteme, že: „*Postavení a působnost státního zastupitelství stanoví zákon.*“ – působnost státního zastupitelství jakožto státního orgánu nemůže být stanovena pouhým podzákonným právním předpisem, nýbrž pouze zákonem. Konkrétně se tedy otázce působnosti státního zastupitelství detailněji věnuje celá část druhá ZSZ, ve výsledku se však jedná o pouhé dva paragrafy.

V prvním z nich, tedy v § 4 ZSZ, se pod písmenem a) dočteme, že státní zastupitelství „...je orgánem veřejné žaloby v trestním řízení a plní další úkoly vyplývající z trestního

⁶⁶ Osobní konzultace s bývalým státním zástupcem JUDr. Leo Foltýnem, Ph.D. [datum konzultace 5. května 2023]

řádu...“, přičemž postavení a rozsah pravomocí státního zástupce v rámci trestního řízení se odvíjí od toho, v jaké fázi se trestní řízení zrovna nachází.⁶⁷ Státní zastupitelství plní v trestním řízení jeden ze státu svěřených úkolů, jež stát při uplatňování státní suverenity má, a kterým je právo, ovšem současně též povinnost státu trestat pachatele trestných činů.⁶⁸ Pod písmenem b) výše zmíněného paragrafu je uvedeno, že státní zastupitelství „...vykonává dozor nad dodržováním právních předpisů v místech, kde se vykonává vazba, trest odnětí svobody, ochranné léčení, zabezpečovací detence, ochranná nebo ústavní výchova, a v jiných místech, kde je podle zákonného oprávnění omezována osobní svoboda...“. Dle písmene následujícího, tedy písmene c), státní zastupitelství „...působí (i) v jiném než trestním řízení...“. V praxi to znamená, že státní zastupitelství je v případech a rozsahu stanoveném zvláštními zákony oprávněno účastnit se i netrestních soudních řízení, a to jak těch, která byla státním zastupitelstvím zahájena na základě vlastního návrhu na zahájení řízení; stejně tak je ovšem státní zastupitelství oprávněno i vstoupit do řízení zahájených na návrh jiného navrhovatele nebo z úřední moci soudu (např. § 8 odst. 1 a 2 ZZŘS).⁶⁹ Poslední písmeno, písmeno d), pak už spíše jen pro úplnost dodává, že státní zastupitelství „...vykonává i další úkoly, stanoví-li tak zvláštní zákon.“ *De lege lata* však v současné době neexistuje žádný zvláštní zákon, který by vymezoval jakékoliv další úkoly svěřené do působnosti státního zastupitelství.

V druhém, a zároveň posledním, paragrafu ZSZ upravujícím působnost státního zastupitelství, tedy v § 5, je zakotvena možnost státního zastupitelství „...podat návrh na zahájení občanského soudního řízení anebo vstoupit do již zahájeného občanského soudního řízení...“; státní zastupitelství tak může ovšem učinit pouze v případech, které stanoví zákon, přičemž procesní postavení, oprávnění a povinnosti takového státního zastupitelství stanoví zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád nebo ZZŘS.

⁶⁷ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN: 978-80-7502-550-0, s. 236.

⁶⁸ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN: 978-80-7502-550-0, s. 232.

⁶⁹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN: 978-80-7502-550-0, s. 239-240.

2.4 SOUSTAVA STÁTNÍHO ZASTUPITELSTVÍ A ZÁKLADY VZTAHŮ MEZI JEDNOTLIVÝMI STUPNI

Ústavodárce v již výše citovaném čl. 80 Ústavy ponechal stanovení struktury státního zastupitelství na zákonodárce, aniž by mu ohledně určení závazné struktury soustavy státního zastupitelství vytyčil nějaké ústavní mantinely. Právní úprava soustavy státního zastupitelství je tak předmětem ZSZ, konkrétně je jí tedy věnována celá jeho třetí část.

Hned z úvodního paragrafu této části se můžeme dozvědět, že soustavu státního zastupitelství tvoří okresní státní zastupitelství, přičemž v obvodu hlavního města Prahy vykonávají působnost okresních státních zastupitelství obvodní státní zastupitelství v Praze a v obvodu města Brna vykonává působnost okresního státního zastupitelství Městské státní zastupitelství v Brně; dále je součástí soustavy osm krajských státních zastupitelství, s tím, že v obvodu hlavního města Prahy působnost krajského státního zastupitelství vykonává Městské státní zastupitelství v Praze, dvě vrchní státní zastupitelství, jedno v Praze a druhé v Olomouci, a Nejvyšší státní zastupitelství sídlící na brněnské adrese (§ 6 ZSZ). Z uvedeného vyplývá, že soustava státního zastupitelství je v současné době čtyřčlanková; jedním dechem je ovšem nezbytné dodat, že právě počet článků soustavy státního zastupitelství je v posledních letech častým předmětem diskuzí, kdy se stále častěji – v rámci zefektivnění činnosti státního zastupitelství – objevují hlasy volající po soustavě tříčlankové, v níž by absentovala obě vrchní státní zastupitelství. K navrhované eliminaci se kladně vyjadřuje například i Bradáčová, a to i přesto, že je to právě ona, kdo aktuálně zastává funkci vrchní státní zástupkyně u Vrchního státního zastupitelství v Praze. Pro úplnost je nutno doplnit, že § 6 odst. 1 ZSZ uvádí jako součást soustavy státního zastupitelství ještě i vyšší a nižší polní státní zastupitelství. Jejich existence je však časově vázána na dobu branné pohotovosti státu. Ovšem, samotný pojem branná pohotovost státu se v současné době již neuzivá (čl. 43 odst. 1 Ústavy, čl. 7 ústavního zákona č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky), proto lze tuto část zmíněného odstavce považovat za dnes již obsoletní.

„Sídla státních zastupitelství a obvody jejich územní působnosti se shodují se sídly a obvody soudů.“ (§ 7 odst. 1 ZSZ) V kontextu uvedeného je dobré mít na paměti, že správní uspořádání České republiky není totožné s uspořádáním justičním – tzn. že kraje správní a kraje justiční se nepřekrývají, což někdy může, zejména ve vztahu k Policii České republiky, která kopíruje právě ono správní uspořádání krajů, vytvářet problémy, protože partnerem jednoho kraje justičního, tedy jednoho krajského státního zastupitelství, může být v konkrétním případě i více krajských policejních ředitelství.

V § 6 ZSZ definovaná soustava státního zastupitelství je uspořádána hierarchicky – je zbudována na principu nadřízenosti. Tato nadřízenost v první řadě spočívá v tom, že v rozsahu stanoveném zákonem je vedoucí státní zástupce nadřízen řadovým státním zástupcům působícím u státního zastupitelství, v jehož čele stojí (§ 11a odst. 2 ZSZ). Současně se však touto nadřízeností rozumí i nadřízenost bezprostředně vyššího státního zastupitelství vůči bezprostředně nižším státním zastupitelstvím v obvodu jeho působnosti, což v praxi znamená, že v rozsahu stanoveném zákonem je nejvyšší státní zástupce nadřízen oběma vrchním státním zástupcům, vrchní státní zástupci jsou nadřizeni krajským státním zástupcům v obvodu jejich vrchního státního zastupitelství a krajské státní zástupci jsou nadřizeni okresním státním zástupcům v obvodu jejich krajského státního zastupitelství.⁷⁰

V obou uvedených případech však není ona definovaná nadřízenost neomezená, nýbrž je limitována rozsahem, který je stanoven zákonem, a to pozitivně – nadřízenost je tedy možné aplikovat výlučně tam, kde to zákon výslovně stanoví.

Vztahy nadřízenosti v rámci soustavy státního zastupitelství jsou realizovány prostřednictvím oprávnění upravených v ZSZ. Za bezpochyby nejdůležitější z těchto nástrojů lze považovat výkon dohledu. Dohled můžeme, podle § 12c ZSZ, chápat jako soubor oprávnění stanovených zákonem k zajištění řídicích a kontrolních vztahů mezi různými stupni státních zastupitelství [tzv. vnější dohled (§ 12d ZSZ)] i uvnitř jednotlivých státních zastupitelství [tzv. vnitřní dohled (§ 12e ZSZ)] při výkonu působnosti státního zastupitelství. Obsahem takto pojímaného dohledu je ve smyslu § 1 odst. 1 JŘSZ kontrola dodržování a aplikace právních předpisů v působnosti státního zastupitelství a v činnosti státních zástupců, dodržování pokynů vyššího státního zastupitelství a vedoucích státních zástupců, organizace a řízení práce a v neposlední řadě dohled nad plněním pokynů obecné povahy nejvyššího státního zástupce.⁷¹

Byť tato skutečnost z výše uvedeného, jak pevně doufám, vyplývá, raději ještě explicitně uvádím, že byť státní zástupci vykonávají působnost státního zastupitelství zcela samostatně, jsou pokyny vedoucího státního zástupce a nejbližší vyššího státního zastupitelství vázání, s výjimkou pokynů jsoucích v rozporu se zákonem, které mají nejen právo, nýbrž dokonce povinnost odmítnout.⁷² V takovém případě přichází na řadu vztahy atrakce. Čili, je-li udělený pokyn v souladu se zákonem odmítnut a ten, kdo jej udělil, na něm trvá, pak ona atrakce

⁷⁰ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN: 978-80-7502-550-0, s. 240-242.

⁷¹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN: 978-80-7502-550-0, s. 240-242.

⁷² JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN: 978-80-7502-550-0, s. 242.

spočívá v tom, že věc vyřídí buď ten stupeň státního zastupitelství, který pokyn udělil (§ 12d odst. 2 ZSZ), nebo vedoucí státní zástupce, který pokyn dal, osobně (§ 12e odst. 3 ZSZ), čímž zároveň dojde i k přenesení odpovědnosti za vyřízení dané věci na jeho skutečného vykonatele.

V § 12a a § 12b ZSZ, které se věnují vztahům uvnitř soustavy státního zastupitelství, se můžeme dočíst, že nejbližší vyšší státní zastupitelství rozhoduje o odnětí a přikázání věci jinému nižšímu státnímu zastupitelství, jestliže vedoucí státní zástupce nižšího státního zastupitelství je vyloučen z projednávání věci, nestanoví-li tento zákon jinak (§ 12a odst. 2 ZSZ); jelikož je-li z projednávání věci vyloučen vedoucí státní zástupce, jsou automaticky vyloučeni všichni státní zástupci státního zastupitelství, jehož je onen vyloučený státní zástupce vedoucím.⁷³ Dále je zde také uvedeno, že nejbližší vyšší státní zastupitelství rozhoduje o opravných prostředcích podaných proti rozhodnutí nejbližší nižšího státního zastupitelství v jeho obvodu, pokud tento zákon nebo zvláštní právní předpis nestanoví jinak (§ 12a odst. 3 ZSZ).

Závěrem této kapitoly nelze nezmínit, že ZSZ svěřuje nejvyššímu státnímu zástupci jistá specifická oprávnění mající sloužit k zajišťování jednotnosti a zákonnosti postupu všech státních zástupců.⁷⁴ Učebnicovým příkladem je oprávnění vydávat pro celou soustavu státního zastupitelství pokyny obecné povahy kladoucí si za cíl sjednocovat a usměrňovat postupy státních zástupců při výkonu působnosti státního zastupitelství (§ 12 odst. 1 ZSZ). Tyto pokyny představují interní předpisy, jež jsou pro státní zástupce napříč celou soustavou státního zastupitelství závazné. Současně však zákon taxativně vymezuje oblasti, v nichž může nejvyšší státní zástupce pokyny obecné povahy vydávat – nemůže tak libovolně regulovat jakoukoliv oblast činnosti státního zastupitelství.⁷⁵

Není to však pouze ZSZ, kdo vkládá do rukou nejvyššího státního zástupce oprávnění, jimiž žádný jiný státní zástupce v zemi nedisponuje. Podle § 174a TR má nejvyšší státní zástupce právo do tří měsíců od právní moci zrušit nezákonná usnesení o nestíhání podezřelého, o zastavení trestního stíhání a o postoupení věci jinému orgánu učiněná v přípravném řízení nižšími státními zástupci. Jedná se o jakýsi quasiopravný prostředek mimořádného charakteru, o jehož užití rozhoduje výlučně nejvyšší státní zástupce – zjednodušeně řečeno,

⁷³ FENYK, Jaroslav a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 7. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN: 978-80-7598-306-0. s. 179.

⁷⁴ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN: 978-80-7502-550-0. s. 543.

⁷⁵ LATA, Jan. *Zákon o státním zastupitelství: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. ISBN: 978-80-7598-800-3. s. 69.

jde o mimořádné kasační oprávnění fakultativního charakteru, kterým se rozšiřují případy změny pravomocného rozhodnutí ve věcech trestních.⁷⁶

⁷⁶ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou, zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, advokátní tarif*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. ISBN: 978-80-7502-637-8. s. 936.

3 PŘÍPRAVNÉ ŘÍZENÍ TRESTNÍ

Byť samotný TŘ, jakožto základní trestně-procesní právní předpis, explicitní definici trestního řízení neobsahuje, můžeme trestní řízení v obecné rovině definovat jako zákonem upravený postup orgánů činných v trestním řízení, případně i jiných osob na trestním řízení zúčastněných, jehož údělem je zjistit, zda se předmětný skutek vůbec stal, a pokud ano, zda je tento skutek trestným činem, a je-li tomu tak, podle jakého ustanovení je třeba jej posuzovat (tzn. jaká je jeho konkrétní trestněprávní kvalifikace), a dále pak v souladu se zákonem odhalit pachatele onoho skutku a toho následně postavit před soud, jenž o pachatelově vině či naopak nevině rozhodne. Shledá-li soud osobu, proti níž je trestní řízení vedeno, vinnou, uloží jí trest, ochranné opatření, případně obě tyto trestněprávní sankce – vyloučena však pochopitelně není ani varianta v podobě upuštění od potrestání – a následně zajistí výkon sankce, pakliže byla nějaká uložena.⁷⁷ Drobná odchylka se týká mladistvých pachatelů provinění (§ 6 odst. 1 ZSVM), u nichž nelze hovořit o ukládání trestů, jelikož mladistvým pachatelům zákon dovoluje uložit toliko tzv. opatření, a to konkrétně opatření výchovná, ochranná a trestní [§ 2 odst. 2 písm. b) ZSVM]; tato jsou vůči sobě navzájem v poměru subsidiarity. Za neméně důležitý úkol trestního řízení je však potřeba vnímat rovněž zajištění toho, aby žádná nevinná osoba nebyla odsouzena za trestný čin, který nespáchala, jakož i to, aby pachatel činu byl shledán vinným pouze z těch skutků, jež s jistotou spáchal, a byl za ně následně přiměřeně potrestán, tj. ani nedůvodně přísně, leč ani nedůvodně mírně.⁷⁸ Dále má trestní řízení dle TŘ působit k upevňování zákonnosti, k předcházení a zamezování trestné činnosti a k výchově občanů (§ 1 odst. 1 TŘ).

Neustále je však potřeba mít na paměti, že samotné trestní právo nelze chápat jako nějakou univerzální zbraň, která je kdykoliv komukoliv k dispozici, nýbrž má být aplikováno až jako prostředek poslední instance (*ultima ratio*). Na trestní právo je třeba nazírat jako na ten úplně nejzazší sankční systém, v jehož rámci má trestní sankce přicházet do úvahy a následné aplikace až tehdy, nepostačují-li k potrestání jiné sankční mechanismy.

⁷⁷ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN: 978-80-7502-550-0. s. 17-18.

⁷⁸ FENYK, Jaroslav a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 7. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN: 978-80-7598-306-0. s. 26.

3.1 FÁZE TRESTNÍHO ŘÍZENÍ (§ 12 ODS. 10 TR)

Samotné trestní řízení se rozpadá do několika časových úseků, které nazýváme stádia trestního řízení. Dle platné právní úpravy rozlišujeme celkem pět těchto stádií trestního řízení, jimiž jsou přípravné řízení, předběžné projednání obžaloby, které je však stádiem pouze fakultativním, dále pak hlavní líčení, řízení opravné, a to jak řádné, tak mimořádné, jehož konání je podmíněno podáním příslušného opravného prostředku a rovněž se tedy nejedná o stádium obligatorní, a konečně řízení vykonávací, jehož uskutečnění též není nevyhnutelně nutné. Takto si lze zjednodušeně představit pravidelný postup trestního řízení; což ovšem neznamená, že by každé trestní řízení muselo tímto způsobem nutně probíhat – řízení nemusí projít všemi uvedenými stádii a může skončit v kterémkoliv z nich (např. skončení trestního řízení v hlavním líčení v případě vydání zprošťujícího rozsudku).⁷⁹

Jak z výše uvedeného členění trestního řízení vyplývá, náleží současná česká právní úprava k reformovanému typu kontinentálního procesu, jehož elementárním atributem je přítomnost přípravného řízení. To ovšem nic nemění na skutečnosti, že – podle platné právní úpravy – je nejdůležitějším stádiem trestního řízení, v němž by mělo ležet těžiště dokazování a rozhodování, hlavní líčení – byť tomu tak u nás nebylo vždy. Proč tomu tak nyní je? Jelikož je to právě hlavní líčení, v rámci něhož se rozhoduje o stěžejní otázce trestního řízení – tedy o otázce viny a trestu obžalovaného, popř. i o možném ochranném opatření a o náhradě škody. Předsoudní stádium trestního řízení má tedy ve vztahu k řízení před soudem pouze předběžný, přípravný charakter.⁸⁰

V reakci na velmi úzkou souvislost a návaznost jednotlivých stádií trestního řízení a využitelnost výsledků přípravného řízení ve stádiu projednávání věci v rámci řízení před soudem jistě stojí za povšimnutí náleží Ústavního soudu ze dne 6. března 2000, sp. zn. IV. ÚS 615/99, řešící primárně otázku presumpce neviny a práva na obhajobu. Uvedený náleží ve své právní větě poukazuje na to, že: „...jakkoli je trestní řízení členěno do několika fází, nemůže žádná z těchto fází být posuzována izolovaně. Trpí-li tedy kupř. přípravné řízení nezhojitelnými vadami, nemůže ani řízení před soudem, pokud se s těmito vadami buď vůbec, nebo náležitým způsobem nevypořádalo, splňovat podmínky nestranného a spravedlivého procesu ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny a čl. 6 Úmluvy.“

⁷⁹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN: 978-80-7502-550-0. s. 527.

⁸⁰ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN: 978-80-7502-550-0. s. 523.

3.2 POJEM, ÚČEL A FUNKCE PŘÍPRAVNÉHO ŘÍZENÍ

Právní úpravu přípravného řízení nalezneme v TRŘ, konkrétně tedy v jeho druhé části nazvané příznačně *Přípravné řízení*. Tato část TRŘ je uvozena dvěma obecnými ustanoveními (§ 157 TRŘ, § 157a TRŘ), po nichž následují dvě hlavy – hlava devátá upravující *Postup před zahájením trestního stíhání* (§ 158-159d TRŘ) a hlava desátá nazvaná jako *Zahájení trestního stíhání, další postup v něm a zkrácené přípravné řízení* (§ 160-179i TRŘ). Nelze nezmínit, avšak spíše pro úplnost, že pro přípravné řízení, jakožto první a zároveň za všech okolností obligatorní stádium trestního řízení, platí rovněž veškerá společná ustanovení části první TRŘ – *Společná ustanovení* (§ 1-156 TRŘ). Byť dílčí, avšak pro přípravné řízení stále relevantní, ustanovení nalezneme rovněž v části třetí TRŘ, konkrétně tedy v jeho hlavě dvacáté zvané *Zvláštní způsoby řízení*, dále pak v zákoně č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), v zákoně č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim a pochopitelně též v zákoně č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních.⁸¹

Jak již z výše popsaného členění trestního řízení vyplývá, přípravné řízení je prvním, a zároveň obligatorním, stádiem trestního řízení. Jeho legální, a relativně komplikovanou, definici si můžeme přečíst v ustanovení § 12 odst. 10 TRŘ, dle něhož: „*Přípravným řízením se rozumí úsek trestního řízení od sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení (§ 158 odst. 3 věta první TrŘ) nebo provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů, které mu bezprostředně předcházejí, a nebyly-li tyto úkony provedeny, od zahájení trestního stíhání (§ 160 odst. 1 TrŘ) do podání obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu, postoupení věci jinému orgánu (§ 171 odst. 1 TrŘ), zastavení trestního stíhání (§ 172 TrŘ), nebo do rozhodnutí či vzniku jiné skutečnosti, jež mají účinky zastavení trestního stíhání před podáním obžaloby, anebo do jiného rozhodnutí ukončujícího přípravné řízení, zahrnující objasňování a prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, a vyšetřování (§ 161 odst. 1 TrŘ).*“

Jedním z hlavních úkolů, jež má přípravné řízení v duchu aktuálně platné právní úpravy plnit, je – pokud možno – co nejrychlejší reakce na spáchaný trestný čin ve snaze zabránit možné ztrátě důkazů, úniku pachatele a případnému pokračování v páchání trestné činnosti.⁸²

⁸¹ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN: 978-80-7400-496-4. s. 469.

⁸² JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN: 978-80-7502-550-0. s. 530.

K tomu, aby bylo uvedeného účelu dosaženo, je zapotřebí nejprve prověřit učiněná oznámení a podněty vážící se k páčání předpokládaných trestných činů. Následně jsou příslušné orgány činné v trestním řízení povinny zjistit konkrétní osobu z páčání trestné činnosti podezřelou a důkazně prověřit, zda je vyvstanuvší podezření odůvodněno do té míry, aby na onu konkrétní osobu mohla být podána obžaloba, popř. návrh na potrestání, a věc mohla být předána soudu.⁸³ Popsaná funkce přípravného řízení bývá označována jako funkce zjišťovací.

Na ni pak navazuje druhá, neméně významná funkce přípravného řízení, a to funkce zajišťovací. Ta spočívá – jak již sám její název napovídá – v zajištění důkazů, čímž je třeba chápat nejen opatření a shromáždění důkazů, jež mají být provedeny až později, v rámci řízení před soudem, nýbrž i provedení těch důkazů, u nichž vyvstala důvodná obava jejich možného znehodnocení či poškození, v důsledku čehož by jejich pozdější provedení v rámci hlavního líčení již nebylo nebo nemuselo být možné.⁸⁴

Jako další – v pořadí již třetí – funkce přípravného řízení bývá uváděna funkce filtrační. Ta má zajistit, aby před soud byly postaveny pouze ty osoby, u nichž je dáno dostatečně důvodné podezření, že jsou to právě ony, kdo na svých bedrech nesou tíhu spáchání onoho předmětného trestného činu, v důsledku čehož zároveň dochází k ochraně osob nevinných, popř. i osob, u nichž vyvstanuvší podezření z páčání trestné činnosti dostatečně odůvodněno není, před difamujícími účinky soudního řízení.⁸⁵

Závěrem se nelze vyhnout byť jen stručné zmínce o ještě jedné, na první pohled neelementární, funkci přípravného řízení, kterou můžeme označit jako funkci odklonnou, směřující k tzv. alternativnímu projednání některých – zákonné předpoklady k tomuto postupu splňujících – trestných věcí mimo tradiční průběh trestního řízení. Tato funkce tedy skýtá možnost vyhnout se obvyklému projednání věci v řízení před soudem a nahradit jej procesně jednoduššími postupy, které nazýváme odklony v trestním řízení (*diversion*).⁸⁶

S jistým zjednodušením a s ohledem na vše výše uvedené lze konstatovat, že přípravné řízení, resp. jeho výsledek, má sloužit státnímu zástupci k tomu, aby se na základě svého

⁸³ RŮŽIČKA, Miroslav. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. Praha: C. H. Beck, 2005. ISBN: 80-7179-929-7. s. 9.

⁸⁴ ŠÁMAL, Pavel, GRIVNA, Tomáš. *Trestní řád: komentář*. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 3 svazky. ISBN: 978-80-7400-465-0. s. 1901.

⁸⁵ ŠÁMAL, Pavel, GRIVNA, Tomáš. *Trestní řád: komentář*. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 3 svazky. ISBN: 978-80-7400-465-0. s. 1902.

⁸⁶ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN: 978-80-7502-550-0. s. 529-530.

kvalifikovaného vnitřního přesvědčení mohl odpovědně rozhodnout, jak s věcí, jež se mu dostala do rukou, naloží.⁸⁷

Přestože přípravné řízení má – jak z výše uvedeného vyplývá – ve vztahu k řízení před soudem pouze předběžnou, filtrační a přípravnou funkci, je třeba mít na paměti, že průběh hlavního líčení a koneckonců do značné míry i jeho výsledek významným způsobem ovlivňuje. Stačí vyzdvihnout fakt, že řízení před soudem se zahajuje právě na podkladě obžaloby, která je výsledkem přípravného řízení, příp. návrhu na potrestání, konalo-li se ve věci přípravné řízení zkrácené, a připojených spisů v rámci přípravného řízení nashromážděných. Výsledkem přípravného řízení je z dominantní části určen obsah i rozsah řízení před soudem – soud může rozhodovat jen o skutku, který je uveden v žalobním návrhu (§ 220 odst. 1 TR).⁸⁸

3.3 FORMY PŘÍPRAVNÉHO ŘÍZENÍ

Ke konci roku 2001 znala česká právní úprava pouze jeden jediný typ předsoudního stádia trestního řízení. Změnu stávajícího právního stavu přinesla novela č. 265/2001 Sb., účinná od 1. ledna 2002, jež dala vzniknout diferencovanému přípravnému řízení. V současné době tak platná právní úprava zásluhou této novely rozlišuje celkem tři formy přípravného řízení lišící se podmínkami, za nichž lze jednotlivé formy konat, rozsahem opatřovaných i prováděných důkazů a v neposlední řadě též způsobem, jakým mohou být skončeny. Hlavním markerem, od něhož se volba mezi jednotlivými formami přípravného řízení odvíjí, je závažnost trestného činu, o němž se má trestní řízení konat.⁸⁹

Základní formou přípravného řízení je přípravné řízení standardní. Vedle něj pak dále rozlišujeme přípravné řízení rozšířené, které se vede o trestných činech, o nichž řízení v prvním stupni koná krajský soud (§ 168 odst. 1 TR). Příslušnost krajského soudu jakožto soudu prvostupňového je upravena v ustanovení § 17 TR. Poslední, tedy třetí formou přípravného řízení, je přípravné řízení zkrácené, přičemž předpoklady pro jeho konání jsou uvedeny v ustanovení § 179a TR. TR jako takový však zná pouze pojmy přípravné řízení

⁸⁷ FENYK, Jaroslav a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 7. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN: 978-80-7598-306-0. s. 182.

⁸⁸ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN: 978-80-7502-550-0. s. 530.

⁸⁹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN: 978-80-7502-550-0. s. 536.

a zkrácené přípravné řízení; s termíny standardní a rozšířené přípravné řízení pracuje výlučně právní nauka a aplikační praxe.⁹⁰

3.3.1 Rozšířené přípravné řízení (§ 168 odst. 1 TŘ, § 17 TŘ)

Jak již bylo uvedeno výše, rozšířené přípravné řízení se vede o trestných činech, o nichž řízení v prvním stupni koná krajský soud (§ 168 odst. 1 TŘ), přičemž příslušnost krajského soudu jakožto soudu prvního stupně je upravena v ustanovení § 17 TŘ.

Samotný postup příslušných orgánů činných v trestním řízení před zahájením trestního stíhání se od standardní formy přípravného řízení nikterak neliší. K modifikaci dochází až v rámci postupu po zahájení trestního stíhání, tedy ve fázi vyšetřování, a to konkrétně v oblasti dokazování. Zde, na rozdíl od standardní a zkrácené formy přípravného řízení, neplatí omezení týkající se výslechu svědků uvedená v § 164 odst. 1 TŘ; což tedy ve svém důsledku znamená, že případné svědky je možné v této fázi předsoudního stádia trestního řízení vyslýchat bez jakéhokoliv omezení, resp. možnost výslechu je v tomto případě limitována pouze rozsahem dokazování potřebným pro podání obžaloby nebo učinění jiného rozhodnutí.⁹¹

Ve snaze neopomenout úlohu státního zástupce v přípravném řízení trestním, jíž by se práce měla věnovat primárně, je jistě relevantní vyzdvihnout, že je to právě státní zástupce, kdo má povinnost, v rámci výkonu dozoru nad zachováváním zákonnosti probíhajícího vyšetřování, soustavně posuzovat, zda právní kvalifikace skutku, pro který je – nyní již – obviněný stíhán, odpovídá některé z kategorií trestných činů uvedených v § 17 TŘ. Zjistí-li státní zástupce, že jsou dány důvody pro změnu právní kvalifikace vyšetřovaného skutku, dá pokyn příslušnému policejnímu orgánu, a to neprodleně, aby obviněného i jeho obhájce na změnu právní kvalifikace upozornil (§ 160 odst. 6 TŘ).⁹²

⁹⁰ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN: 978-80-7502-550-0, s. 536.

⁹¹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN: 978-80-7502-550-0, s. 567.

⁹² RŮŽIČKA, Miroslav. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. Praha: C. H. Beck, 2005. ISBN: 80-7179-929-7, s. 579.

3.3.2 Zkrácené přípravné řízení (§ 179a-179f TŘ)

Zkrácené přípravné řízení, jakožto zcela novou formu přípravného řízení, zavedla do českého právního řádu novela TŘ provedená zákonem č. 265/2001 Sb., jež nabyla účinnosti 1. ledna 2002. Přijatou novelou byla do TŘ inkorporována ustanovení § 179a až § 179f TŘ. Ze zásady priority speciální právní úpravy před právní úpravou obecnou (*lex specialis derogat legi generali*) můžeme snadno dovodit, že pakliže budou splněny zákonné podmínky pro konání zkráceného přípravného řízení, má se přednostně konat právě tato forma přípravného řízení, což ostatně odpovídá i jedné z v TŘ explicitně vyjádřených základních zásad trestního řízení, a to zásadě rychlosti řízení (§ 2 odst. 4 TŘ).⁹³

Smyslem zkráceného přípravného řízení je – jak již sám jeho název napovídá – urychlení předsoudního stádia trestního řízení a pokud možno co nejrychlejší přechod věci do stádia řízení před soudem. Podmínkou konání zkrácené formy přípravného řízení je naplnění několika zákonných předpokladů, jež nalezneme upraveny v § 179a odst. 1 TŘ a pod písmeny a) a b) alternativně.

Konkrétně tedy lze zkrácené přípravné řízení vést pouze pro trestný čin, o němž přísluší řízení v prvním stupni konat okresnímu soudu a u něhož horní hranice trestu odnětí svobody nepřevyšuje pět let (§ 179a odst. 1 TŘ). To však samo o sobě ještě nestačí. Současně musí být naplněn též předpoklad, že podezřelý byl přistižen při činu nebo bezprostředně po něm [§ 179a odst. 1 písm. a) TŘ], nebo – alternativně – musí být v průběhu prověřování trestního oznámení nebo jiného podnětu k trestnímu stíhání zjištěny skutečnosti jinak odůvodňující zahájení trestního stíhání, v důsledku nichž lze očekávat, že podezřelého bude možné ve lhůtě dvou týdnů postavit před soud [§ 179a odst. 1 písm. b) TŘ]. První z uvedených podmínek musí být naplněna vždy, zbývající dvě jsou podmínkami navzájem alternativními.

Platná právní úprava uvádí rovněž dva případy, kdy zkrácené přípravné řízení konat buďto vůbec nelze nebo nelze v již zahájeném zkráceném přípravném řízení pokračovat (§ 179f odst. 1 TŘ). Jde jednak o situaci, kdy je dán důvod vazby a zároveň nejsou splněny podmínky pro předání zadrženého podezřelého spolu s návrhem na potrestání soudu. Druhou situací je případ, kdy jsou naplněny předpoklady pro konání společného řízení o dvou nebo více trestných činech a alespoň o jednom z nich je potřeba konat vyšetřování.

Na otázku, jak vlastně zkrácené přípravné řízení probíhá, nám dává odpověď ustavení § 179b odst. 1 TŘ, podle něhož orgán konající zkrácené přípravné řízení provádí úkony

⁹³ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN: 978-80-7502-550-0. s. 588.

dle hlavy deváté TŘ; což v praxi znamená, že příslušné orgány činné v trestním řízení následují postup před zahájením trestního stíhání (§ 158 a násl. TŘ). Způsobem uvedeným v hlavě čtvrté provádí tyto orgány pouze neodkladné nebo neopakovatelné úkony (§ 179b odst. 1 TŘ).

Zkrácené přípravné řízení je konající policejní orgán povinen skočit tak, aby státní zástupce mohl nejpozději ve lhůtě dvou týdnů ode dne, kdy policejní orgán sdělil podezřelému, ze spáchání jakého skutku je podezírán a jaký trestný čin je v tomto jeho skutku spatřován, doručit soudu návrh na potrestání (§ 179b odst. 4 TŘ). Lhůtu ke skončení zkráceného přípravného řízení může státní zástupce prodloužit, nejvýše však o deset dnů a v případě sjednávání dohody o vině a trestu (§ 179b odst. 5 TŘ) maximálně o dnů třicet [§ 179f odst. 2 písm. a) TŘ]. Prodloužení lhůty dle ustanovení § 179f odst. 2 písm. a) TŘ je ovšem možné povolit nejvýše jednou.⁹⁴ Další možností státního zástupce jak postupovat v případě, že zkrácené přípravné řízení nebylo skončeno v zákonné dvoutýdenní lhůtě (§ 179b odst. 4 TŘ) a nedošlo ani k jejímu prodloužení způsobem výše uvedeným, je nařídít policejnímu orgánu, který zkrácené přípravné řízení doposud vedl, aby zahájil trestní stíhání podezřelého a následně postupoval podle ustanovení hlavy desáté TŘ. Poslední možností, kterou zákon dává státnímu zástupci k dispozici, je uložit, aby věc byla předložena policejnímu orgánu uvedenému v § 161 odst. 2 TŘ k zahájení trestního stíhání.

Standardně má zkrácené přípravné řízení směřovat k tomu, aby státní zástupce mohl soudu podat návrh na potrestání [§ 179c odst. 2 písm. a) TŘ] – ten obsahuje stejné náležitosti jako obžaloba s výjimkou odůvodnění (§ 179d odst. 1 TŘ), příp. návrh na schválení dohody o vině a trestu (§ 179b odst. 5 TŘ). Podání návrhu na potrestání však může státní zástupce i podmíněně odložit [§ 179c odst. 2 písm. h) TŘ], jsou-li pro takový postup splněny zákonné podmínky (§ 179g TŘ). Dále má státní zástupce možnost věc odložit. Učinit tak musí tehdy, je-li trestní stíhání nepřipustné podle § 11 TŘ [§ 179c odst. 2 písm. f) TŘ], nejde-li o podezření z trestného činu [§ 179c odst. 2 písm. c) TŘ] nebo rozhodl-li o schválení narovnání [§ 179c odst. 2 písm. g) TŘ]. K fakultativnímu odložení věci může státní zástupce přistoupit v těch případech, kdy je trestní stíhání vzhledem k okolnostem uvedeným v § 172 odst. 2 TŘ neúčelné [§ 179c odst. 2 písm. i) TŘ]. Další zákonem nabízenou možností státního zástupce jak věc vyřídit, je odevzdání věci orgánu příslušnému k projednání přestupku [§ 179c odst. 2 písm. d) TŘ] nebo ke kárnému či kázeňskému projednání [§ 179c odst. 2 písm. e) TŘ]. Zákon rovněž poskytuje prostor pro vrácení věci policejnímu

⁹⁴ FENYK, Jaroslav a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 7. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN: 978-80-7598-306-0. s. 508.

orgánu k doplnění [§ 179c odst. 2 písm. j) TŘ]. Poslední možností, již má státní zástupce k dispozici, je předání věci policejnímu orgánu k zahájení trestního stíhání (§ 160 odst. 1 TŘ) s poukazem na to, že skutek, pro který se zkrácené přípravné řízení vedlo, má být správně posouzen dle jiného zákonného ustanovení, než podle jakého jej policejní orgán posoudil, a vzhledem k odchylnému právnímu posouzení nelze zkrácené přípravné řízení v onom konkrétním případě vůbec konat (§ 179c odst. 3 TŘ).

Díky absenci jedné z celkem dvou fází přípravného řízení, a to fáze vyšetřování, je trestní stíhání podezřelého zahájeno teprve doručením návrhu státního zástupce na potrestání soudu (§ 314b odst. 1 věta druhá TŘ), ovšem samotné účinky zahájení trestního stíhání mohou fakticky nastat až poté, co byl učiněný návrh doručen adresátovi, a to do jeho vlastních rukou.⁹⁵ Návrh na potrestání však plní ještě jednu neméně významnou funkci – zahajuje se jím totiž, shodně jako v případě podání obžaloby, řízení před soudem. Řízení před soudem, odehrávající se po podání návrhu na potrestání, má rovněž zjednodušenou podobu (§ 314b TŘ).

3.3.2.1 Zkrácené přípravné řízení konané státním zástupcem

Orgánem činným v trestním řízení, který je oprávněn, leč rovněž i povinen, zkrácené přípravné řízení konat, není pouze orgán policejní, nýbrž i státní zástupce. Státní zástupce koná zkrácené přípravné řízení obligatorně o trestných činech spáchaných příslušníky Generální inspekce bezpečnostních sborů, příslušníky Bezpečnostní informační služby, příslušníky Úřadu pro zahraniční styky a informace, příslušníky Vojenského zpravodajství anebo příslušníky Vojenské policie a o trestných činech zaměstnanců České republiky zařazených k výkonu práce v Generální inspekci bezpečnostních sborů (§ 179a odst. 3 TŘ). Není ovšem vyloučeno, aby jej fakultativně konal i v jiných, odůvodněných případech [§ 174 odst. 2 písm. c) TŘ *per analogiam*].⁹⁶

Státní zástupce má, shodně jako policejní orgán, povinnost skončit zkrácené přípravné řízení ve lhůtě stanovené v § 179b odst. 4 TŘ podáním návrhu na potrestání soudu, příp. návrhu na schválení dohody o vině a trestu, nepřichází-li v úvahu rozhodnutí jiné. V těch případech, kdy státní zástupce nemůže zkrácené přípravné řízení skončit ve stanovené zákonné lhůtě, má možnost (si) tuto lhůtu prodloužit, nejvýše však o deset dní a v případě sjednávání dohody o vině a trestu (§ 179b odst. 5 TŘ) nejvýše o dnů třicet

⁹⁵ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN: 978-80-7502-550-0. s. 597.

⁹⁶ RŮŽIČKA, Miroslav. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. Praha: C. H. Beck, 2005. ISBN: 80-7179-929-7. s. 588.

[§ 179f odst. 2 písm. a) TŘ]. Nemůže-li však zkrácené přípravné řízení skončit ani ve lhůtě takto prodloužené, musí přistoupit k zahájení trestního stíhání. Následně se jeho postup řídí ustanoveními TŘ upravujícími fázi vyšetřování.⁹⁷

3.4 FÁZE PŘÍPRAVNÉHO ŘÍZENÍ

Přípravné řízení – tedy ono předsoudní stádium trestního řízení – se podle aktuálně platné právní úpravy obsažené v TŘ rozpadá do dvou fází. První z nich, označovaná jako postup před zahájením trestního stíhání, zahrnuje objasnění a prověření skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin (§ 158-159d TŘ). Výsledkem této fáze by mělo být rozhodnutí o potřebě zahájit trestní stíhání (§ 160 TŘ), příp. přijetí jiného nastanuvší situaci odpovídajícího rozhodnutí (§ 159a TŘ, § 159b TŘ, § 175a TŘ, § 179g TŘ).⁹⁸

Druhou fází přípravného řízení nazýváme vyšetřování. Vyšetřováním se rozumí úsek od zahájení trestního stíhání do podání obžaloby, sjednání dohody o vině a trestu, postoupení věci jinému orgánu, zastavení trestního stíhání nebo podmíněného zastavení trestního stíhání, podmíněného odložení návrhu na potrestání, odstoupení od trestního stíhání v řízení ve věcech mladistvých či do schválení narovnání před podáním obžaloby (§ 160-179 TŘ).

Oba uvedené úseky upravuje TŘ pospolu, a to ve své druhé části nazvané zastřešujícím pojmem *Přípravné řízení*. Výše popsané členění se však týká pouze dvou – z celkově tří – forem přípravného řízení, a to tzv. standardního přípravného řízení a rozšířeného přípravného řízení. Třetí, a v tomto ohledu vymykající se formou předsoudního stádia trestního řízení, je zkrácené přípravné řízení (§ 179a-179h TŘ), u něhož druhá fáze, tedy fáze vyšetřování, absentuje.⁹⁹

⁹⁷ RŮŽIČKA, Miroslav. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. Praha: C. H. Beck, 2005. ISBN: 80-7179-929-7. s. 591.

⁹⁸ FENYK, Jaroslav a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 7. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN: 978-80-7598-306-0. s. 483.

⁹⁹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN: 978-80-7502-550-0. s. 531-532.

3.4.1 Zahájení přípravného řízení

„Policejní orgán je povinen na základě vlastních poznatků, trestních oznámení i podnětů jiných osob a orgánů, na jejichž podkladě lze učinit závěr o podezření ze spáchání trestného činu, učinit všechna potřebná šetření a opatření k odhalení skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, a směřujících ke zjištění jeho pachatele; je povinen činit též nezbytná opatření k předcházení trestné činnosti.“ (§ 158 odst. 1 TŘ) Citované ustanovení tedy nevyklučuje, aby podnět k zahájení trestního řízení vzešel přímo od policejního orgánu či dokonce od samotného státního zástupce. Stejně tak ale může podnět k zahájení trestního řízení pramenit z vnějšku; takovým vnějším podnětem bude i oznámení vlastní trestné činnosti.¹⁰⁰

Oznámení o skutečnostech nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, jsou povinny přijímat všechny orgány činné v trestním řízení, tedy policejní orgán, státní zástupce a dokonce i soud (§ 59 odst. 5 TŘ). Policejní orgán a státní zástupce však mají v této souvislosti, na rozdíl od soudu, i další – k tomuto úkonu se vážící – povinnosti, a to především ona učiněná oznámení o trestných činech co nejrychleji vyřizovat (§ 157 odst. 1, 2 TŘ).¹⁰¹

„O zahájení úkonů trestního řízení [...] sepíše policejní orgán neprodleně záznam, ve kterém uvede skutkové okolnosti, pro které řízení zahajuje, a způsob, jakým se o nich dověděl. Opis záznamu zašle do 48 hodin od zahájení trestního řízení státnímu zástupci. Hrozí-li nebezpečí z prodlení, policejní orgán záznam sepíše po provedení potřebných neodkladných a neopakovatelných úkonů.“ (§ 158 odst. 3 TŘ) Avšak samotné „...doručení oznámení o skutečnostech nasvědčujících spáchání trestného činu (§ 158 odst. 2 trestního řádu) nezakládá vždy povinnost policejního orgánu vydat záznam o zahájení úkonů trestního řízení. [...] Jestliže okolnosti věci [...] svědčí již v této době pro závěr, že o trestný čin zjevně nejde, vydání záznamu není na místě.“ [výkladové stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství ze dne 19. srpna 2003, poř. č. 13/2003 (SL 736/2003)]

Sepsání úředního záznamu o zahájení úkonů trestního řízení, příp. výjimečně provedení potřebného neodkladného nebo neopakovatelného úkonu, je momentem, od něhož počíná běžet celé přípravné řízení. Doručení opisu policejním orgánem pořízeného záznamu státnímu zástupci, příp. obdržení protokolu o provedení neodkladného nebo neopakovatelného úkonu, je pak okamžik, jímž je odstartován dozor státního zástupce nad přípravným řízením.

¹⁰⁰ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN: 978-80-7502-550-0. s. 549-550.

¹⁰¹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN: 978-80-7502-550-0. s. 550.

3.4.1.1 Neodkladné a neopakovatelné úkony

TŘ vkládá do rukou orgánů činných v trestním řízení celou řadu oprávnění majících sloužit pomoci objasnit a prověřit skutečnosti, jež důvodně nasvědčují tomu, že došlo ke spáchání trestného činu. Jedním z takových oprávnění je možnost policejního orgánu i státního zástupce provést neodkladný nebo neopakovatelný úkon. Byť oba uvedené typy úkonů TŘ současně též definuje, a to konkrétně v ustanovení § 160 odst. 4 TŘ, tak jejich demonstrativní, natož pak taxativní, výčet nenabízí. Při posuzování neodkladnosti anebo neopakovatelnosti zamýšleného úkonu tak bude zapotřebí, aby příslušný orgán činný v trestním řízení vždy zohlednil konkrétní okolnosti daného případu.

„Neodkladným úkonem je takový úkon, který vzhledem k nebezpečí jeho zmaření, zničení nebo ztráty důkazu nesnese z hlediska účelu trestního řízení odkladu na dobu, než bude zahájeno trestní stíhání. Neopakovatelným úkonem je takový úkon, který nebude možno před soudem provést.“ (§ 160 odst. 4 TŘ)

Možným – nikoliv však jediným – vodítkem při posuzování neodkladnosti anebo neopakovatelnosti realizovaného úkonu je bezpochyby ustálená judikatura. Jako demonstrativní příklad lze uvést rozhodnutí č. 24/1997 Sb. rozh. tr., v němž se takovýmto úkonem rozumí odběr krve za účelem její zkoušky podle § 114 odst. 2 TŘ nebo třeba rozhodnutí č. 54/1990 a 31/1997 Sb. rozh. tr., která shodně za neopakovatelný úkon považují rekognici. Byť je samozřejmě judikatura velmi dobrým a relativně i spolehlivým odrazovým můstkem při posuzování neodkladnosti a neopakovatelnosti prováděného úkonu, neznamená to automaticky, že by úkon nemající oporu v žádném doposud publikovaném judikátu nebylo možné za neodkladný nebo neopakovatelný považovat.¹⁰²

O provedení neodkladného anebo neopakovatelného úkonu jsou orgány činné v trestním řízení povinny sepsat protokol, ve kterém je vždy třeba náležitě uvést, na podkladě jakých skutečností jimi byl úkon za neodkladný nebo neopakovatelný považován (§ 160 odst. 4 TŘ). Provedení úkonu bez naplnění podmínky jeho neodkladnosti nebo neopakovatelnosti by totiž mělo za následek neúčinnost takto opatřeného důkazu v trestním řízení. A není to nikdo jiný než právě státní zástupce, kdo v rámci výkonu dozoru nad celým přípravným řízením sleduje naplnění zákonných podmínek pro provedení neodkladných anebo neopakovatelných úkonů.

¹⁰² JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN: 978-80-7502-550-0. s. 553-555.

Státní zástupce tak činí přezkumem opisů protokolů sepsaných policejním orgánem o jejich uskutečnění.¹⁰³

3.5 ORGÁNY ČINNÉ V PŘÍPRAVNÉM ŘÍZENÍ

Pojem účastník řízení není v trestním procesu užíván. Proč tomu tak je? Důvod je zřejmý; jedná se totiž o pojem hmotněprávní a nikoliv o pojem procesněprávní.¹⁰⁴ Namísto pojmu účastník řízení používá TŘ pojem subjekt trestního řízení. Za subjekty trestního řízení můžeme označit ty činitele, jež mají a vykonávají vliv na průběh trestního řízení, přičemž tak činí vlastním jménem, a kterým zákon dává k uskutečnění tohoto vlivu určitá procesní práva anebo jim – na straně druhé – ukládá určité procesní povinnosti.¹⁰⁵ I pouhý výčet všech subjektů figurujících v trestním řízení by bylo velmi obtížné shrnout do jediné věty, proto bych svou pozornost, pro účely této práce, ráda eliminovala pouze na určitý výsek z nich, a to konkrétně na tzv. orgány činné v trestním řízení (§ 12 odst. 1 TŘ).

Orgány činnými v trestním řízení se obecně rozumí – podle dikce ustanovení § 12 odst. 1 TŘ, soud, státní zástupce a policejní orgán. Jejich činnost na sebe navazuje a vzájemně se doplňuje, a to takovým způsobem, aby byla naplněna jedna za základních zásad trestního řízení, a to zásada materiální pravdy (§ 2 odst. 5 TŘ).

Orgány mající postavení orgánů policejních (§ 12 odst. 2 TŘ) jsou oprávněny konat pouze onu první fázi přípravného řízení, tedy prověřovat skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin. Veškerá rozhodnutí týkající se jejich postupu a provádění jednotlivých úkonů činí tyto orgány samostatně, a tudíž na svých bedrech nesou i plnou odpovědnost za jejich zákonné a včasné uskutečnění. Výjimku představují případy, kdy je podle ustanovení TŘ provedení určitého úkonu policejním orgánem podmíněno – zpravidla ideálně předchozím – souhlasem státního zástupce. Tímto ovšem role státního zástupce v první fázi předsoudního stádia trestního řízení nekončí. Je třeba neopomíjet skutečnost, že policejní orgány jsou při provádění úkonů trestního řízení vázány pokyny ze strany státního zástupce.¹⁰⁶ Nejvyšší správní soud v odůvodnění svého rozsudku ze dne 17. února 2011, sp. zn. 1 As 105/2010,

¹⁰³ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN: 978-80-7502-550-0. s. 555.

¹⁰⁴ FENYK, Jaroslav a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 7. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN: 978-80-7598-306-0. s. 120.

¹⁰⁵ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN: 978-80-7502-550-0. s. 201-202.

¹⁰⁶ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN: 978-80-7502-550-0. s. 539.

v němž vyjádřil svůj postoj k přístupu k informacím a s tím souvisejícím pokynům státního zástupce policejnímu orgánu, uvedl, že: „...*policejní orgán je během přípravného řízení trestního plně podřízen státnímu zástupci, který je oprávněn udílet policejnímu orgánu závazné pokyny, přezkoumávat a rušit jeho rozhodnutí.*“ Dále jsou pak policejní orgány oprávněny, resp. povinny, ke všem úkonům, při nichž zastávají úlohu vykonavatelů jim udělených pokynů, příkazů nebo nařízení jiného orgánu činného v trestním řízení, a to – na rozdíl od výše uvedeného – v kterémkoliv stádiu trestního řízení.¹⁰⁷

V pořadí druhým zákonem uvedeným orgánem činným v trestním řízení je státní zástupce. Ten je však samostatně činný výlučně ve fázi vyšetřování. Státní zástupce může požádat policejní orgán uvedený v § 12 odst. 2 TŘ v rámci jeho působnosti o opatření jednotlivého důkazu, o provedení jednotlivého úkonu, o součinnost při provádění úkonu vyšetřování, o předvedení osoby i o doručení písemnosti; a příslušný policejní orgán má povinnost jeho požadavku urychleně vyhovět (§ 161 odst. 4 TŘ). Ústavní soud v odůvodnění svého usnesení ze dne 14. března 2007, sp. zn. II. ÚS 695/06, jež se týkalo role státního zástupce v přípravném řízení a s tím souvisejícího výkonu dohledu uvedl, že: „*Vztah mezi státním zastupitelstvím a policejním orgánem je v mezích zákonů a dalších navazujících předpisů vztahem nadřízenosti a podřízenosti orgánů moci výkonné (viz zařazení čl. 80 v hlavě třetí Ústavy České republiky), kvalitativně odlišným například od vztahu soudů jednotlivých stupňů.*“

I soud je, podle ustanovení § 12 odst. 1 TŘ, orgánem činným v trestním řízení, avšak v rámci předsoudního stádia trestního řízení je činný pouze v případech TŘ výslovně stanovených – soud rozhoduje zejména tam, kde dochází k nejzásadnějším zásahům do ústavně zaručených práv a svobod. Soud zde plní úlohu jakéhosi garanta zákonnosti těchto úkonů. Výčet situací, v nichž státní zástupce předkládá soudu, v rámci přípravného řízení, jím učiněné návrhy na přijetí odpovídajícího rozhodnutí, je relativně obsáhlý [např. návrh na vydání příkazu k zatčení (§ 69 odst. 1 TŘ), návrh na vydání příkazu k domovní prohlídce (§ 83 odst. 1 TŘ)].¹⁰⁸

¹⁰⁷ RŮŽIČKA, Miroslav. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. Praha: C. H. Beck, 2005. ISBN: 80-7179-929-7. s. 414.

¹⁰⁸ RŮŽIČKA, Miroslav. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. Praha: C. H. Beck, 2005. ISBN: 80-7179-929-7. s. 524-528.

4 ROLE STÁTNÍHO ZÁSTUPCE V PŘÍPRAVNÉM ŘÍZENÍ TRESTNÍM

4.1 DOMINANTNÍ POSTAVENÍ STÁTNÍHO ZÁSTUPCE V PŘÍPRAVNÉM ŘÍZENÍ (STÁTNÍ ZÁSTUPCE JAKO *DOMINUS LITIS*)

Státní zástupce, jakožto jeden z nepostradatelných subjektů trestního řízení a současně orgán činný v trestním řízení, je v rámci trestního řízení činný ve veřejném zájmu, který v rámci trestního řízení zastupuje. Veřejný zájem, jenž je ze své podstaty neurčitým právním pojmem, není konstantní – mění se v čase, a to v závislosti na společenských poměrech a panujících podmínkách. Je proto velmi obtížné, resp. prakticky téměř nemožné, stanovit jeho legální definici. Vše uvedené jen podtrhuje výkladové stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství ze dne 13. října 2004, poř. č. 8/2004 (SL 770/2004), v němž se uvádí, že: „*Jestliže okolnosti v určité skutkové situaci reprezentují veřejný zájem, v jiné skutkové situaci jej reprezentovat nemusí a naopak budou nuceny ustoupit jinému zájmovému účelu.*“ Tím, kdo určuje, co je a není ve veřejném zájmu, je ten, kdo veřejný zájem chrání, kdo ho zastupuje, a činí tak způsobem, aby jeho rozhodování se bylo v souladu s právními normami, o něž svou činnost opírá. Ochrana veřejného zájmu ze strany státního zástupce je promítnuta i do slibu (§ 18 odst. 3 ZSZ), který státní zástupce skládá do rukou ministra spravedlnosti v okamžiku svého jmenování do funkce.

Vedle zájmu veřejného – reprezentovaného státním zástupcem – se celým trestním řízením zcela pochopitelně prolíná i zájem osoby, proti níž je trestní řízení vedeno, jež může, nikoliv nutně musí, být diametrálně odlišný od zájmu veřejného. Nelze však účinně vyloučit situace, při nichž dojde, v průběhu trestního řízení, k přetransformování původního zájmu státního zástupce na odsouzení osoby, proti níž je trestní řízení vedeno, v zájem na její zproštění, v důsledku čehož nastane ztotožnění veřejného zájmu se zájmem obviněného. Situace, kdy dojde k překryvu veřejného zájmu se zájmem soukromým, tedy se zájmem osoby, proti níž se trestní řízení vede, může sice nastat kdykoliv v průběhu trestního řízení, zpravidla se tak však bude dít až během hlavního líčení. Je to předurčeno tím, že právě hlavní líčení je procesní stádium, v rámci něhož dochází k plné aplikaci procesních zásad, v důsledku čehož se lze snáze dobrat pravdy ve srovnání s předsoudním stádiem trestního řízení, které se vyznačuje svou inkviziční povahou. Státní zástupce tak není, resp. rozhodně nemá být, tím, kdo chce „...za každou cenu dosáhnout usvědčení a odsouzení každé osoby, která kdy vyvolala jeho

podezření ze spáchání trestného činu.“¹⁰⁹ Ba právě naopak, dospěje-li státní zástupce k závěru, že se soukromý zájem, tedy zájem osoby, proti níž je trestní řízení vedeno, kryje se zájmem veřejným, odpadá důvod pro to, aby se stylizoval do role jeho procesního odpůrce.

V rámci přípravného řízení má státní zástupce dominantní postavení – lze se setkat s formulací, že státní zástupce je pánem přípravného řízení (*dominus litis*) a nese za jeho průběh – z hlediska zákonnosti, plynulosti a rychlosti – i za jeho výsledek odpovědnost. Oproti tomu v řízení před soudem je státní zástupce – ve snaze respektovat v TŘ zakotvenou obžalovací zásadu (§ 2 odst. 8 TŘ) – vybaven postavením strany a tomu odpovídá i jeho procesní role v tomto procesním stádiu – tedy, jeho postavení je zde o poznání slabší.¹¹⁰

Jak již bylo uvedeno výše, je to právě státní zástupce, kdo nese plnou odpovědnost za průběh a výsledek přípravného řízení, proto je nepředstavitelné, že by zároveň neměl reálnou možnost onen průběh a výsledek svojí vlastní procesní činností ovlivnit.¹¹¹ I vzhledem k nadpisu této kapitoly bych na tomto místě ráda vyzdvihla ustanovení § 175 TŘ, v němž nalezneme vypočtena oprávnění, jež v rámci přípravného řízení může vykonávat výlučně státní zástupce – k jejich realizaci tedy není oprávněn ani soudce, ani policejní orgán, a to ani s předchozím souhlasem státního zástupce nebo s jeho souhlasem vysloveným dodatečně.¹¹² Uvedené ustanovení však nenabízí výčet, jež by svou povahou byl výčtem taxativním, ač se to tak na první pohled může zdát. Otázkou je, zda jej tedy můžeme s čistým svědomím označit za výčet demonstrativní. Panuje obecná shoda ohledně toho, že demonstrativní výčty by se v TŘ měly objevovat spíše sporadicky – jako učebnicový příklad lze uvést naprosto akceptovatelný demonstrativní výčet důkazních prostředků. Ovšem, jde-li o oprávnění státního zástupce, nepovažuji zákonodárcem zvolené řešení, zejména s ohledem na požadavek právní jistoty, za příliš vhodné. K oněm výlučným oprávněním státního zástupce, jež zakotvuje citovaný paragraf, řadíme například oprávnění rozhodnout o zastavení a podmíněném zastavení trestního stíhání (§ 172 TŘ, § 307 TŘ, § 308 TŘ), o přerušení trestního stíhání (§ 173 TŘ) či o postoupení věci jinému orgánu (§ 171 TŘ), dále je zde rovněž ukotveno jedno z nejzásadnějších oprávnění státního zástupce vůbec, a to oprávnění podat obžalobu (§ 176-177 TŘ, § 178 odst. 1 TŘ, § 179 odst. 1 TŘ), pak také oprávnění sjednat s obviněným dohodu o vině a trestu a následně podat soudu návrh na její

¹⁰⁹ FENYK, Jaroslav a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 7. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN: 978-80-7598-306-0. s. 181.

¹¹⁰ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN: 978-80-7502-550-0. s. 539.

¹¹¹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN: 978-80-7502-550-0. s. 540.

¹¹² RŮŽIČKA, Miroslav. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. Praha: C. H. Beck, 2005. ISBN: 80-7179-929-7. s. 497.

schválení nebo třeba oprávnění rozhodnout o propuštění obviněného z vazby či oprávnění nařídít exhumaci mrtvoly (§ 115 odst. 2 TŘ).

Zmíněné ustanovení § 175 TŘ však pochopitelně není jediným ustanovením, které zakotvuje oprávnění státního zástupce v rámci přípravného řízení, avšak těmto jiným oprávněním bude patřičná pozornost věnována až v následujících kapitolách práce – a to tak, aby zmiňovaná oprávnění, pokud možno co nejlépe, zapadala do celkového kontextu.

4.2 ČINNOST STÁTNÍHO ZÁSTUPCE PŘED ZAHÁJENÍM TRESTNÍHO STÍHÁNÍ (FÁZE PROVĚŘOVÁNÍ – § 158 Odst. 1 a 3 TŘ)

Státní zástupce zastává v předsoudním stádiu trestního řízení dvě navzájem propojené funkce. Podstatou první z nich je výkon dozoru nad zachováváním zákonnosti v probíhajícím přípravném řízení, jehož nedílnou součástí je i funkce rozhodovací a funkce návrhová. Obě tyto funkce, jak již sám jejich název výstižně napovídá, spočívají v oprávnění státního zástupce vydávat rozhodnutí a činit ve vztahu k soudci, v přípravném řízení činném, návrhy na vynesení rozhodnutí týkajících se zásahů do základních lidských práv a svobod zásadnějšiho charakteru.¹¹³

Druhou, státnímu zástupci zákonem svěřenou, funkcí je funkce odvolacího orgánu rozhodujícího o stížnostech podaných proti usnesením policejního orgánu z pozice orgánu druhoinstančního.¹¹⁴

Oběma uvedeným funkcím obecně i jejich konkrétnímu obsahu a rozsahu bude věnována pozornost v následujících kapitolách.

4.2.1 Dozor státního zástupce nad zachováváním zákonnosti ve fázi prověřování

Signifikantní role státního zástupce v rámci předsoudního stádia trestního řízení tkví především ve výkonu dozoru nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení. V TŘ bychom však legální definici samotného dozoru – ať už jakéhokoliv – hledali marně. Jediné, co nám v tomto směru TŘ nabízí je, že napříč celým svým obsahem vyjmenovává práva a povinnosti, jimiž státní zástupce při výkonu dozoru disponuje. Dílčí podrobnosti pak

¹¹³ RŮŽIČKA, Miroslav. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. Praha: C. H. Beck, 2005. ISBN: 80-7179-929-7. s. 479.

¹¹⁴ RŮŽIČKA, Miroslav. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. Praha: C. H. Beck, 2005. ISBN: 80-7179-929-7. s. 475.

můžeme nalézt v JŘSZ, zejména tedy v prvním oddílu jeho druhé části, popř. v pokynech obecné povahy, jejichž vydávání je privilegiem nejvyššího státního zástupce, a to na základě § 12 odst. 1 ZSZ.

Ve snaze dobrat se alespoň nějaké explicitní definice dozoru státního zástupce v přípravném řízení, lze citovat odůvodnění rozsudku vyneseného Nejvyšším správním soudem dne 17. února 2011, sp. zn. 1 As 105/2010, v němž se uvádí, že: „*Dozor státního zástupce nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení lze vymezit jako soustavnou, systematickou a cílevědomou kontrolní činnost, vykonávanou průběžně v celém přípravném řízení a zaměřenou na činnost policejních orgánů při přijímání a prověřování podnětů nasvědčujících spáchání trestných činů, zjištění stavu a průběhu prověřování skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, a po zahájení trestního stíhání i na stav a průběh vyšetřování se zaměřením na prověření postupu policejního orgánu z hlediska jeho zákonnosti, rychlosti a plynulosti a na neprodlené odstraňování zjištěných nedostatků.*“

Výkon dozoru státního zástupce nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení je standardně odstartován v momentě, kdy je mu policejním orgánem doručen opis záznamu o zahájení úkonů trestního řízení (§ 158 odst. 3 TŘ). Méně častou variantou určení počátku výkonu dozoru nad přípravným řízením je obdržení protokolu o provedení potřebného neodkladného anebo neopakovatelného úkonu.

„*Státní zástupce se dopustí kárného provinění, pokud odmítne vykonávat dozor v jemu přidělené trestní věci, aniž by pro to měl zákonné důvody a odmítne splnit pokyn vedoucího státního zástupce k pokračování ve výkonu dozoru, aniž by odmítl splnit takový pokyn pro jeho nezákonnost.*“ (rozhodnutí kárného senátu státního zastupitelství při NSZ ze dne 27. června 2001, sp. zn. K 105/2001)

4.2.1.1 Dozorová oprávnění státního zástupce podle § 157 odst. 2 TŘ

Vzhledem ke skutečnosti, že je to právě státní zástupce, kdo nese plnou odpovědnost za trestní stíhání osob, jež se dopustily nějakého trestného činu, jakož i za výsledky dosažené v rámci předsoudního stádia trestního řízení obecně, je klíčové, aby měl reálnou možnost ony výsledky přípravného řízení svojí vlastní procesní činností ovlivnit.

Podle ustanovení § 157 odst. 2 TŘ: „*Státní zástupce může uložit policejnímu orgánu provedení takových úkonů, které je tento orgán oprávněn provést a jichž je třeba k objasnění věci nebo ke zjištění pachatele.*“ Pokyny, které je státní zástupce oprávněn dle tohoto

ustanovení policejnímu orgánu uložit, budou směřovat z dominantní části k tomu, aby příslušný policejní orgán opatřil pro trestní řízení nezbytné podklady a vysvětlení a aby zjistil a následně i odpovídajícím způsobem zajistil stopy trestného činu, a to ať už stopy mechanoskopické, daktyloskopické, trasologické, biologické, pachové či mikrostopy.¹¹⁵ Avšak pod ony § 157 odst. 2 TŘ explicitně zmíněné pojmy „objasnění věci“ a „zjištění pachatele“ lze subsumovat rovněž pokyny státního zástupce udílené policejnímu orgánu k vydání rozhodnutí nebo opatření o odložení či jiném vyřízení věci podle § 159a TŘ, resp. i k dočasnému odložení samotného trestního stíhání (§ 159b TŘ).¹¹⁶ A budou-li naplněny předpoklady uvedené v § 160 odst. 1 TŘ, tedy: „*Nasvědčují-li prověřováním podle § 158 zjištěné a odůvodněné skutečnosti tomu, že byl spáchán trestný čin, a je-li dostatečně odůvodněn závěr, že jej spáchala určitá osoba...*“, je státní zástupce rovněž oprávněn dát policejnímu orgánu pokyn k zahájení trestního stíhání.¹¹⁷ Pokynu státního zástupce uděleného policejnímu orgánu k zahájení trestního stíhání se týká – mimo jiné – i rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. srpna 2009, 4 Tz 46/2009, v němž soud uvedl, že: „*...jestliže dozorující státní zástupce v odůvodnění usnesení, jímž ke stížnosti poškozeného zrušil usnesení policejního orgánu o odložení věci učiněné podle § 159a odst. 1 tr. ř. a přikázal mu, aby o věci znovu jednal a rozhodl, výslovně uvedl, že jediným možným a správným postupem v předmětné věci je zahájení trestního stíhání podle § 160 odst. 1 tr. ř., pak s ohledem na povahu výroku tohoto usnesení a obsah jeho odůvodnění se nepochybně jedná o pokyn vydaný policejnímu orgánu k zahájení trestního stíhání podezřelé osoby.*“

Další oprávnění, které TŘ vkládá státnímu zástupci v souvislosti s výkonem dozoru do rukou, nalezneme upraveno v ustanovení § 157 odst. 2 TŘ pod písmenem a), podle něhož může státní zástupce od policejního orgánu: „*...vyžadovat spisy, včetně spisů, v nichž nebylo zahájeno trestní řízení, dokumenty, materiály a zprávy o postupu při prověřování oznámení.*“ Citované oprávnění státního zástupce se váže k veškerým písemnostem, jež policejní orgán v rámci prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, nashromáždil.¹¹⁸ Dostatečná obeznamenost státního zástupce s podstatnými skutečnostmi vyplývajícími z uvedených dokumentů, je základním předpokladem pro ukládání provedení

¹¹⁵ ŠÁMAL, Pavel, GRÍVNA, Tomáš. *Trestní řád: komentář*. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 3 svazky. ISBN: 978-80-7400-465-0. s. 1916.

¹¹⁶ ŠÁMAL, Pavel, GRÍVNA, Tomáš. *Trestní řád: komentář*. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 3 svazky. ISBN: 978-80-7400-465-0. s. 1917.

¹¹⁷ RŮŽIČKA, Miroslav. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. Praha: C. H. Beck, 2005. ISBN: 80-7179-929-7. s. 550-551.

¹¹⁸ RŮŽIČKA, Miroslav. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. Praha: C. H. Beck, 2005. ISBN: 80-7179-929-7. s. 552.

dalších, policejním orgánem doposud nerealizovaných, leč pro trestní řízení v nějakém ohledu nepostradatelných, úkonů.¹¹⁹ Za povšimnutí stojí rozdíl oproti oprávnění státního zástupce zakotveného v § 174 odst. 2 písm. b) TŘ spočívá v tom, že v tomto případě může státní zástupce vyžadovat dokonce i spisy vztahující se k věci, v nichž doposud nebyl policejním orgánem vydán záznam o zahájení úkonů trestního řízení (§ 158 odst. 3 TŘ).

Pod písmenem b) téhož paragrafu TŘ [§ 157 odst. 2 písm. b) TŘ] nalezneme upraveno oprávnění státního zástupce odejmout kteroukoliv věc policejnímu orgánu doposud činnému a učinit opatření směřující k tomu, aby věc byla přikázána policejnímu orgánu jinému; přičemž tímto nově činným policejním orgánem může být jak policejní orgán s rozdílnou věcnou příslušností, tak orgán mající rozdílnou pouze příslušnost funkční. Zmíněné oprávnění však za žádných okolností nelze ztotožňovat s oprávněním státního zástupce zakotveným v § 174 odst. 2 písm. f) TŘ, neboť toto, v pořadí druhé zmíněné, ustanovení umožňuje pouze změnu konkrétní služebně činné osoby v rámci příslušného útvaru policejního orgánu.¹²⁰

V ustanovení § 157 odst. 2 písm. c) TŘ se skrývá jedna z výjimek ze zásady procesní legality (§ 2 odst. 3 TŘ). V duchu této výjimky je státní zástupce oprávněn dočasně odložit zahájení trestního stíhání; toto odložení je však možné nejvýše o dva měsíce (§ 159b odst. 1 TŘ). Avšak, budou-li i po uplynutí takto prodloužené lhůty k zahájení trestního stíhání nadále přítomny důvody jeho dočasného odložení – konkrétně tedy: „*Jestliže to je třeba k objasnění trestné činnosti spáchané ve prospěch organizované zločinecké skupiny, nebo jiného úmyslného trestného činu, anebo zjištění jejich pachatelů...*“ (§ 159b odst. 1 TŘ), vyvstává možnost tuto lhůtu prodloužit, a to až o další dva měsíce, a to i opakovaně (§ 159b odst. 2 TŘ).¹²¹

4.2.2 Operativně pátrací prostředky

Významnou součástí činnosti státního zástupce v předsoudním stádiu trestního řízení je rozhodování o využití operativně pátracích prostředků. „*Využití operativně pátracích prostředků je v dnešní policejní a justiční praxi zcela normální a nepostradatelné. Zde je nutné si však uvědomit, že trestní právo není primárním právem na rozdíl např. od práva*

¹¹⁹ ŠÁMAL, Pavel, GRIVNA, Tomáš. *Trestní řád: komentář*. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 3 svazky. ISBN: 978-80-7400-465-0. s. 1919.

¹²⁰ RŮŽIČKA, Miroslav. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. Praha: C. H. Beck, 2005. ISBN: 80-7179-929-7. s. 523-524.

¹²¹ RŮŽIČKA, Miroslav. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. Praha: C. H. Beck, 2005. ISBN: 80-7179-929-7. s. 553.

*občanského, a tudíž je, obrazně řečeno, vždy až krok za kriminálním skutkem. Jestliže pachatelé v dnešní vyspělé elektronické době hojně při páčání trestné činnosti využívají všech možných a dostupných elektronických zařízení, pak je zde nutnost ve stejném duchu na danou situaci odpovědět ze strany společnosti, která si hájí své oprávněné zájmy v souladu s platnými zákony.“*¹²²

Operativně pátrací prostředky si lze velmi zjednodušeně představit jako jakési skryté formy prověřování či vyšetřování, jež umožňují příslušnému orgánu činnému v trestním řízení dostat se tzv. do děje – tedy, skýtají mu možnost být nějakým způsobem při tom, když k páčání trestné činnosti dochází. Kladou si za cíl předcházet, odhalovat a objasňovat trestnou činnost, jakož i pátrat po skrývajících se pachatelích, hledaných nezvěstných osobách i věcných důkazech. Operativně pátracími prostředky se podle § 158b odst. 1 TŘ rozumí předstíraný převod, sledování osob a věcí a použití agenta. Uvedený výčet, byť se na první pohled jeví jako velmi skromný, je výčtem taxativním a nelze ho v žádném případě rozšiřovat o další zákonem výslovně neupravené prostředky, a to ani *per analogiam*.¹²³

Již z jejich samotného výčtu je patrně zřejmé, že se nejedná o prostředky, které by orgány činné v trestním řízení využívaly na každodenní bázi – je tomu spíše naopak, byť četnost jejich využití má zejména v posledních letech vzrůstající tendenci. Operativně pátrací prostředky jsou typicky uplatňovány u sofistikované trestné činnosti, při odhalování organizovaného zločinu a u trestných činů korupčního charakteru.

Využití těchto prostředků, byť jsou v rámci systematiky TŘ subsumovány pod postup před zahájením trestního stíhání, není omezeno pouze na toto stádium trestního řízení, nýbrž je možné je využít rovněž po zahájení trestního stíhání, a dokonce i během řízení před soudem (§ 158f TŘ).¹²⁴ Současně je ovšem zapotřebí neopomíjet podstatný fakt, a to, že: „*Používání operativně pátracích prostředků nesmí sledovat jiný zájem než získání skutečností důležitých pro trestní řízení. Tyto prostředky je možné použít jen tehdy, nelze-li sledovaného účelu dosáhnout jinak nebo bylo-li by jinak jeho dosažení podstatně ztíženo.*“ (§ 158b odst. 2 TŘ)

K mantinelům využití operativně pátracích prostředků státními orgány se vyjádřil – mimo jiné – i Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 25. června 2003, sp. zn. II. ÚS 710/2001, v němž uvedl, že: „*Je nepřípustné, aby policejní orgány jako orgány státu naváděly jiného ke spáchání trestné činnosti, posilovaly jeho vůli spáchat trestný čin či mu jakoukoli formou*

¹²² Osobní konzultace s bývalým státním zástupcem JUDr. Leo Foltýnem, Ph.D. [datum konzultace 5. května 2023]

¹²³ ŠÁMAL, Pavel, GRIVNA, Tomáš. *Trestní řád: komentář*. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 3 svazky. ISBN: 978-80-7400-465-0. s. 1985.

¹²⁴ ŠÁMAL, Pavel, GRIVNA, Tomáš. *Trestní řád: komentář*. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 3 svazky. ISBN: 978-80-7400-465-0. s. 1992.

pomáhaly. Je totiž nepřípustným porušením čl. 39 Listiny, pakliže jednání státních orgánů (Policie ČR) se stává součástí skutkového děje, celé posloupnosti úkonů, z nich se trestné jednání skládá (např. provokace či iniciování trestného činu). Jak Ústavní soud konstatoval v řadě svých nálezů, zásah státu do skutkového děje, jenž ve své komplexnosti tvoří trestný čin, resp. takový podíl státu na jednání osoby, jehož důsledkem je trestní kvalifikace tohoto jednání, je nepřípustný.“

A v čem konkrétně nezastupitelná role státního zástupce ve vztahu k operativně pátracím prostředkům spočívá? Jde-li o první výše uvedený operativně pátrací prostředek, tedy předstíraný převod, je jeho realizace podmíněna písemným povolením státního zástupce (§ 158c odst. 2 TŘ). Písemným povolením státního zástupce je rovněž podmíněno i sledování osob a věcí, při kterém mají být pořizovány zvukové, obrazové nebo jiné záznamy (§ 158d odst. 2 TŘ). Poslední zmíněný operativně pátrací prostředek, použití agenta, povoluje na návrh státního zástupce vrchního státního zastupitelství soudce vrchního soudu, v jehož obvodu je navrhující státní zástupce činný (§ 158e odst. 4 TŘ). Následně pak státní zástupce, na základě údajů poskytnutých příslušným policejním orgánem, posuzuje – a to v pravidelných intervalech – zda trvají důvody pro použití agenta a zda je jeho činnost v souladu se zákonem. Dojde-li státní zástupce k závěru, že důvody pro použití agenta již pominuly, dá policejnímu orgánu pokyn, aby ukončil jeho činnost, a to bezodkladně (§ 158e odst. 7 TŘ).

4.3 SKONČENÍ PROVĚŘOVÁNÍ

Ve snaze dosáhnout co největší efektivity prověřování stanoví TŘ pořádkové lhůty pro skončení této první fáze předsoudního stádia trestního řízení – konkrétně se tedy jedná o lhůtu dvou, tří a šesti měsíců (§ 159 odst. 1 TŘ). Nejde však o lhůty propadné, a tudíž jejich případné překročení nevede ve svém důsledku ke skončení trestního řízení; na jejich dodržení, resp. nedodržení, lze pohlížet jako na určité měřítko kvality činnosti policejního orgánu, nikoliv však *ipso facto*. Pakliže policejní orgán nemůže prověřování v příslušných lhůtách skončit, musí: „...státnímu zástupci písemně zdůvodnit, proč nebylo možné v zákonem stanovené lhůtě prověřování skončit, jaké úkony je třeba ještě provést a po jakou dobu bude prověřování pokračovat. Státní zástupce může pokynem policejnímu orgánu jednak změnit výčet úkonů, které mají být ještě provedeny, jednak stanovit odlišně lhůtu, po kterou má

prověřování ještě trvat.“ (§ 159 odst. 2 TŘ) Přičemž k prodloužení lhůty určené pro skončení prověřování může státní zástupce přistoupit dokonce opakovaně (§ 159 odst. 3 TŘ).¹²⁵

Prověřování podnětu k zahájení trestního stíhání může na světlo vynést skutečnosti, z nichž bude zřejmé, že nejsou naplněny předpoklady pro to, aby mohlo být trestní stíhání vůbec zahájeno. V takovém případě pochopitelně k zahájení trestního stíhání nedojde a věc se buď odevzdá jinému orgánu, nebo následuje její odložení (§ 159a TŘ). Další TŘ nabízenou možností je pouze dočasné odložení trestního stíhání (§ 159b TŘ). Zvláštní případ dočasného odložení trestního stíhání upravuje § 159c TŘ, dle něhož může být dočasné odložení trestního stíhání následováno usnesením státního zástupce o nestíhání podezřelého (§ 159d odst. 1 TŘ). Vynesené usnesení pak ve svém důsledku vytváří překážku věci rozsouzené (*res iudicata*), a tudíž, nebude-li následně zrušeno, je trestní stíhání podezřelého nadále nepřípustné (§ 11a odst. 2 TŘ).¹²⁶

Případy, kdy do úvahy přichází odevzdání věci, upravuje § 159a odst. 1 TŘ. Konkrétně se tedy jedná o dvě situace – odevzdání věci orgánu příslušnému k projednání přestupku nebo jiného správního deliktu [§ 159a odst. 1 písm. a) TŘ] a odevzdání věci jinému orgánu ke kázeňskému nebo kárnému projednání [§ 159a odst. 1 písm. b) TŘ].

Tímto však výčet možností, jak může již započaté prověřování skončit, ještě není vyčerpán. Další variantou je odložení věci, přičemž rozhodnutí o něm má formu usnesení. Jedná se o usnesení prozatímní povahy, jež nevytváří překážku věci pravomocně rozhodnuté ve smyslu ustanovení § 11 odst. 1 písm. h) TŘ.¹²⁷ Usnesení o odložení věci učiněné z důvodů vypočtených v § 159a odst. 1-5 TŘ musí být doručeno do 48 hodin státnímu zástupci, čímž je ve svém důsledku zaštitěna možnost státního zástupce vykonávat nad tímto usnesením potřebný dozor (§ 159a odst. 6 TŘ).¹²⁸

A konečně poslední možnost skončení prověřování, které bych se ráda věnovala, nalezneme upravenou v ustanovení § 159b TŘ, v němž se dočteme, že: *„Jestliže to je třeba k objasnění trestné činnosti spáchané ve prospěch organizované zločinecké skupiny, nebo jiného úmyslného trestného činu, anebo zjištění jejich pachatelů, může policejní orgán se souhlasem státního zástupce dočasně odložit zahájení trestního stíhání na nezbytnou dobu, nejdéle však o dva měsíce.“* (§ 159b odst. 1 TŘ) Státní zástupce však může tuto lhůtu v odůvodněných

¹²⁵ FENYK, Jaroslav a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 7. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN: 978-80-7598-306-0. s. 489.

¹²⁶ FENYK, Jaroslav a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 7. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN: 978-80-7598-306-0. s. 491.

¹²⁷ FENYK, Jaroslav a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 7. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN: 978-80-7598-306-0. s. 490.

¹²⁸ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN: 978-80-7502-550-0. s. 556.

případech na návrh policejního orgánu prodloužit až o další dva měsíce, a činit tak může dokonce opakovaně (§ 159b odst. 2 TŘ).

4.4 FÁZE VYŠETŘOVÁNÍ

„Nasvědčují-li prověřováním podle § 158 zjištěné a odůvodněné skutečnosti tomu, že byl spáchán trestný čin, a je-li dostatečně odůvodněn závěr, že jej spáchala určitá osoba, rozhodne policejní orgán neprodleně o zahájení trestního stíhání této osoby jako obviněného, pokud není důvod k postupu podle § 159a odst. 2 a 3, § 159b odst. 1, 3 a 4 nebo § 159c odst. 1.“ (§ 160 odst. 1 TŘ) Současně však bezpodmínečně: *„...není nutné, aby trestná činnost byla spolehlivě prokázána v míře, jako je tomu u obžaloby. [...] Postačí vyšší stupeň pravděpodobnosti o tom, že trestný čin spáchala určitá osoba; který ovšem musí být konkrétními zjištěnými skutečnostmi dostatečně odůvodněn tak, aby v další fázi přípravného řízení mohl být uvedený závěr podrobně prověřen.“* (rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. září 2009, sp. zn. 25 Cdo 1950/2007)

Jsou-li splněny podmínky kladené textem § 160 odst. 1 TŘ, je třeba trestní stíhání zahájit, a to neprodleně. K tomu, aby k zahájení trestního stíhání mohlo dojít, a přípravné řízení se tak mohlo překlenout z fáze prověřování do fáze vyšetřování, je vyžadován určitý vyšší stupeň pravděpodobnosti – nikoliv nutně stoprocentní jistota, že se prověřovaného skutku, jenž vykazuje znaky trestného činu, dopustila určitá osoba. Současně je však nutno dodat, že z téměř každého zákonného pravidla existuje nějaká výjimka a ani zde tomu není jinak. Touto výjimkou je již výše zmíněný institut dočasného odložení trestního stíhání v případech uvedených v § 159b odst. 1 TŘ, § 159b odst. 3 TŘ a § 159c TŘ; dočasné odložení trestního stíhání tak představuje výjimku z jedné ze základních zásad trestního řízení, a to ze zásady legality (§ 2 odst. 3 TŘ).¹²⁹

Zahájením trestního stíhání vstupuje přípravné řízení do své druhé fáze, kterou nazýváme fází vyšetřování. *„Vyšetřováním se označuje úsek trestního stíhání před podáním obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu, postoupením věci jinému orgánu nebo zastavením trestního stíhání, včetně schválení narovnání a podmíněného zastavení trestního stíhání před podáním obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu.“* (§ 161 odst. 1 TŘ) Ústavní soud ve svém usnesení ze dne 29. října 2013, sp. zn. I. ÚS 2886/13, hovoří o tom,

¹²⁹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN: 978-80-7502-550-0. s. 557.

že: „...musí být vyšetřováni a) nezávislé a nestranné, b) efektivní, c) rychlé, d) podrobena veřejné kontrole a e) zahájeno z vlastní iniciativy orgánů činných v trestním řízení.“

Primárním údělem této druhé fáze přípravného řízení je opatření dostatečného množství právně relevantních podkladů, na jejichž základě bude moci státní zástupce následně učinit rozhodnutí o tom, zda ve věci podá obžalobu nebo o ní rozhodne jinak.¹³⁰ Přičemž při svém rozhodování ohledně toho, jak s danou věcí naloží, musí mít vždy na paměti, že je zapotřebí hodnotit jak kvantitu získaných informací, tak současně i jejich kvalitu, která je podmíněna jejich věrohodností a relevancí.¹³¹

4.4.1 Usnesení o zahájení trestního stíhání (§ 160 TŘ)

Trestní stíhání, tedy ona druhá fáze předsoudního stádia trestního řízení, se zahajuje vydáním usnesení o zahájení trestního stíhání dle § 160 odst. 1 TŘ, k jehož sepsání je oprávněn policejní orgán, resp. výjimečně státní zástupce [§ 174 odst. 2 písm. c) TŘ]. Účinky zahájení trestního stíhání ve vztahu k obviněnému však nastávají až okamžikem doručení opisu příslušným orgánem činným v trestním řízení pořízeného usnesení obviněnému, a to do vlastních rukou. „Osoba podezřelá ze spáchání trestného činu se stává obviněným v trestním řízení (§ 32 trestního řádu) až okamžikem, kdy jí bylo oznámeno (doručeno nebo vyhlášeno) usnesení o zahájení trestního stíhání podle § 160 odst. 1 trestního řádu. Teprve poté lze proti takové osobě použít prostředků daných trestním řádem jako proti obviněnému.“ [výkladové stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství ze dne 16. května 2002, poř. č. 13/2002 (SL 723/2002)]

Co se týče významu zahájení trestního stíhání pro další postup v rámci trestního řízení, nelze na pomyslný piedestal nevyzdvihnout skutečnost, že právě zahájením trestního stíhání konečně dochází k detailnějšímu vymezení předmětu probíhajícího trestního řízení. „Výrok usnesení o zahájení trestního stíhání musí obsahovat popis skutku, ze kterého je ona konkrétní osoba obviněna, a to takovým způsobem, aby skutek nemohl být zaměněn s jiným, a zákonné označení trestného činu, který je v tomto skutku spatřován.“ (§ 160 odst. 1 TŘ) A i samotné dokazování se od této chvíle musí týkat výlučně skutku, pro nějž bylo trestní stíhání oficiálně zahájeno. „Soud může rozhodovat jen o skutku, který je uveden v žalobním návrhu.“

¹³⁰ RŮŽIČKA, Miroslav. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. Praha: C. H. Beck, 2005. ISBN: 80-7179-929-7. s. 420-421.

¹³¹ RŮŽIČKA, Miroslav. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. Praha: C. H. Beck, 2005. ISBN: 80-7179-929-7. s. 445.

(§ 220 odst. 1 TŘ) Avšak: „...právním posouzením skutku v obžalobě není soud vázán.“
(§ 220 odst. 3 TŘ)¹³²

Rovněž je potřeba mít na paměti, že teprve oním sdělením obvinění získává konečně i sám obviněný ucelenější představu o tom, pro jaký konkrétní skutek je proti němu trestní řízení vedeno a jaká je jeho výsledná právní kvalifikace. Lze tedy s jistou nadsázkou říci, že až v tomto okamžiku získává osoba, proti níž je trestní řízení vedeno, možnost účinně se proti vznesenému obvinění bránit, neboť díky obsahu usnesení o zahájení trestního stíhání konečně ví, proti čemu se vlastně bránit má. Ve snaze ulehčit obviněnému realizaci této jeho možnosti, mu zákonodárce vkládá do rukou velmi důležité právo vznikuvší až tímto okamžikem, a to právo zvolit si obhájce (§ 33 odst. 1 TŘ).¹³³

Zahájení trestního stíhání rovněž determinuje provádění určitých úkonů, jakož i vydávání některých rozhodnutí (např. rozhodnutí o vazbě podle § 68 TŘ).

Zamyslíme-li se nad významem a všemi důsledky usnesení o zahájení trestního stíhání, je zcela pochopitelné, že jeho přezkum státním zástupcem představuje neodmyslitelnou součást výkonu dozoru nad celým přípravným řízením. Usnesení o zahájení trestního stíhání státní zástupce přezkoumává z úřední povinnosti. Dospěje-li státní zástupce k závěru, že výroková část policejním orgánem předloženého usnesení o zahájení trestního stíhání vzbuzuje pochybnosti o své zákonnosti nebo odůvodněnosti – přičemž oba uvedené důvody pochopitelně mohou být naplněny současně, je povinen přistoupit k přezkumu spisového materiálu, a to neprodleně. Obsah spisu, na jehož podkladě policejní orgán vydal usnesení o zahájení trestního stíhání, přezkoumává státní zástupce také tehdy, byla-li proti usnesení obviněným nebo i jinou osobou k tomu oprávněnou podána stížnost (§ 160 odst. 7 TŘ). Shledá-li státní zástupce, že jím přezkoumávaná výroková část usnesení o zahájení trestního stíhání trpí nezákonností anebo neodůvodněností, postupuje podle § 174 odst. 2 písm. e) TŘ – tedy ono nezákonné anebo neodůvodněné rozhodnutí policejního orgánu zruší a jemu předložený spisový materiál vážící se ke zrušenému usnesení vrátí policejnímu orgánu s pokynem podle § 174 odst. 2 písm. a) TŘ.¹³⁴

Přestože státní zástupce není při svém rozhodování o zrušení usnesení o zahájení trestního stíhání limitován žádnou konkrétní lhůtou, tak ze zásady rychlosti řízení (§ 2 odst. 4 TŘ) vyplývá, že je více než žádoucí, aby toto rozhodnutí bylo učiněno s co možná největším

¹³² JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN: 978-80-7502-550-0. s. 563-564.

¹³³ FENYK, Jaroslav a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 7. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN: 978-80-7598-306-0. s. 495.

¹³⁴ RŮŽIČKA, Miroslav. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. Praha: C. H. Beck, 2005. ISBN: 80-7179-929-7. s. 576.

uspíšením. Požadavek rychlosti rozhodování podporuje i skutečnost, že právě usnesení o zahájení trestního stíhání zásadním způsobem zasahuje do práv a svobod osoby, proti níž je trestní řízení vedeno.¹³⁵

4.4.2 Dozor státního zástupce nad zachováváním zákonnosti ve fázi vyšetřování (dozorová oprávnění podle § 174 odst. 2 TŘ)

Není to nikdo jiný než právě státní zástupce, kdo vykonává dozor nejen nad zákonností zahájení trestního stíhání, nýbrž i nad jeho důvodností a včasností. Aby tak mohl činit co nejefektivněji, je mu zasílán opis záznamu o sdělení obvinění pořízený policejním orgánem, a to do 48 hodin od samotného pořízení.¹³⁶

4.4.2.1 Oprávnění státního zástupce dávat závazné pokyny k vyšetřování trestných činů [§ 174 odst. 2 písm. a) TŘ]

Státní zástupce je podle § 174 odst. 2 písm. a) TŘ oprávněn dávat závazné pokyny k vyšetřování trestných činů. Zákonná formulace tohoto ustanovení poskytuje státnímu zástupci na první pohled poměrně široké pole působnosti. V rámci aplikační praxe je obvykle postupováno tak, že pokyn k zahájení trestního stíhání opírá státní zástupce o ustanovení § 157 odst. 2 TŘ, zatímco k dalšímu usměrňování vyšetřování využívá právě zmíněné ustanovení § 174 odst. 2 písm. a) TŘ.¹³⁷

Pokyny udílené státním zástupcem v průběhu přípravného řízení – tedy nejen pokyny podle § 174 odst. 2 písm. a) TŘ – mají formu opatření (§ 19 odst. 1 JŘSZ). O každém svém pokynu je státní zástupce povinen učinit záznam do dozorového spisu. „*Neprovede-li policejní orgán úkon, k němuž dostal od státního zástupce pokyn, upozorní na to státní zástupce jeho příslušného nadřízeného nebo mu věc usnesením odejme.*“ (§ 19 odst. 4 JŘSZ)¹³⁸

¹³⁵ RŮŽIČKA, Miroslav. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. Praha: C. H. Beck, 2005. ISBN: 80-7179-929-7. s. 577.

¹³⁶ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN: 978-80-7502-550-0. s. 564.

¹³⁷ RŮŽIČKA, Miroslav. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. Praha: C. H. Beck, 2005. ISBN: 80-7179-929-7. s. 505.

¹³⁸ RŮŽIČKA, Miroslav. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. Praha: C. H. Beck, 2005. ISBN: 80-7179-929-7. s. 506.

4.4.2.2 *Oprávnění státního zástupce vyžadovat od policejního orgánu spisy, dokumenty, materiály a zprávy o spáchaných trestných činech za účelem prověrky, zda policejní orgán včas zahajuje trestní stíhání a řádně v něm postupuje [§ 174 odst. 2 písm. b) TŘ]*

Ustanovení § 174 odst. 2 písm. b) TŘ zakotvuje oprávnění státního zástupce vyžadovat od policejního orgánu spisy, dokumenty, materiály a zprávy o spáchaných trestných činech za účelem prověrky, zda policejní orgán včas zahajuje trestní stíhání a řádně v něm postupuje.

„Prověrky spisových materiálů policejního orgánu provede státní zástupce [...] zpravidla nejméně jedenkrát za dva měsíce, není-li stanoveno, že ji je třeba provést nejméně jedenkrát za měsíc.“ (čl. 10 odst. 1 POP) *„Ve věcech, v nichž nebylo ve lhůtě stanovené [...] vyšetřování skončeno, je státní zástupce povinen v rámci dozoru nejméně jednou za měsíc provést prověrku věci.“* (§ 167 odst. 3 TŘ, § 170 odst. 2 TŘ) *„K prověrce postupu policejního orgánu může vyžadovat předložení spisů nebo může prověrku spisového materiálu provádět přímo u policejního orgánu.“* (§ 18 odst. 1 JŘSZ) Přičemž: *„...za prověrku se považuje i přezkoumání spisu.“* (čl. 10 odst. 1 POP)

Další – v pořadí druhou – možností, kterou může státní zástupce ve snaze domoci se informací odůvodňujících uplatnění jeho oprávnění podle § 174 odst. 2 písm. b) TŘ využít, jsou jím vznesené dotazy na stav probíhajícího přípravného řízení (čl. 10 odst. 3 POP). Účelem tohoto jemu svěřeného oprávnění je získání ústních informací státním zástupcem vyžádaných od policejního orgánu. O jejich obsahu pak státní zástupce učiní, dle povahy věci, záznam do jím vedeného dozorového spisu (čl. 10 odst. 3 POP).

Třetí způsob získání informací potřebných k výkonu oprávnění státního zástupce podle § 174 odst. 2 písm. b) TŘ upravuje § 18 odst. 1 JŘSZ, dle něhož: *„...státní zástupce si může ve věcech, v nichž provádí dozor, předem vyhradit předkládání opisů protokolů o procesních úkonech.“*

V pořadí již čtvrtou uváděnou možností, jak se státní zástupce může informací domoci, je nahlížení do plánu vyšetřování nebo požadování informací o jeho obsahu. Konkrétně tedy – podle právní úpravy obsažené v § 18 odst. 2 JŘSZ: *„...považuje-li to státní zástupce v zájmu úplnosti skutkových zjištění a zajištění všech důkazů pro věc důležitých za potřebné, je oprávněn nahlížet do plánu vyšetřování nebo požadovat informace policejního orgánu o jeho obsahu.“*

Poslední možností, kterou považují za vhodné na tomto místě pro úplnost uvést, jsou konzultace státního zástupce s policejním orgánem ohledně stavu přípravného řízení, jež se však nesou v duchu ryze neformálním.¹³⁹

4.4.2.3 Oprávnění státního zástupce zúčastnit se provádění úkonů policejního orgánu, osobně provést jednotlivý úkon nebo i celé vyšetřování a vydat rozhodnutí v kterékoliv věci [§ 174 odst. 2 písm. c) TŘ]

Ustanovení § 174 odst. 2 písm. c) TŘ zakotvuje možnost státního zástupce zúčastnit se provádění úkonů policejního orgánu, osobně provést jednotlivý úkon, ba dokonce i celé vyšetřování – nikoliv však celé prověřování – a vydat rozhodnutí v kterékoliv věci. Při výkonu všech vypočtených oprávnění postupuje státní zástupce podle ustanovení TŘ, jimiž je povinen se řídit policejní orgán provádějící tytéž úkony. Proti rozhodnutí státního zástupce vydaného v rámci realizace uvedených oprávnění je přípustná stížnost, a to ve stejném rozsahu, v jakém by bylo možné ji podat proti rozhodnutí orgánu policejního.

Všechna zmíněná oprávnění lze subsumovat pod ta oprávnění, která může státní zástupce uplatnit v rámci celého předsoudního stádia trestního řízení, tedy jak ve fázi prověřování, tak následně ve fázi vyšetřování. V první fázi přípravného řízení by státní zástupce měl vážně zvažovat svou přítomnost u výslechu svědka a při provádění rekognice, a to zejména za předpokladu, že oba uvedené úkony budou mít povahu neodkladného anebo neopakovatelného úkonu (§ 158a TŘ). Bezesporně přínosná však bude i jeho osobní účast při ohledání místa činu (§ 113 TŘ), vyšetřovacím pokusu (§ 104c TŘ), rekonstrukci (§ 104d TŘ), prověrce výpovědi na místě (§ 104e TŘ) i při výslechu dalších významných svědků, byť se v tomto případě již nebude jednat o neodkladný či neopakovatelný úkon, popř. i při výslechu přibrávaného znalce.¹⁴⁰

V rámci druhé fáze přípravného řízení je přítomnost státního zástupce žádoucí u úkonů rozhodných pro náležité a úplné objasnění závažnějších skutečností, zvláště pak v těch případech, kdy tyto úkony již nebude možné vzhledem k jejich povaze později opakovat.¹⁴¹

Budeme-li se chtít zaobírat reálnou možností provedení celého vyšetřování státním zástupcem, není situace v rámci aplikační praxe tak jednoznačná, jak by se na první pohled –

¹³⁹ RŮŽIČKA, Miroslav. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. Praha: C. H. Beck, 2005. ISBN: 80-7179-929-7. s. 511.

¹⁴⁰ RŮŽIČKA, Miroslav. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. Praha: C. H. Beck, 2005. ISBN: 80-7179-929-7. s. 512.

¹⁴¹ RŮŽIČKA, Miroslav. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. Praha: C. H. Beck, 2005. ISBN: 80-7179-929-7. s. 512.

po přečtení příslušného zákonného ustanovení – mohlo zdát. Během jedné z konzultací s Foltýnem, kdy mnou položená otázka primárně směřovala k tomu, zda může státní zástupce sám provést celé prověřování, na kterou se mi pochopitelně dostalo záporné odpovědi, padla i otázka na možnost provedení celého vyšetřování státním zástupcem. Obdržená odpověď mne nejprve velmi zaskočila, ač po hlubším zamyšlení se nad ní je vlastně velmi logická a smysl dává. Bylo mi sděleno, že ač ustanovení § 174 odst. 2 písm. c) TŘ státnímu zástupce výslovně umožňuje osobně provést celé vyšetřování, tak k tomu v aplikační praxi dochází velmi sporadicky. A důvod? Dočteme-li citované ustanovení až do samého konce, zjistíme, že proti rozhodnutí státního zástupce: „...je přípustná stížnost ve stejném rozsahu jako proti rozhodnutí policejního orgánu.“ To by tedy v praxi znamenalo, že by o ní rozhodoval nadřízený státní zástupce, kterým by v případě, že by se jednalo o věc spadající v prvním stupni do působnosti krajského státního zastupitelství, byl státní zástupce vrchní, nad nímž analogicky vykonává dozor zase jemu nadřízený státní zástupce, tedy státní zástupce nejvyšší. To by ve svém důsledku mohlo vést až k tomu, že by se v podstatě vyblokovala a značně ochromila prakticky téměř celá soustava státního zastupitelství, což by bylo více než nežádoucí.

Dalším důvodem svědčícím v neprospěch praktičnosti využití možnosti státního zástupce provést samostatně celé vyšetřování je bezpochyby časová náročnost realizace této druhé fáze předsoudního stádia trestního řízení a omezená časová kapacita státního zástupce jakožto veřejného žalobce. Bez významu není ani skutečnost, že státní zástupce nedisponuje odpovídající personální vybaveností, jež by skýtala dostatečnou záruku včasné a kvalifikované realizace. Je neoddiskutovatelným faktem, že policejní orgán má k dispozici mnohem více osob, jež jsou schopny fundovaně tuto fázi přípravného řízení provést, na rozdíl od státního zástupce, jenž v dané věci figuruje pouze jeden jediný. Navíc, bude-li státní zástupce přeci jen chtít být do vyšetřování osobně více zainteresován, je ze zákona nadán oprávněním účastnit se všech úkonů realizovaných policejním orgánem [§ 174 odst. 2 písm. c) TŘ], a to i bez toho, aby veškerá agenda související s realizací prováděného úkonu ležela výlučně na jeho bedrech.

Závěrem úvahy nad možností státního zástupce konat celé vyšetřování bych ráda vyjádřila ještě jednu tezi, která – dle mého názoru – je hodna zamyšlení. Domnívám se totiž, že státní zástupce v roli subjektu provádějícího celé vyšetřování má ještě jeden dosti podstatný handicap oproti jinak příslušnému policejnímu orgánu. U státního zástupce totiž zpravidla, byť zcela pochopitelně, budou absentovat osobní vazby a bližší kontakt s prostředím, ve kterém vyšetřování probíhá a v němž jsou tím pádem i vyhledávány potřebné důkazy

o spáchaném skutku, přičemž právě onu osobní a místní znalost prostředí, v němž se vyšetřovaný skutek odehrál, považují za naprosto klíčovou.

4.4.2.4 Oprávnění státního zástupce vracet věc policejnímu orgánu se svými pokyny k doplnění [§ 174 odst. 2 písm. d) TŘ]

Podle § 174 odst. 2 písm. d) TŘ je státní zástupce oprávněn vracet věc policejnímu orgánu se svými pokyny k doplnění. Citované ustanovení dále doplňuje právní úprava obsažená v § 19 odst. 1 a 2 JŘSZ, z níž plyne, že vrácení věci policejnímu orgánu k doplnění se děje formou opatření, jež musí mít písemnou formu. V pořadí třetí právní předpis, který se k tomuto oprávnění státního zástupce vyjadřuje, je POP, který uvádí, že: „*Vrátí-li státní zástupce věc policejnímu orgánu k doplnění, učiní tak písemným pokynem, v němž uvede, v jakých směrech a kterými důkazy má být řízení doplněno a stanoví k tomu přiměřenou lhůtu.*“ (čl. 68 POP)

Avšak dle Foltýnových slov: „*Vrácení věci policejnímu orgánu ve smyslu § 174 odst. 2, písm. d) tr. řádu není v praxi často využíváno... [...] Dozorující státní zástupce, který má o svých trestních kauzách přehled, je ve stálém kontaktu s policejním orgánem, který ho operativně informuje o všech případných změnách a stavu dané trestní věci. Státní zástupce tedy může s ohledem na daný stav ve věci operativně rozhodnout, a to i ústním pokynem, o kterém je do dozorového spisu učiněn záznam. Státní zástupce se často v souladu se zákonem osobně účastní i provádění různých procesních úkonů, jako např. ohledání místa činu, domovní prohlídky, výslechů osob apod., tudíž už i při těchto úkonech může do procesu aktivně zasáhnout a usměrnit ho...“¹⁴²*

4.4.2.5 Oprávnění státního zástupce rušit nezákonná nebo neodůvodněná rozhodnutí a opatření policejního orgánu, která může nahrazovat vlastními [§ 174 odst. 2 písm. e) TŘ]

Ustanovení § 174 odst. 2 písm. e) TŘ svěřuje státnímu zástupci do rukou oprávnění rušit nezákonná nebo neodůvodněná rozhodnutí a opatření policejního orgánu, která je státní zástupce dokonce oprávněn nahrazovat svými vlastními. Nahradil-li státní zástupce rozhodnutí policejního orgánu rozhodnutím vlastním, a to z jiné příčiny než na podkladě

¹⁴² Osobní konzultace s bývalým státním zástupcem JUDr. Leo Foltýnem, Ph.D. [datum konzultace 5. května 2023]

stížnosti oprávněné osoby podané proti usnesení policejního orgánu, je proti jeho rozhodnutí přípustná stížnost ve stejném rozsahu jako proti rozhodnutí policejního orgánu.

I v tomto případě se jedná o oprávnění, které může státní zástupce využít jak ve fázi prověřování, tak následně i ve fázi vyšetřování. Ovšem, aby státní zástupce vůbec mohl dle citovaného ustanovení postupovat, musí nejprve, po přezkoumání rozhodnutí nebo opatření policejního orgánu, dojít k závěru, že učiněné rozhodnutí nebo opatření je nezákonné anebo neodůvodněné, přičemž postačí naplnění kteréhokoliv z uvedených předpokladů, což však pochopitelně nevyklučuje, aby byly naplněny i oba současně.¹⁴³

Jak již z výše uvedeného vyplývá, státní zástupce může tohoto svého oprávnění využít jak na podkladě vnějšího podnětu, kterým budou především žádosti osob, proti nimž je trestní řízení vedeno, a poškozených podle § 157a odst. 1 TŘ; není ovšem vyloučeno, aby tak činil výlučně z iniciativy své vlastní.¹⁴⁴

4.4.2.6 *Oprávnění státního zástupce přikázat, aby úkony ve věci prováděla jiná osoba služebně činná v policejním orgánu [§ 174 odst. 2 písm. f) TŘ]*

Právní úprava obsažená v § 174 odst. 2 písm. f) TŘ se týká celého předsoudního stádia trestního řízení – tedy fáze prověřování i vyšetřování – a zakotvuje oprávnění státního zástupce přikázat, aby úkony v dané věci prováděla jiná osoba služebně činná v policejním orgánu. Zákonem přiznané oprávnění však nelze chápat tak, že by sám státní zástupce měl možnost určit jméno konkrétní osoby, jež by se nově měla ujmout provádění úkonů trestního řízení, ale bude to příslušný vedoucí policejního orgánu, kdo věc přidělí jiné osobě služebně činné u totožného policejního orgánu.¹⁴⁵

Státní zástupce tedy není oprávněn určit konkrétní osobu, která by od jistého okamžiku měla úkony trestního řízení nově realizovat. Jemu přiznané oprávnění spočívá toliko v možnosti negativním vymezením označit osobu stávající. Zároveň je ovšem potřeba mít na paměti, že tímto postupem nelze – na rozdíl od oprávnění dle § 157 odst. 2 písm. b) TŘ – zasahovat do věcné, funkční ani místní příslušnosti v dané věci činného policejního orgánu.¹⁴⁶

¹⁴³ RŮŽIČKA, Miroslav. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. Praha: C. H. Beck, 2005. ISBN: 80-7179-929-7. s. 516.

¹⁴⁴ RŮŽIČKA, Miroslav. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. Praha: C. H. Beck, 2005. ISBN: 80-7179-929-7. s. 519.

¹⁴⁵ RŮŽIČKA, Miroslav. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. Praha: C. H. Beck, 2005. ISBN: 80-7179-929-7. s. 523.

¹⁴⁶ RŮŽIČKA, Miroslav. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. Praha: C. H. Beck, 2005. ISBN: 80-7179-929-7. s. 523.

4.4.3 Skončení vyšetřování

Nejen celková délka postupu před zahájením trestního stíhání – tedy délka fáze prověřování, je časově omezena, obdobně je tomu i v případě druhé fáze přípravného řízení zvané vyšetřování. Ani zde však ony lhůty – dvou, tří a šesti měsíců – zákonodárcem stanovené pro skončení vyšetřování nejsou lhůtami propadnými [§ 167 odst. 1 písm. a) a b) TŘ, § 170 odst. 1 TŘ]. Není-li vyšetřování v zákonem stanovených lhůtách skončeno: „...*policejní orgán státnímu zástupci písemně zdůvodní, proč nebylo možné v zákonem stanovené lhůtě vyšetřování skončit, jaké úkony je třeba ještě provést a po jakou dobu bude vyšetřování pokračovat. Státní zástupce může pokynem policejnímu orgánu jednak změnit výčet úkonů, které mají být ještě provedeny, jednak stanovit odlišně lhůtu, po kterou má vyšetřování ještě trvat.*“ (§ 167 odst. 2 TŘ) Současně s oním prodloužením lhůty pro konání vyšetřování: „...*je státní zástupce povinen v rámci dozoru nejméně jednou za měsíc provést prověrku věci, a pokud je to třeba, uložit policejnímu orgánu povinnost provést konkrétní úkony.*“ (§ 167 odst. 3 TŘ)

Vzhledem k tomu, že je to právě státní zástupce, kdo vynáší meritorní rozhodnutí v rámci přípravného řízení, je policejní orgán po skončení vyšetřování povinen předložit státnímu zástupci kompletní jím pořízený spis s návrhem na podání obžaloby nebo na učinění některého z rozhodnutí podle ustanovení § 171-173 TŘ, § 175a TŘ, § 307 TŘ či § 309 TŘ (§ 166 odst. 3 TŘ). Státní zástupce však není návrhy předestřenými policejním orgánem vázán a postupuje v této věci zcela samostatně.

4.4.3.1 Obžaloba (§ 176 a násl. TŘ)

V ustanovení § 2 odst. 8 TŘ se můžeme dočíst, že: „*Trestní stíhání před soudy je možné jen na základě obžaloby, návrhu na potrestání nebo návrhu na schválení dohody o prohlášení viny a přijetí trestu, které podává státní zástupce. Veřejnou žalobu v řízení před soudem zastupuje státní zástupce.*“ Jedná se o explicitní vyjádření zásady obžalovací, jejíž podstatou je rozdělení nejvýznamnějších procesních funkcí mezi rozličné procesní subjekty – konkrétně je tedy obžaloba vložena do rukou státnímu zástupci, obhajobu reprezentuje obviněný a jeho obhájce a rozhodnutí o podané obžalobě je svěřeno soudu; přičemž platí, že bez žalobce není soudce (*nemo iudex sine actore*).

Podle § 176 odst. 1 TŘ podá státní zástupce obžalobu, jestliže výsledky vyšetřování dostatečně odůvodňují postavení obviněného před soud. Druhý odstavec tohoto ustanovení

(§ 176 odst. 2 TrŘ) pak zdůrazňuje, že obžaloba může být podána pouze pro skutek, pro který bylo trestní stíhání zahájeno (§ 160 TrŘ). Jak již bylo uvedeno výše, není to nikdo jiný než právě státní zástupce, kdo má v českém trestním řízení výhradní monopol na podání obžaloby – nikdo jiný nemůže obžalobu podat a před soudem ji zastupovat; přičemž obžalobu má státní zástupce podat pouze tehdy, nabyli-li z výsledků předsoudního stádia trestního řízení přesvědčení, že trestný čin spáchán skutečně byl a že jeho pachatelem je právě obviněný.

Ovšem, byť by zcela pochopitelně pravděpodobnost spáchání trestného činu konkrétním obviněným měla být v době podání obžaloby dostatečně vysoká, neznamená to, že by se nutně musela rovnat jistotě.¹⁴⁷ Na podporu uvedeného nelze nezmínit tradiční právníčkou poučku o tom, že: „...*státní zástupce v pochybnostech žaluje; soud v pochybnostech zprošťuje.*“ Vše zmíněné podpořil též Ústavní soud, který ve svém nálezu ze dne 3. července 2003, sp. zn. III. ÚS 511/02, v němž se primárně vyjadřoval k povinnosti státního zástupce svá rozhodnutí řádně odůvodnit, uvedl, že na rozdíl od: „...*odsuzujících rozhodnutí obecných soudů se v trestních věcech [...] vyžaduje – stručně vyjádřeno – dosažení lidsky dosažitelné jistoty, že inkriminovaný skutek se stal [§ 226 písm. a) trestního řádu] a že to byl obžalovaný, který jej spáchal [§ 226 písm. c) TrŘ]. [...] Postavení státního zastupitelství naproti tomu je potud odlišné [...], a to především tím, že k podání obžaloby podle zákona zcela postačí důvodné podezření, že inkriminovaný skutek, který je státním zastupitelstvím pokládán za trestný čin, se stal, a že zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že jeho pachatelem je určitá osoba (§ 160 odst. 1 TrŘ).*“

S ohledem na možné důsledky (ne)úspěšnosti obžaloby podané státním zástupcem považují za příhodné zmínit i rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 13. října 2014, sp. zn. 12 Ksz 7/2014, v němž Nejvyšší správní soud uvedl, že: „*Vedení trestního stíhání a podání obžaloby, které byl obžalovaný soudem pravomocně zproštěn, může založit kárnou odpovědnost státního zástupce jen zcela výjimečně v případech, kdy flagrantně porušil své povinnosti postupovat odborně, svědomitě, odpovědně, nestranně a spravedlivě při výkonu dozoru nad zachováním zákonnosti přípravného řízení, eventuálně i v následném řízení před soudem. [...] Vedení trestního stíhání a podání obžaloby je výrazem vnitřního přesvědčení veřejného žalobce o existenci potřebného stupně pravděpodobnosti spáchání trestného činu obviněným, za něž by státní zástupce v zásadě neměl být postihován, i když se podezření z trestné činnosti nakonec nepotvrdí.*“

¹⁴⁷ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN: 978-80-7502-550-0. s. 574.

Byť je podáním obžaloby přípravné řízení oficiálně skončeno, neznamená to, že by tím zároveň zaniklo i oprávnění státního zástupce opatřovat podklady pro řízení před soudem. „I po podání obžaloby může státní zástupce požádat policejní orgán uvedený v § 12 odst. 2 o opatření důkazu, který potřebuje k zastupování obžaloby v řízení před soudem.“ (§ 179 odst. 2 TŘ)¹⁴⁸

Otázkou je, zda lze toto oprávnění vložené TŘ do rukou státního zástupce považovat za skutečně žádoucí. Postavení státního zástupce a osoby, proti které je trestní řízení vedeno, je totiž i přes všechny zákonodárcovy snahy a ustanovení garantující spravedlivý proces fakticky nerovné – což dokládá mimo jiné i skutečnost, že státní zástupce není v případě svého případného neúspěchu ohrožen trestem. Byť se TŘ snaží tento faktický nepoměr vybalancovat skrze institut zvaný *in favorem defensionis* (tzv. dobrodiní obhajoby) tím, že osobě, proti níž se trestní řízení vede, přiznává určitá oprávnění, jimiž státní zástupce nedisponuje [např. právo zvolit si obhájce (§ 2 odst. 13 TŘ), právo posledního slova (§ 217 TŘ)], osobně se domnívám, že ono citované oprávnění státního zástupce zakotvené v § 179 odst. 2 TŘ pouze zbytečně prohlubuje už tak existující propast mezi oběma stranami trestního řízení.

V důsledku výše uvedeného si nelze nepoložit otázku, zda se oprávnění státního zástupce zakotvené v § 179 odst. 2 TŘ nedostává do kolize s textem § 166 TŘ, dle něhož má obhajoba právo prostudovat v rámci přípravného řízení nashromážděné spisy a seznámit se tak se všemi důkazy, jež obžaloba proti obviněnému má. Jak dokonce sám Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 9. ledna 2008, sp. zn. II. ÚS 2095/07, uvedl: „*Smyslem ustanovení § 166 odst. 1 TrŘ o skončení vyšetřování je mj. realizace práva na obhajobu v důležitém okamžiku trestního řízení, jež má vstoupit do fáze řízení před soudem. Zároveň slouží institut prostudování spisu k prověrce dodržování procesních předpisů ve vyšetřování, což je důležité i z hlediska náležitého zjištění skutkového stavu věci.*“ Nedostává se tedy toto oprávnění státního zástupce do kolize s právem obviněného na obhajobu? Byť samotná možnost obviněného i jeho obhájce do spisu nahlédnout není omezena pouze na řízení přípravné (§ 65 odst. 1 TŘ), povinnost orgánů činných v trestním řízení upozornit obviněného na změnu spisu, resp. jeho doplnění o další, policejním orgánem opatřené, důkazy TŘ nezakotvuje. Nepovažuji za příliš funkční a ani přijatelné po obviněném požadovat, aby se sám, či prostřednictvím svého obhájce, dotazoval, zda náhodou ke změně, resp. doplnění, o něm vedeném spisu nedošlo. Současně se však nedomnívám, že by řešení mělo spočívat ve striktním zákazu státnímu

¹⁴⁸ FENYK, Jaroslav a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 7. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN: 978-80-7598-306-0. s. 505.

zástupci opatřovat po podání obžaloby v dané věci důkazy, neboť toto jeho oprávnění mu umožňuje i v rámci řízení po podání obžaloby efektivně zastávat jeho novou roli vyplývající z obžalovací zásady (§ 2 odst. 8 TŘ). Možným východiskem z této diskuzi vzbuzující situace by podle mého názoru bylo přijetí ustanovení zakládajícího povinnosti příslušného orgánu činného v trestním řízení na proběhnuvší změnu spisu obviněného upozornit a umožnit mu opětovně do spisu nahlédnout, včetně poskytnutí přiměřené lhůty k reakci na tuto změnu. A to i proto, že sám obhájce sice je oprávněn se vyšetřovacích úkonů účastnit (§ 41 odst. 2 TŘ, § 165 odst. 2 TŘ), obviněný však tímto právem automaticky nedisponuje – jeho účast na vyšetřovacích úkonech může, avšak nemusí být připuštěna (§ 165 odst. 1 TŘ), a je potřeba mít na paměti, že ne každý obviněný svého obhájce mít chce nebo dokonce mít musí (*a contrario* § 36 a násl. TŘ).

„Státní zástupce může vzít obžalobu zpět až do doby, než se soud prvního stupně odebere k závěrečné poradě; po zahájení hlavního líčení tak může učinit jen tehdy, pokud obžalovaný netrvá na jeho pokračování. Zpětvzetím obžaloby se věc vrací do přípravného řízení.“ (§ 182 TŘ) Příkladem důvodu, pro který může být podaná obžaloba vzata zpět, je dle Foltýnových slov – mimo jiné – i to, že: *„...vyšlo najevo, že obviněný spáchal ještě další trestnou činnost, popř. v jeho věci se jednalo o pokračující trestný čin, tudíž došlo k rozšíření trestního stíhání a následně byla podána nová kompletní obžaloba, která obsahovala celou trestnou činnost obviněného.“*¹⁴⁹

4.4.3.2 Návrh na ochranné opatření (§ 178 TŘ)

Podání obžaloby pochopitelně není jediný způsob, jakým může státní zástupce přípravné řízení uzavřít. Další zákonem nabízenou možností je podání návrhu na uložení ochranného opatření, jsou-li pro to splněny zákonné předpoklady (§ 178 TŘ). Návrh na uložení ochranného opatření může být součástí podané obžaloby (§ 178 odst. 1 TŘ) nebo – jak uvádí § 178 odst. 2 TŘ – je možné učinit tento návrh zcela samostatně.¹⁵⁰

¹⁴⁹ Osobní konzultace s bývalým státním zástupcem JUDr. Leo Foltýnem, Ph.D. [datum konzultace 5. května 2023]

¹⁵⁰ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN: 978-80-7502-550-0. s. 577.

4.4.3.3 Podmíněné zastavení trestního stíhání, schválení narovnání a odstoupení od trestního stíhání

Podmíněné zastavení trestního stíhání, schválení narovnání i odstoupení od trestního stíhání řadíme mezi tzv. odklony (*diversion*), na které můžeme nazírat jako na jakási alternativní řešení trestní věci mimo rámec standardního průběhu a výsledku trestního řízení. Všechny tři uvedené instituty představují výjimku ze zásady legality a zásady oficiality (§ 2 odst. 3 a 4 TŘ). Reflektují tak skutečnost, že přeci jen mohou vyvstat okolnosti, za nichž pomine veřejný zájem na trestněprávním postihu pachatele, v důsledku čehož se další trestní stíhání stává neúčelným, byť trestnost spáchaného činu sama o sobě nezanikla.¹⁵¹

Zmíněné odklony prezentují zhmotnění projevů tzv. restorativní justice (tzv. obnovující spravedlnosti), která k trestnému činu přistupuje poněkud odlišně ve srovnání se standardní na represi orientovanou retributivní justicí. Činí tak způsobem, jenž akcentuje odstranění konfliktu vzniknuvšího mezi obviněným a obětí trestného činu, resp. dalšími trestným činem dotčenými osobami. Klade si za cíl vyhnout se mnohdy až zbytečně komplikovanému a pro všechny zúčastněné subjekty nákladnému soudnímu řízení v případech málo závažné – bagatelní – kriminality a usiluje o jeho nahrazení některým z alternativních způsobů projednání trestní věci, tedy – jak již bylo výše uvedeno – tzv. odklonem.

Všechny tři výše uvedené odklony představují další ze způsobů, jež dává zákon státnímu zástupci k dispozici za účelem uzavření předsoudního stádia trestního řízení. Státní zástupce tedy je oprávněn trestní stíhání podmíněně zastavit (§ 307 a násl. TŘ), schválit narovnání (§ 309 a násl. TŘ) a dle ZSVM má rovněž možnost od trestního stíhání – v případě mladistvého pachatele – odstoupit (§ 70 a násl. ZSVM).¹⁵² Zákonné podmínky, za nichž může státní zástupce takto postupovat, uvádí příslušné paragrafy.

Není to ovšem výlučně státní zástupce, kdo je oprávněn s návrhem na takovéto vyřízení trestní věci přijít, ale navrhnout podmíněné zastavení trestního stíhání či schválení narovnání může též strana obhajoby. Ještě než však obhajoba sama s takovým návrhem vyrukuje, bylo by z její strany jistě žádoucí mít alespoň orientačně představu o tom, jak dlouhá by měla být ona doba, po kterou by se obviněný měl určité činnosti zdržet, resp. jakou částku by obviněný měl složit jako peněžitou pomoc adresovanou obětem trestné činnosti, aby jím učiněný návrh byl ze strany státního zástupce akceptování hodný. Vyvstává otázka, jakým způsobem může

¹⁵¹ ŠÁMAL, Pavel. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN: 978-80-7400-350-9. S. 573.

¹⁵² JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN: 978-80-7502-550-0. s. 577.

obhajoba takovéto předběžné stanovisko státního zástupce získat; upravuje TŘ způsob, jakým se ho lze domoci? Příslušné paragrafy – § 307-314 TŘ – primárně se vážících k institutu podmíněného zastavení trestního stíhání a narovnání odpověď na položenou otázku bohužel neposkytují.

Jde-li o požadavek zdržení se určité činnosti, je třeba neopomíjet tu skutečnost, že zde nejde, resp. nemá jít, o nějakou formu trestněprávní sankce, nýbrž o v podstatě dobrovolně převzatý závazek. Považuji za nezbytné tento fakt při stanovení délky oné doby – jež se nemusí bezpodmínečně krýt s dobou zkušební (§ 307 odst. 4 TŘ) – reflektovat. Z § 307 odst. 4 TŘ lze vyčíst, že maximální doba, po kterou je obviněný povinen zdržet se určité činnosti, je pět let – jde tedy o dobu totožnou s obecnou maximální délkou zkušební doby u podmíněného odsouzení k trestu odnětí svobody (§ 82 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník). Naproti tomu minimální délku onoho zdržení se určité činnosti ze zákona nevyčteme, což nepovažuji za příliš šťastné. Lze totiž vcelku pochopitelně předpokládat, že obviněný bude usilovat o to, aby tato doba pro něj byla co nejkratší, avšak současně pro státního zástupce stále akceptovatelná. Domnívám se, že zákonné ukotvení její minimální délky by pro obviněného bylo více než přínosným vodítkem, od něhož by svůj návrh mohl odvíjet.

Ohledně výše částky, jež má být určena státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti, zákon uvádí pouze toliko, že by neměla být zřejmě nepřiměřená závažnosti přečinu. Což opět obviněnému neřekne příliš mnoho o tom, s jakou částkou by měl vůči státnímu zástupci vyrukovat, aby u něj měl se svým návrhem šanci na úspěch. Vezmeme-li v potaz, že jak podmíněné zastavení trestního stíhání, tak narovnání je možné výlučně u přečinů (§ 14 odst. 2 TZ), a nikoliv u zločinů, natož pak v případě zločinů zvláště závažných (§ 14 odst. 3 TZ), mám za to, že by bylo zcela reálné a více než funkční zákonné stanovení určitého rozmezí, v němž by se navrhovaná částka měla pohybovat.

Za současného legislativního stavu vidím možné východisko obou výše nastíněných sporných situací v možnosti obviněného obrátit se na státního zástupce s formální žádostí nebo neformálním dotazem ohledně předestření pro něj akceptovatelné délky zdržení se určité činnosti či výše peněžité částky určené státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti; neboť jednou ze zákonných povinností státního zástupce je reagovat na veškeré podněty protistrany. Odpovědi na písemné žádosti jsou státním zástupcem vypracovaná písemná vyjádření, na dotazy telefonické či ústní pak státní zástupce reaguje vyhotovením úředního záznamu, jenž tvoří nedílnou součást vyšetřovacího spisu (§ 16a a násl. ZSZ). Otázkou je, zda by tento krok nebylo možné efektivně eliminovat právě zákonným stanovením mantinelů,

v nichž by se strana obhajoby měla v rámci svého návrhu pohybovat, a to i proto, že z hlediska zákonodárcem zamýšleného smyslu obou institutů by bylo více než nelogické, aby státní zástupce zaujal vůči návrhu obviněného negativní postoj jen proto, že se jeho představa úplně neztotožňuje s tím, s čím přišla strana obhajoby.

Jde-li o další zákonný předpoklad podmíněného zastavení trestního stíhání – konkrétně tedy ten zakotvený v § 307 odst. 1 písm. b) TŘ, ráda bych odcitovala příslušné části dvou rozhodnutí krajských soudů. Podle rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě ze dne 22. ledna 1996, sp. zn. 3 To 21/96: „...*podmíněně zastavit trestní stíhání podle 307 odst. 1 tr. ř. lze i v řízení o trestném činu, kterým nebyla způsobena škoda, o níž by bylo možno rozhodovat v trestním řízení, a tedy nepřipadá v úvahu postup obviněného směřující k náhradě škody předpokládaný v ustanovení § 307 odst. 1 písm. b) tr. ř.*“ Další zajímavé rozhodnutí vážící se k podmíněnému zastavení trestního stíhání učinil Krajský soud v Plzni dne 7. února 2001, sp. zn. 6 To 83/2001, který konstatoval, že: „...*pokud poškozený odmítá náhradu škody, která mu byla způsobena trestným činem, je možno postupovat podle § 307 odst. 1 tr. ř. a podmíněně zastavit trestní stíhání i za situace, kdy obviněný poškozenému škodu vzniklou trestným činem neuhradil ani neučinil žádné opatření k její úhradě.*“

V návaznosti na odcitované závěry, k nimž ve svých rozhodnutích dospěly oba krajské soudy, považuji za příhodné zmínit rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 25. září 2008, sp. zn. 11 Tdo 1202/2008, vážící se k institutu narovnání, v němž Nejvyšší soud uvedl, že: „...*nelze rozhodovat o schválení narovnání, jestliže [...] nebyla způsobena škoda či jiná újma, kterou by bylo možno nahradit či jinak odčinit v procesu narovnání, a v řízení o tomto trestném činu nevystupuje poškozená osoba ve smyslu ustanovení § 43 tr. ř., s níž by obviněný případně mohl jednat o uzavření dohody o narovnání jejich vzájemných vztahů dotčených spáchaným trestným činem. Za splnění zákonných podmínek však není vyloučeno použití některého jiného typu tzv. odklonu (např. podmíněného zastavení trestního stíhání).*“

4.4.3.4 Zastavení trestního stíhání (§ 172 TŘ)

Zastavení trestního stíhání představuje další ze způsobů, jakým lze věc, v níž již bylo trestní stíhání zahájeno, meritorně vyřídit. Pravomocné usnesení o zastavení trestního stíhání tedy vytváří překážku věci pravomocně rozhodnuté (*res iudicata*).¹⁵³ Jakmile nabyde usnesení o zastavení trestního stíhání právní moci, je státní zástupce povinen doručit jej Nejvyššímu

¹⁵³ FENYK, Jaroslav a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 7. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN: 978-80-7598-306-0. s. 502.

státnímu zastupitelství, a učinit tak musí bezodkladně (§ 173a TŘ). Proč? Nejvyšší státní zástupce totiž disponuje oprávněním rušit nezákonná usnesení nižších státních zástupců o zastavení trestního stíhání; učinit tak ovšem může pouze do tří měsíců od doby, kdy tato usnesení nabyla právní moci (§ 174a TŘ).

Taxativní výčet důvodů, pro které je možné trestní stíhání – ať už obligatorně nebo fakultativně – zastavit, nalezneme v ustanovení § 172 odst. 1 a 2 TŘ. Je-li naplněn některý z obligatorních důvodů zastavení trestního stíhání (§ 172 odst. 1 TŘ), je státní zástupce povinen trestní stíhání zastavit – učinit tak musí; zákon mu v těchto případech nedává možnost volby. Jedním z takových důvodů je i zastavení trestního stíhání v situaci, kdy je nepochybné, že se nestal skutek, pro který je trestní stíhání vedeno [§ 172 odst. 1 písm. a) TŘ]. K otázce naplnění tohoto důvodu obligatorního zastavení trestního stíhání se vyjádřil ve svém rozhodnutí ze dne 17. června 1976 Nejvyšší soud Slovenské socialistické republiky, sp. zn. 4 Tz 105/76, který konstatoval, že: „...státní zástupce může zastavit trestní stíhání podle § 172 odst. 1 písm. a) tr. řádu jen tehdy, když je nepochybné, že se nestal skutek, pro který se vede trestní stíhání. Nestačí tedy, že o existenci skutku je pochybnost vyplývající z toho, že v provedených důkazech jsou rozpory, které není možné odstranit provedením dalších důkazů, a zjištění, které z odporujících si důkazů jsou pravdivé, závisí jenom od jejich zhodnocení soudem a jejich provedení v hlavním líčení podle zásad bezprostřednosti a ústnosti. V takovém případě není státní zástupce oprávněn zastavit trestní stíhání.“

Jsou zde však i jiné důvody zastavení trestního stíhání – a to důvody fakultativní, pro které státní zástupce trestní stíhání zastavit sice může, učinit tak ovšem ze zákona nemusí (§ 172 odst. 2 TŘ). Dle poněkud staršího, leč svým obsahem stále aktuálního, rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 4. února 1976, sp. zn. 11 Tz 3/76 zabývajícího se vztahem obligatorních a fakultativních důvodů zastavení trestního stíhání: „Trestní stíhání může být zastaveno pro některý z fakultativních důvodů uvedených v § 172 odst. 2 písm. a), b) tr. ř. jen tehdy, není-li dán některý z obligatorních důvodů zastavení trestního stíhání uvedených v § 172 odst. 1 tr. ř.“ Jeden z oněch fakultativních důvodů zastavení trestního stíhání je právní naukou označován jako tzv. procesní korektiv trestního bezpráví – je jím zastavení trestního stíhání z důvodu jeho neúčelnosti [§ 172 odst. 2 písm. c) TŘ]. Kromě procesního korektivu trestního bezpráví zná trestní právo pochopitelně i korektiv hmotněprávní reprezentovaný zásadou subsidiarity trestní represe (§ 12 odst. 2 TZ). Který z nich bude mít před tím druhým přednost lze dovodit pouze z obecné zásady o tom, že hmotné právo předchází právu procesnímu, a tudíž i aplikace

korektivu hmotněprávního bude mít prioritu před užitím korektivu procesního.¹⁵⁴ Učiněný závěr je však možné podpořit též stanoviskem trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 30. ledna 2013, sp. zn. Tpjn 301/2012 – VI, dle něhož: „...*bezrestnost pachatele plynoucí z uplatnění zásady subsidiarity trestní represe z hlediska viny ve smyslu § 12 odst. 2 tr. zákoníku, má přednost před procesním řešením případu (trestného činu) ve smyslu § 172 odst. 2 písm. c) tr. ř.*“

4.4.3.5 Přerušování trestního stíhání (§ 173 TR)

Ustanovení § 173 TR reaguje na situaci, kdy až v průběhu již probíhajícího vyšetřování dojde k tomu, že orgány činné v trestním řízení nejsou schopny buď dostatečně objasnit podstatné okolnosti daného případu, nebo v započatém trestním stíhání dále pokračovat. Důvody mající za následek přerušování trestního stíhání nalezneme vyjmenovány v § 173 odst. 1 TR. Všech osm příslušným ustanovením uvedených důvodů má zpravidla pouze zatímní povahu, a proto, pomine-li v konkrétním případě aplikovaný zákonný důvod přerušování, pak je v trestním stíhání – na základě rozhodnutí státního zástupce (argument § 224 odst. 3 a 4 TR *a simili*) – pokračováno (§ 173 odst. 2 TR).¹⁵⁵

Důvody, v důsledku nichž bylo trestní stíhání přerušeno, však nemusí nutně trvat pouze krátkou dobu, je proto zapotřebí, aby před rozhodnutím o přerušování trestního stíhání byly provedeny všechny potřebné vyšetřovací úkony, jež zabezpečí úspěšné provedení trestního stíhání po odpadnutí vyvstanuvší překážky původně vedoucí k jeho přerušování (§ 173 odst. 2 TR). Tato povinnost leží na bedrech policejního orgánu, jehož úkolem je nejen vyhledat, nýbrž zejména zajistit potřebné důkazy pro případ, že by se v řízení, jež má být nyní přerušeno, v budoucnu pokračovalo. Zákon ukládá policejnímu orgánu tuto povinnost hlavně proto, že mnohé důkazy by později již nemusely být k dispozici vůbec nebo by je bylo možné provést jen se značnými obtížemi.¹⁵⁶

¹⁵⁴ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou, zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, advokátní tarif*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. ISBN: 978-80-7502-637-8. s. 929.

¹⁵⁵ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN: 978-80-7502-550-0. s. 581.

¹⁵⁶ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN: 978-80-7502-550-0. s. 581.

4.4.3.6 Postoupení věci jinému orgánu (§ 171 TŘ)

Další možností, jak může být vyšetřování skončeno, je postoupení věci. Důvody pro takové rozhodnutí uvádí § 171 odst. 1 TŘ, podle něhož: „*Státní zástupce postoupí věc jinému orgánu, jestliže výsledky přípravného řízení ukazují, že nejde o trestný čin, že však jde o skutek, který by mohl být jiným příslušným orgánem posouzen jako přestupek nebo kárné provinění.*“ (§ 171 odst. 1 TŘ) „*Po postoupení věci jinému orgánu nelze pokračovat v trestním stíhání a zjišťovat další okolnosti potřebné pro posouzení přestupku nebo kárného provinění.*“ (čl. 65 odst. 1 POP) Pravomocné usnesení státního zástupce o postoupení věci jinému orgánu zakládá překážku věci pravomocně rozhodnuté (*res iudicata*).¹⁵⁷ Stejně jako v případě pravomocného usnesení o zastavení trestního stíhání (§ 172 TŘ), i zde je státní zástupce povinen bezodkladně po nabytí právní moci doručit učiněné usnesení o postoupení věci Nejvyššímu státnímu zastupitelství (§ 173a TŘ), a to z důvodu zachování oprávnění nejvyššího státního zástupce zrušit do tří měsíců od nabytí právní moci nezákonné usnesení nižších státních zástupců o postoupení věci (§ 174a odst. 1 TŘ).

K postoupení věci jinému orgánu se váže poměrně bohatá a velmi zajímavá judikatura. Za elementární judikát vztahující se k samotné podstatě tohoto způsobu skončení vyšetřování lze jistě považovat rozhodnutí Nejvyššího soudu Slovenské socialistické republiky ze dne 27. září 1979, sp. zn. 4 Tz 65/79, v němž tento soud uvedl, že: „*...postoupení věci jinému orgánu podle § 171 odst. 1 tr. řádu předpokládá, že věc je náležitě objasněna z toho hlediska, že nejde o trestný čin, ale že skutek obviněného může být přestupkem anebo kárným proviněním.*“ K v podstatě shodnému závěru dospěl i náš Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ze dne 10. října 1991, sp. zn. 4 Tz 41/91, který k obdobnému výroku dále dodal, že: „*...orgán činný v trestním řízení po tomto zjištění však musí věc postoupit, nemůže dále pokračovat v trestním řízení a zjišťovat další skutečnosti potřebné pro rozhodnutí o přestupku, např. odstraňovat pochybnosti o tom, zda se skutečně obviněný tohoto skutku dopustil.*“

Závěrem bych se ještě ráda vrátila k již výše citovanému rozhodnutí Nejvyššího soudu Slovenské socialistické republiky (sp. zn. 4 Tz 65/79), a vypíchla pasáž o tom, že: „*...postoupit věc orgánu příslušnému rozhodovat o přestupku není možné, jestliže od spáchání přestupku uplynula doba jednoho roku. V takovém případě přichází v úvahu zastavení trestního stíhání podle § 172 odst. 1 písm. b) tr. řádu.*“

¹⁵⁷ FENYK, Jaroslav a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 7. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN: 978-80-7598-306-0. s. 502.

4.4.3.7 Vrácení věci k doplnění [§ 174 odst. 2 písm. d) TŘ]

Přestože již věc byla policejním orgánem předána státnímu zástupci, není vyloučeno, aby ji tento vrátil policejnímu orgánu zpět, a to i se svými pokyny, k doplnění [§ 174 odst. 2 písm. d) TŘ]. „*Vrátí-li státní zástupce věc policejnímu orgánu k doplnění, učiní tak písemným pokynem, v němž uvede, v jakých směrech a kterými důkazy má být řízení doplněno a stanoví k tomu přiměřenou lhůtu.*“ (čl. 68 POP) Povinností policejního orgánu následně je věc v rozsahu odvíjejícím se od pokynů udělených státním zástupcem doplnit a případně provést i další úkony nezbytné k objasnění věci, i když je státní zástupce po policejním orgánu výslovně nepožadoval.¹⁵⁸

4.4.3.8 Sjednání dohody o vině a trestu (§ 175a a násl. TŘ)

Dne 1. září 2012 nabyla účinnosti novela TŘ provedená zákonem č. 193/2012 Sb., jež zavedla do českého právního řádu možnost vyřídít započaté trestní stíhání jednou z dalších alternativních forem v podobě tzv. dohody o vině a trestu, v důsledku čehož došlo k rozšíření dosavadních možností uplatnění do té doby již v TŘ zakotvených odklonů.

Institut dohody o vině a trestu byl do českého právního řádu zakotven i přesto, že se jedná o typický produkt *common law*.¹⁵⁹ Byť inspiraci angloamerickým dohadovacím řízením o vině a trestu zákonodárce otevřeně přiznává, nemohl být – zcela pochopitelně – tento institut v podobě uplatňované v USA či Velké Británii inkorporován do českého právního řádu bez dalšího, nýbrž bylo potřeba vytvořit institut vlastní neodporující principům českého trestního řízení založeného na inkvizičním procesu s akuzičními prvky.¹⁶⁰

Proč k jejímu zakomponování do české právní úpravy zákonodárce přistoupil, co od jejího zavedení pravděpodobně očekával? Dle Foltýnových slov bylo zákonodárcovým cílem: „...*zrychlení trestního řízení, snížení jeho ekonomické náročnosti, neodkladné a rychlé zákonné postížení odpovědných osob, účinné působení na latentní kriminalitu a tím potažmo upevnění generální i individuální prevence ze strany společnosti.*“¹⁶¹

¹⁵⁸ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN: 978-80-7502-550-0. s. 583.

¹⁵⁹ FENYK, Jaroslav a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 7. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN: 978-80-7598-306-0. s. 505.

¹⁶⁰ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní řád: komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. In Beck-online.cz [online]. Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgnpwk5tlge3c443cl4ytsnrrl4ytimk7obtdcnzvmc>.

¹⁶¹ Osobní konzultace s bývalým státním zástupcem JUDr. Leo Foltýnem, Ph.D. [datum konzultace 5. května 2023]

Dohodu o vině a trestu lze charakterizovat jako shodu obviněného a státního zástupce, za současného zohlednění zájmů poškozeného, na určitém způsobu skončení trestní věci; přičemž samotná iniciativa k jejímu sjednání může vzejít z obou stran – lze ji uzavřít jak na návrh obviněného, tak *ex officio*. Předložený návrh však následně musí schválit a odsuzujícím rozsudkem vyhlásit soud – ten zde plní úlohu orgánu, který jemu předloženou dohodu, pakliže s ní souhlasí, pouze schválí, a to bez z jeho strany prováděného dokazování viny. Soud sám se jednání vedoucích k dosažení shody neúčastní.¹⁶²

Aby ke sjednání dohody o vině a trestu vůbec mohlo dojít, musí být naplněny všechny zákonem stanovené podmínky. Dohoda může být ujednána pouze za předpokladu, že dosavadní výsledky vyšetřování dostatečně prokazují závěr, že se daný skutek stal; zároveň tento skutek musí být trestným činem a nesmí být pochybnosti o tom, že jej spáchal konkrétní obviněný (§ 175a odst. 1 TŘ). Od obviněného je však současně vyžadováno, aby dobrovolně prohlásil, že to byl on, kdo spáchal skutek, pro který je stíhán (§ 175a odst. 3 TŘ). A konečně poslední zákonnou podmínkou sjednání je, že důkazy i další výsledky přípravného řízení nasvědčují tomu, že prohlášení obviněným učiněné je skutečně pravdivé (§ 175a odst. 3 TŘ).

Z uvedeného je patrné, že ani dohoda o vině a trestu nepředstavuje výjimku z jedné ze základních zásad trestního řízení, a to ze zásady presumpce nevinny (§ 2 odst. 2 TŘ), podle níž doznání obviněného nezbavuje orgány činné v trestním řízení povinnosti přezkoumat všechny podstatné okolnosti případu (§ 2 odst. 5 TŘ). Samotný „...obsah doznání obviněného se považuje za věrohodný, jenom je-li věrohodnost prokázána dalšími věrohodnými důkazy.“ (rozsudek Nejvyššího soudu Československé socialistické republiky ze dne 9. dubna 1968, sp. zn. 7 Tz 11/68) Přičemž i podle judikatury Evropského soudu pro lidská práva nemusí být oním zákonným prokázáním viny v duchu čl. 6 odst. 2 sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí České a Slovenské Federativní Republiky č. 209/1992 Sb., Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, pouze odsuzující rozsudek soudu, nýbrž i uznání viny (*guilty plea*) – obviněný se tedy může vzdát práva na presumpci nevinny tím, že sám vinu uzná (rozsudek Evropského soudu pro lidská práva Lutz proti Německu, A č. 123, s. 38).¹⁶³

Postup státního zástupce ohledně využití tohoto institutu je vždy fakultativní – státní zástupce institut dohody o vině a trestu využít nemusí, byť by pro jeho užití jinak byly splněny všechny zákonem kladené podmínky. O vhodnosti takového postupu se státní

¹⁶² JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN: 978-80-7502-550-0. s. 583-584.

¹⁶³ ŠÁMAL, Pavel, GRIVNA, Tomáš. *Trestní řád: komentář*. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 3 svazky. ISBN: 978-80-7400-465-0. s. 22-23.

zástupce rozhoduje na základě svého vnitřního přesvědčení založeného na zvážení všech zákonných kritérií.¹⁶⁴

S jistým zjednodušením lze konstatovat, že dohoda o vině a trestu představuje pro státního zástupce určité ulehčení důkazní situace, a to tím, že obviněný prohlásí, že spáchal skutek, pro který je stíhán (§ 175a odst. 3 TŘ). To pak, na straně druhé, vyvažuje jisté očekávání obviněného, že státní zástupce bude ochoten přistoupit na mírnější potrestání ve srovnání s tím, jaký trest by mu jinak – bez dosažení této dohody – byl ze strany obžaloby navrhován.¹⁶⁵

Pro obviněného sjednání dohody o vině a trestu ve svém důsledku znamená, že se jím vzdává odvolání proti rozsudku, kterým soud dohodu o vině a trestu schválil. Obviněnému však i nadále zůstává zachováno právo podat odvolání proti rozsudku, kterým soud schválil dohodu o vině a trestu v případě, že soudem vyneseny rozsudek není v souladu s jemu předloženou dohodou (§ 245 odst. 1 TŘ).¹⁶⁶

S ohledem na vše výše uvedené se nabízí otázka, zda by zákonodárce přeci jen neměl alespoň rámcově upravit proces „vyjednávání“ mezi státním zástupcem a obviněným o podmínkách dohody o vině a trestu. V současné době totiž považují za zcela relevantní přítomnost jistých obav státního zástupce ze schůzky se stranou obhajoby pouze mezi čtyřma, resp. šesti, očima, aby nebyl podezírán z možné korupce. V duchu aktuálně platné právní úpravy má totiž proces sjednávání dohody o vině a trestu podobu zcela neformálního ústního projednání, jež se odehrává za stálé obligatorní přítomnosti pouze státního zástupce a obviněného, byť samotného procesu sjednávání se mohou účastnit celkem až čtyři subjekty – kromě dvou jmenovaných ještě i obhájce a poškozený, avšak jejich účast – s výjimkou případů nutné obhajoby (§ 36 TŘ) – je pouze fakultativní.

Možné obavy ze zneužití tzv. kabinetní justice lze rozptýlit tím, že zákonodárce podmiňuje zahájení procesu sjednávání dohody o vině a trestu dosažením určité fáze předsoudního stádia trestního řízení. Konkrétně tedy musí být již provedeno vyšetřování, resp. ve zkráceném přípravném řízení prověřování (§ 179b odst. 5 TŘ), a to v takovém rozsahu, aby bylo možné na základě jeho výsledků dospět k závěru, že se předmětný skutek opravdu stal, že tento skutek je trestným činem a že jej spáchal obviněný (§ 175a odst. 1 TŘ).

¹⁶⁴ ŠÁMAL, Pavel, GRIVNA, Tomáš. *Trestní řád: komentář*. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 3 svazky. ISBN: 978-80-7400-465-0. s. 2275.

¹⁶⁵ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN: 978-80-7502-550-0. s. 584-586.

¹⁶⁶ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN: 978-80-7502-550-0. s. 586.

Za určitou záruku zákonnosti tohoto procesu lze považovat rovněž protokol o průběhu jednání, jenž je státní zástupce povinen vyhotovit, a ve kterém musí být zaznamenáno, jakým způsobem ke sjednání dohody došlo (§ 55 odst. 1 TŘ, čl. 61 odst. 8 POP). Z uvedeného lze usuzovat, že samotného procesu vyjednávání by se měl účastnit ještě i další subjekt v podobě zapisovatele či zapisovatelky. Vyhotovený protokol pak zřejmě bude možné využít k případné zpětné kontrole toho, jakým způsobem bylo dohody dosaženo, k nahlédnutí na jednání proběhnuvšího za zavřenými dveřmi – zpravidla mimo prostory soudní síně, čímž bude též možno později vyvrátit případné nařčení z korupčního jednání.

Dále pak k eliminaci možných pochybností a zvýšení transparentnosti celého procesu přispívá též schvalování dohody o vině a trestu soudem ve veřejném zasedání (§ 314q odst. 1 TŘ), v němž se soud musí mimo jiné dotazovat obviněného na okolnosti uzavření dohody o vině a trestu a zjišťovat, nakolik sjednané dohodě a jejím důsledkům rozumí (§ 314q odst. 3 TŘ). Zároveň je ovšem potřeba neopomíjet, že soud v tomto procesu sehrává spíše pasivní roli spočívající ve zpětné kontrole zákonnosti celého procesu – toho, zda dohoda dosažená za absence jeho přítomnosti nevybočuje z jejího zákonného rámce, ať už jakýmkoliv směrem.

I přes všechny výše uvedené argumenty rozptylující možné pochybnosti ohledně bezproblémovosti a „křišťálové čistoty“ procesu sjednávání dohody o vině a trestu se domnívám, že by alespoň rámcová úprava samotného procesu sjednávání byla přínosná. Možné obavy z nařčení z korupce by podle mého názoru mohla rozptýlit například zákonem ukotvená přítomnost probačního úředníka, jako je tomu mimochodem i u institutu narovnání (§ 27b TŘ, § 4 zákona č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě), tedy dalšího z v českém právním řádu zakotveného odklonu. Jedním dechem je ovšem potřeba dodat, že přehnaná formalizace tohoto procesu by na druhou stranu mohla přinést více škody než užitku a ve svém důsledku by mohla vést až ke ztrátě potenciálu tohoto institutu být institutem zjednodušujícím a zrychlujícím celé trestní řízení.

A co k institutu dohody o vině a trestu závěrem dodává – z praktického pohledu – Foltýn? *„V současné době je tento institut využíván v praxi zcela hojně, kdy většinou na dohodu o vině a trestu přistupují ve skupinových věcech ty osoby, kterým hrozí nižší tresty a snaží se tak např. vyhnout odnětí svobody s přímým výkonem trestu ve věznici. Následně pak tyto osoby zpravidla usvědčují další trestně stíhané osoby.“*¹⁶⁷

¹⁶⁷ Osobní konzultace s bývalým státním zástupcem JUDr. Leo Foltýnem, Ph.D. [datum konzultace 5. května 2023]

ZÁVĚR

Vytyčeným cílem mé práce bylo – jak je již předestřeno v jejím samotném úvodu – odborné veřejnosti připomenout a té laické více osvětlit důležitost a význam státního zástupce – jakožto mnohdy podceňovaného, byť ve skutečnosti nepostradatelného, subjektu trestního řízení – s akcentem na jeho úlohu v předsoudním stádiu trestního řízení. Byť se jedná o problematiku velmi rozsáhlou a místy komplikovanou, snažila jsem se čtenáři poskytnout co nejpřehlednější, avšak stále komplexní náhled na úlohu státního zástupce v průběhu celého přípravného řízení trestního.

Jakákoliv aktuální problematika se snáze uchopuje, jsme-li obeznámeni s historickými souvislostmi, na jejichž pozadí se utvářela, a proto jsem považovala za vhodné uvést svou práci krátkým exkurzem do téměř šest století trvající historie vývoje institutu veřejné žaloby u nás. Zde však mou snahou bylo spíše dokreslit kontext otázky hlavní a uvést to, čemu jsem se v rámci své práce chtěla věnovat primárně. Dle očekávání se v rámci této kapitoly neobjevila žádná sporná otázka, která by si žádala zvýšenou pozornost. Omezila jsem se proto na pouhé konstatování skutečností, na nichž – jak jsem zjistila při komparaci několika písemných pramenů – panuje všeobecná shoda.

Autory zdrojů – z nichž jsem při psaní práce vycházela – jednotně zastávané stanovisko se však změnilo již v kapitole následující. Byť je dle platné právní úpravy státní zastupitelství ukotveno v hlavě třetí Ústavy, vyvolává jeho aktuální zařazení v rámci systému dělby moci mezi orgány moci výkonné stále živé diskuze, jež jsou – alespoň dle mého názoru – zcela relevantní a namístě. Ačkoliv nelze jeho současné umístění považovat za chybné, jelikož má své opodstatnění, což mu nelze v žádném případě upřít, nemohu se – a nejen já – ubránit myšlence, zda by přece jen nebylo vhodnější věnovat státnímu zastupitelství v rámci naší Ústavy samostatnou hlavu, když už je toto privilegium dopřáno jak Nejvyššímu kontrolnímu úřadu, tak České národní bance. Domnívám se, že by stálo za námahu pokusit se mezi zákonodárci otevřít odbornou diskuzi na toto téma. Byť samozřejmě chápu, že za případnou změnou Ústavy – jakožto právního předpisu nejvyšší právní síly – stojí velmi komplikovaný legislativní proces – zejména s ohledem na potřebu shody na konkrétní podobě změny a kvórum potřebné pro její přijetí. Na druhou stranu, samotný text čl. 80 Ústavy nepovažuji za nutný předmět novelizace; domnívám se, že z čistě gramatického hlediska by se mohlo jednat o úpravu spíše kosmetickou nevyžadující markantní zásah do samotného textu Ústavy, nýbrž by šlo o změnu ryze či převážně strukturální.

Jsem toho názoru, že právě zmíněná novelizace Ústavy by byla vhodným a svým způsobem i symbolickým prvním krokem k reformě trestní justice a velmi elegantně by uvozovala přijetí zcela nového TŘ, jakožto základního právního předpisu trestního práva procesního, s nutností jehož rekonstrukce jsou dnes obeznámeni už i ti, kteří se v oblasti trestní justice vůbec nepohybují. Jedním dechem je však potřeba dodat, že byt' panuje shoda na potřebě změny, což lze dovodit mimo jiné i z toho, že již došlo k ustavení komise, přesněji řečeno dvou komisí – velké a malé, které mají za úkol připravit návrh nového trestně procesního kodexu, tak i z výsledků jejich práce je více než zřejmé, že stále nebylo dosaženo shody ohledně konkrétní podoby zamýšlené změny.

Nelze si neklást otázku: „*Daří se platné právní úpravě stále ještě efektivně dosahovat účelu, za jakým byla přijata?*“, a to zejména s přihlédnutím k tomu, jak stará tato právní úprava je, v jakém historickém období byla přijata, a kolika novelami již je platný TŘ obtížen. „*Lze stále ještě platný TŘ považovat za normu přehlednou, efektivní, reflektující výdobytky moderní doby?*“ Co podle Foltýna brání přijetí nového TŘ a jak se on ke mnou výše vyslovené potřebnosti vydání zcela nového trestně procesního kodexu staví? „*Z mého pohledu se pravděpodobně čeká na určitou, „generační změnu“ v návaznosti na celospolečenské dění, které zcela jistě následně přinese zásadní koncepční změny v trestním právu. V současné době mám však za to, že současná právní úprava trestního řízení jak po stránce hmotné, tak i procesní je plně funkční a odpovídá požadavkům společnosti při prosazování oprávněných požadavků a jiných záležitostí. Čím je znění zákona obecnější, tím lépe vyhovuje praktickému využití ze strany nezávislých soudů*“¹⁶⁸

V obsahově nejrozsáhlejší části mé práce věnující se roli státního zástupce v přípravném řízení trestním jsem narazila na – z mého úhlu pohledu – poněkud problematickou právní úpravu činnosti a dozorových oprávnění státního zástupce v přípravném řízení v § 157 odst. 2 TŘ a v § 174 odst. 2 TŘ. Byť samotný obsah činnosti a svěřených oprávnění nečiní z hlediska výkladu obtíže, pravděpodobně málokterému čtenáři citovaných paragrafů – mě nevyjímaje – bude na první pohled zřejmé, která z těchto oprávnění může státní zástupce využít už před samotným zahájením trestního stíhání – tedy ve fázi prověřování – a která až po zahájení trestního stíhání, tedy v rámci fáze vyšetřování. Nejedná se však o jedinou spornou otázku, na níž jsem v rámci této kapitoly narazila – viz například praktická využitelnost možnosti státního zástupce konat celé vyšetřování, oprávnění státního zástupce provádět další šetření i po podání obžaloby či právní úprava procesu „vyjednávání“

¹⁶⁸ Osobní konzultace s bývalým státním zástupcem JUDr. Leo Foltýnem, Ph.D. [datum konzultace 5. května 2023]

o podmínkách dohody o vině a trestu. Na vyvstanuvší sporné otázky jsem se snažila nalézt odpovědi reflektující aktuálně platnou – a dle mého názoru ne zcela ideální – právní úpravu; současně jsem se však rovněž pokusila nastínit, jakou cestou bych se já, v roli hypotetického zákonodárce, při řešení předmětných otázek vydala.

V samotném závěru své konzultace se státním zástupcem jsem si pochopitelně nemohla nechat ujít tuto výjimečnou příležitost k položení otázky, zda existuje nějaké oprávnění, které by – dle jeho mnohaletých zkušeností – činnost státního zástupce usnadnilo. Jaké se mi dostalo odpovědi? *„K mému praktickému pohledu, co by usnadnilo práci státního zástupce, uvádím, že by se měla citelně snížit jeho zbytečná administrativní a statistická náplň pracovní činnosti. Státní zástupce jako dominus litis je především odpovědný za zákonné, bezchybné, rychlé a ekonomické trestní řízení, kdy jeho pracovní vytížení a čas musí být tímto směrem primárně využíván. Veškeré vyplňování statistických listů, vedení okázalých záznamů o jeho činnosti, či podávání rozsáhlých zpráv nadřízeným orgánům ho v jeho práci velmi časově omezují, a hlavně jeho myšlení odvádí od zásadních logických postupů. Přitom výsledek práce každého státního zástupce je velmi hmatatelný a pro všechny dobře viditelný v každém stádiu trestního řízení.“*¹⁶⁹

Byť je to z výše uvedené citace více než zřejmé, pro úplnost závěrem ještě uvádím, že jsem se text své práce snažila prokládat odpověďmi bývalého státního zástupce s bohatou praxí na mé otázky, které mě samotné přicházely při psaní oněch řádků na mysl. A pevně doufám, že i čtenáři mé práce naleznou v jejím textu odpovědi na ty své.

¹⁶⁹ Osobní konzultace s bývalým státním zástupcem JUDr. Leo Foltýnem, Ph.D. [datum konzultace 5. května 2023]

SEZNAM ZKRATEK

JŘSZ Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 23/1994 Sb., o jednacím řádu státního zastupitelství, zřízení poboček některých státních zastupitelství a podrobnostech o úkonech prováděných právními čekateli

LZPS Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky

Nejvyšší soud Nejvyšší soud České republiky

Nejvyšší správní soud Nejvyšší správní soud České republiky

Nejvyšší státní zastupitelství Nejvyšší státní zastupitelství České republiky

POP Pokyn obecné povahy č. 9/2019, o postupu státních zástupců v trestním řízení

TŘ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

TZ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Ústava Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Ústavní soud Ústavní soud České republiky

ZSVM Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)

ZSZ Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství

ZZŘS Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

SEZNAM VYUŽITÝCH ZDROJŮ

SEZNAM LITERATURY

1. FENYK, Jaroslav. *Vademecum státního zástupce*. Praha: ASPI Publishing, 2003, 521 s. ISBN: 80-86395-80-4.
2. FENYK, Jaroslav. *Veřejná žaloba. Díl 1: Historie, současnost a možný vývoj veřejné žaloby*. Praha: Institut Ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2001, 215 s. Příručky Ministerstva spravedlnosti České republiky.
3. FENYK, Jaroslav. *Veřejná žaloba. Díl 2: Příručka pro práci státního zástupce*. Praha: Institut vzdělávání Ministerstva spravedlnosti České republiky, 2002, 473 s. Příručky Ministerstva spravedlnosti České republiky.
4. FENYK, Jaroslav a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 7. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, 951 s. ISBN: 978-80-7598-306-0.
5. CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, 509 s. ISBN: 978-80-7380-488-6.
6. JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021, 942 s. ISBN: 978-80-7502-550-0.
7. JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou, zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, advokátní tarif*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022, 1424 s. ISBN: 978-80-7502-637-8.
8. JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 8. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2022, 1040 s. ISBN: 978-80-7502-576-0.
9. KOUDELKA, Zdeněk, RŮŽIČKA, Miroslav, VONDRUŠKA, František. *Zákon o státním zastupitelství s komentářem a judikaturou*. Praha: Leges, 2010, 400 s. ISBN: 978-80-87212-25-7.
10. LATA, Jan. *Státní zastupitelství ve světle proměn: drama o čtyřech dějstvích*. Praha: Auditorium, 2016, 320 s. ISBN: 978-80-87284-58-2.
11. LATA, Jan. *Zákon o státním zastupitelství: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2020, 459 s. ISBN: 978-80-7598-800-3.

12. LATA, Jan, PAVLÍK, Jiří. *Přehled judikatury ve věcech státního zastupitelství a státních zástupců*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 411 s. ISBN: 978- 80-7478-779-9.
13. NEDOROST, Libor, OTOUPALÍKOVÁ, Jana, SCHELLE, Karel, VĚTROVEC, Vladislav. *Státní zastupitelství: historie, současnost a perspektivy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2002, 519 s. ISBN: 80-86432-34-3.
14. RŮŽIČKA, Miroslav. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. Praha: C. H. Beck, 2005, 745 s. ISBN: 80-7179-929-7.
15. RYCHETSKÝ, Pavel a kolektiv. *Ústava České republiky, ústavní zákon o bezpečnosti České republiky: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 1196 s. ISBN: 978-80-7478-809-3.
16. SCHELLE, Karel. *Historie a současnost státního zastupitelství*. Brno: Masarykova univerzita, 1994, 348 s. ISBN: 80-210-1044-4.
17. SCHELLE, Karel. *Vývoj trestního řízení*. Ostrava: Key Publishing, 2012, 100 s. ISBN: 978-80-7418-139-9.
18. SCHELLE, Karel. *Vývoj veřejné žaloby do roku 1989*. Ostrava: Key Publishing, 2012, 48 s. ISBN: 978-80-7418-170-2.
19. ŠÁMAL, Pavel. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, 968 s. ISBN: 978-80-7400-350-9.
20. ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Přípravné řízení trestní*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, 1443 s. ISBN: 80-7179-741-3.
21. ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 1009 s. ISBN: 978-80-7400-496-4.
22. ŠÁMAL, Pavel, GŘIVNA, Tomáš. *Trestní řád: komentář*. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 3 svazky. ISBN: 978-80-7400-465-0.

SEZNAM ODBORNÝCH ČLÁNKŮ

1. FRYŠTÁK, Marek, JÍLOVEC, Michal. *Pojem přípravné řízení, jeho účel, význam a funkce z pohledu soudní judikatury*. Trestněprávní revue, číslo 7-8/2014. ISSN: 1213-5313.
2. KOUKAL, Pavel. *K některým aspektům postavení a úlohy státního zástupce v přípravném řízení trestním*. Právní praxe, číslo 8/1994. ISSN: 1210-0900.

3. KOZÁK, Vítězslav. *Postavení státního zastupitelství a jeho ústavní zakotvení*. Trestněprávní revue, číslo 10/2017. ISSN: 1213-5313.
4. LATA, Jan. *Nezávislý státní zástupce – zbožné přání nebo dosažitelná realita?* Bulletin advokacie, číslo 3/2010. ISSN: 1210-6348.
5. VONDRUŠKA, František, RŮŽIČKA, Miroslav. *K postavení státního zástupce ve stadiu řízení před soudem po novele trestního řádu č. 265/2001 Sb.* Trestněprávní revue, číslo 3/2002. ISSN: 1213-5313.

SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

1. ADAMEC, Martin. *Prokuratura a její vývoj na našem území*. In Epravo.cz [online]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/prokuratura-a-jeji-vyvoj-na-nasem-uzemi-102856.html>. [datum přístupu 3. března 2023]
2. BRADÁČOVÁ, Lenka. *Dozor a dohled ve státním zastupitelství není totéž*. In Pravniprostor.cz [online]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/dozor-a-dohled-ve-statnim-zastupitelstvi-neni-totez>. [datum přístupu 1. dubna 2023]
3. DIPLOMATICKÉ FÓRUM. *PŘEDNÁŠKA: JUDr. Lenka Bradáčová - Role státních zástupců v rámci českého právního řádu*. In Youtube.com [online]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=sv6qZBj3cCM&t=96s>. [datum přístupu 7. března 2023]
4. DIPLOMATICKÉ FÓRUM. *PŘEDNÁŠKA: JUDr. Pavel Zeman - Úloha státních zástupců v českém právním systému*. In Youtube.com [online]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=UVPKgiPKJ8A>. [datum přístupu 14. března 2023]
5. CHALOUPSKÁ, Markéta. *Novinka v justici. Státní zástupci musí ještě před začátkem soudu odkrýt karty a říct, jaký navrhnou trest*. In Irozhlas.cz [online]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/statni-zastupitelstvi-navrh-trestu-pavel-zeman-novinka-v-justici-obzaloba_2002060703_vtk. [datum přístupu 16. března 2023]
6. LATA, Jan. *Role státního zastupitelství v právním státu*. In Pravniprostor.cz [online]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/role-statniho-zastupitelstvi-v-pravnim-statu>. [datum přístupu 7. března 2023]
7. LUDWIG, Petr. *DEEP TALKS 68: Lenka Bradáčová – Vrchní státní zástupkyně v Praze*. In Youtube.com [online]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=dx1NaKY28ss>. [datum přístupu 7. dubna 2023]

8. NADACE OSF. *Česká justice – otázky správy a nezávislosti*. In Osf.cz [online]. Dostupné z: chrome-extension://efaidnbmnmnibpcjpcglclefindmkaj/https://www.osf.cz/wp-content/uploads/2015/08/justice_TIC.pdf. [datum přístupu 4. dubna 2023]
9. NEURAZITELNY.CZ. *Lenka Bradáčová – Některá rozhodnutí soudu asi nikdy nepochopím...* In Youtube.com [online]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=BJrMKBbmZQo>. [datum přístupu 12. května 2023]
10. OBČANKÁŘI. *Lenka Bradáčová - Státní zastupitelství a jeho institucionální ukotvení*. In Youtube.com [online]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=1b4T3RADDrs>. [datum přístupu 7. března 2023]
11. SCPVSEHRD. *Cyklus právnických profesí: STÁTNÍ ZÁSTUPCI JUDr. Lenka BRADÁČOVÁ*. In Youtube.com [online]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=gCLlk8WVFpM>. [datum přístupu 4. dubna 2023]
12. SCPVSEHRD. *Jak se stát státním zástupcem s Lenkou Bradáčovou*. In Youtube.com [online]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=PIoFhEUVKv4&t=2s>. [datum přístupu 4. dubna 2023]
13. SCPVSEHRD. *Přednáška: Jak se stát státním zástupcem*. In Youtube.com [online]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=tcIQKUJHe2I&t=5s>. [datum přístupu 5. dubna 2023]
14. ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní řád: komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. In Beck-online.cz [online]. Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgnpwk5tlge3a&tocid=nnptembrgnpwk5tlge3a>. [datum přístupu 4. dubna 2023]
15. TVNWO. *Lenka Bradáčová - Přednáška na PF UK + dotazy na cenzuru o 9/11 a kolaboraci politiků s cizí mocí*. In Youtube.com [online]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=13BWohG8yE0>. [datum přístupu 15. dubna 2023]
16. TÝDENÍK RESPEKT. *Máme se bát státního zastupitelství? (Bradáčová, Ištván, Baxa, Šídlo)*. In Youtube.com [online]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=ejsXDS6mDA>. [datum přístupu 5. května 2023]
17. VEŘEJNÁ ŽALOBA. *Historie veřejné žaloby*. In Verejnazaloba.cz [online]. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/vice-o-sz/historie-verejne-zaloby/>. [datum přístupu 3. března 2023]

18. WIKIQUOTE. *Lucius Annaeus Seneca*. In Wikiquote.org [online]. Dostupné z: https://cs.wikiquote.org/wiki/Lucius_Annaeus_Seneca. [datum přístupu 1. března 2023]

SEZNAM PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ

1. Doporučení Rady Evropy REC (2000) 19, ve znění pozdějších předpisů
2. Pokyn obecné povahy č. 9/2019, o postupu státních zástupců v trestním řízení, ve znění pozdějších předpisů
3. Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů
4. Ústavní dekret č. 11/1944 Úř. věst. čsl., o obnovení právního pořádku, ve znění pozdějších předpisů
5. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
6. Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 23/1994 Sb., o jednacím řádu státního zastupitelství, zřízení poboček některých státních zastupitelství a podrobnostech o úkonech prováděných právními čekateli, ve znění pozdějších předpisů
7. Zákon č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého, ve znění pozdějších předpisů
8. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
9. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů
10. Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů
11. Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů
12. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

SEZNAM JUDIKATURY

Ústavní soud:

- náleží Ústavního soudu ze dne 6. března 2000, sp. zn. IV. ÚS 615/99
- náleží Ústavního soudu ze dne 25. června 2003, sp. zn. II. ÚS 710/2001
- náleží Ústavního soudu ze dne 3. července 2003, sp. zn. III. ÚS 511/02
- usnesení Ústavního soudu ze dne 14. března 2007, sp. zn. II. ÚS 695/06
- náleží Ústavního soudu ze dne 9. ledna 2008, sp. zn. II. ÚS 2095/07
- náleží Ústavního soudu ze dne 28. června 2011, sp. zn. Pl. ÚS 17/10
- usnesení Ústavního soudu ze dne 29. října 2013, sp. zn. I. ÚS 2886/13
- náleží Ústavního soudu ze dne 19. dubna 2016, sp. zn. Pl. ÚS 4/14
- náleží Ústavního soudu ze dne 19. února 2019, sp. zn. I. ÚS 2832/18
- náleží Ústavního soudu ze dne 4. února 2020, sp. zn. I. ÚS 1860/19
- usnesení Ústavního soudu ze dne 10. prosince 2020, sp. zn. II. ÚS 2446/19
- náleží Ústavního soudu ze dne 5. března 2021, sp. zn. II. ÚS 2007/20

Nejvyšší soud:

- rozsudek Nejvyššího soudu Československé socialistické republiky ze dne 9. dubna 1968, sp. zn. 7 Tz 11/68
- rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 4. února 1976, sp. zn. 11 Tz 3/76
- rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 18. února 1988, sp. zn. 11 Tz 1/88
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. září 1990, sp. zn. 5 To 46/90
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. října 1991, sp. zn. 4 Tz 41/91
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. února 1996, sp. zn. 2 Tzn 97/95
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 25. září 2008, sp. zn. 11 Tdo 1202/2008
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. srpna 2009, sp. zn. 4 Tz 46/2009
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. září 2009, sp. zn. 25 Cdo 1950/2007
- stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 30. ledna 2013, sp. zn. Tpjn 301/2012

- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. dubna 2019, sp. zn. 15 Tdo 1443/2018
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. března 2021, sp. zn. 2 As 209/2020

Nejvyšší správní soud:

- rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. října 2009, čj. 9 As 94/2008-77
- rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 17. února 2011, sp. zn. 1 As 105/2010
- rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 13. října 2014, sp. zn. 12 Ksz 7/2014

Ostatní:

- rozhodnutí Nejvyššího soudu Slovenské socialistické republiky ze dne 17. června 1976, sp. zn. 4 Tz 105/76
- rozsudek Nejvyššího soudu Slovenské socialistické republiky ze dne 27. září 1979, sp. zn. 4 Tz 65/79
- usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. března 1994, sp. zn. 11 To 38/94
- rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě ze dne 22. ledna 1996, sp. zn. 3 To 21/96
- rozhodnutí Krajského soudu v Plzni dne 7. února 2001, sp. zn. 6 To 83/2001
- rozhodnutí kárného senátu státního zastupitelství při Nejvyšším státním zastupitelství ze dne 27. června 2001, sp. zn. K 105/2001
- rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 3. dubna 2002, sp. zn. 14 To 49/2002
- výkladové stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství ze dne 16. května 2002, poř. č. 13/2002 (SL 723/2002)
- výkladové stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství ze dne 19. srpna 2003, poř. č. 13/2003 (SL 736/2003)
- výkladové stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství ze dne 13. října 2004, poř. č. 8/2004 (SL 770/2004)
- usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 3. května 2005, sp. zn. 4 To 383/2005
- rozsudek Evropského soudu pro lidská práva Lutz proti Německu, A č. 123, s. 38

SEZNAM OSTATNÍCH ZDROJŮ

1. Osobní konzultace s bývalým státním zástupcem JUDr. Leo Foltýnem, Ph.D. [datum konzultace 14. února. 2023, 5. května 2023]
2. Praxe na Krajském státním zastupitelství v Brně – pobočka ve Zlíně – včetně účasti u výslechů obviněných osob a účasti u hlavních líčení [datum praxe 1. července až 31. srpna 2014, 1. července až 31. srpna 2015]

ABSTRAKT

Vytyčeným cílem diplomové práce nazvané *Role státního zástupce v přípravném řízení trestním* je odborné veřejnosti připomenout a té laické více osvětlit důležitost a význam státního zástupce – jakožto mnohdy podceňovaného, byť ve skutečnosti nepostradatelného, subjektu trestního řízení – s akcentem na jeho úlohu v rámci celého předsoudního stádia trestního řízení. Je to totiž právě státní zástupce, kdo je právní teorií označován latinským výrazem *dominus litis*, tedy pán přípravného řízení, a je tedy nemyslitelné, aby se trestní řízení – tak, jak jej pojímá současná právní úprava – obešlo bez jeho participace. Jeho neoddiskutovatelný přínos a rozhodující vliv na výsledek celého předsoudního stádia trestního řízení se předkládaná práce snaží demonstrovat skrze popis činností a oprávnění, jež vkládá platná právní úprava státnímu zástupci do rukou. Klíčová úloha státního zástupce tkví především ve výkonu dozoru nad zachováváním zákonnosti ze strany policejního orgánu; a není to nikdo jiný než právě státní zástupce, kdo na svých bedrech nese odpovědnost za výsledky přípravného řízení. Text práce se snaží čtenáři nabídnout co nejkomplexnější, avšak stále přehledný, vhled do výše předestřené problematiky a současně poskytnout odpovědi na v tomto kontextu se vyskytující otázky – či alespoň naznačení možného směru k jejich vlastnímu utvoření.

Samotný text práce je rozčleněn do čtyř částí, jejichž pořadí se snaží reflektovat co nejlogičtější návaznost rozebíraných témat.

První ze čtyř částí se věnuje historickému vývoji institutu veřejné žaloby v českých zemích a stojí za ní snaha čtenáři předestřít historický kontext, na jehož pozadí se formovala veřejná žaloba do té podoby, v jaké ji známe dnes.

Druhá část již čtenáře přesouvá do současnosti a je věnována aktuální podobě státního zastupitelství jako takového. V rámci této části je pozornost zacílena na problematické ústavní zakotvení státního zastupitelství a jeho diskutabilní zařazení v systému dělby moci. Vyhnout se pochopitelně nelze ani otázce nezávislosti státního zastupitelství i samotných státních zástupců; a nechybí ani kapitola o působnosti státního zastupitelství. Závěr je pak věnován současné podobě soustavy státního zastupitelství a základům vztahů mezi jejími jednotlivými stupni.

Třetí část, nazvaná *přípravné řízení*, se ve svém úvodu v krátkosti zmiňuje o jednotlivých fázích trestního řízení. Následně je však již plná pozornost věnována výlučně předsoudnímu stádiu trestního řízení, jeho pojmu, účelu, funkcím i jeho jednotlivým formám. Opomenuty nezůstávají ani orgány v přípravném řízení činné, jejich význam a obsah jejich činnosti.

Část čtvrtá, jak je již ze samotného názvu práce patrné, je jádrem celého předkládaného textu, a tomu odpovídá i její délka. Úvod je věnován pojednání o státním zástupci jakožto osobě s dominantním postavením v rámci přípravného řízení. Poté je čtenářova pozornost nasměrována na oprávnění a činnost státního zástupce v jednotlivých fázích předsoudního stádia trestního řízení. Závěr kapitoly se logicky nese v duchu popisu rozhodovací pravomoci státního zástupce vážící se ke skončení jak fáze prověřování, tak především fáze vyšetřování.

ABSTRACT

The intended aim of this diploma thesis called The role of public prosecutor in preparatory criminal proceedings is try to remind but also more elucidate the importance and meaning of public prosecutor – in many cases underrated but in fact indispensable subject of criminal proceeding – both to scholarly and the general public. The emphasis is put on the role of public prosecutor in preparatory criminal proceedings. The juristic theory calls public prosecutor by Latin expression *dominus litis* – it means master of preliminary criminal proceedings. According to actual legislation, criminal proceedings are not conceivable without his participation. The indisputable benefit and decisive effect of public prosecutor for the result of preparatory criminal proceedings is demonstrated by the description of his activities and authorizations. The key role of public prosecutor particularly consists of the supervision over the observance of legality of activities of the police. The public prosecutor bears the responsibility for the result of pre-trial proceedings. The text tries to offer complex but still clear insight to forewarned issues as much as possible and also provides answers to occurring questions.

The diploma thesis is divided into four parts – their order tries to reflect coherent continuity of the topics discussed.

The first part deals with the historical development of public prosecution in the Czech countries. The aim is to introduce the historical context which shaped the current form of public prosecution.

The second part is dedicated to the current form of the Public prosecutor's office. The attention is dedicated to questionable constitutional emplacement of the Public prosecutor's office and its controversial inclusion in system of separation of powers. This part also discusses the independence of Public prosecutor's office, particular public prosecutors and jurisdiction of the Public prosecutor's office as well. The conclusion deals with the current form of system of the Public prosecutor's office and the relations between particular degrees.

In the third part – called preparatory criminal proceedings – we can find a treatise on particular phases of criminal proceedings. But the main focus is on preliminary criminal proceedings – the reader can read about their concept, purpose, functions and their forms. Moreover, the attention is dedicated to law enforcement authorities, their importance and description of their activities.

The part four is the main part of the thesis, which is reflected in the length of this part. Its introduction is about public prosecutor as the person with dominant position in preliminary criminal proceedings. Then, the attention of the reader is led to competencies and activities of public prosecutor in particular phases of preliminary criminal proceedings. The end of this chapter describes the decision-making power of public prosecutor connected with the termination of pre-trial proceedings.

NÁZEV PRÁCE V ANGLICKÉM JAZYCE

The role of public prosecutor in preparatory criminal proceedings

KLÍČOVÁ SLOVA

Státní zástupce

Přípravné řízení

Dozor

KEYWORDS

Public prosecutor

Preparatory criminal proceedings

Supervision